

Slovenski dom

Štev. 291

V Ljubljani, sobota 23. decembra 1939

Leto IV

Božič malega, hrabrega naroda:

Poraz rdeče vojske na vseh finskih bojiščih

Finci v silnem protinapadu pode boljševiške oddelke proti meji in jim prizadevajo hude izgube - Popolna brezglavost sovjetskega vojnega vodstva

Helsinki, 23. dec. o. Včerajšnji dan je prinesel na vseh finskih bojiščih popoln preobrat. Finci so ne le odbili povsod vse sovjetske napade, marveč so sami na vseh delih fronte prešli v protinapad ter nezadržno ženejo sovjetsko vojsko nazaj proti meji. Sovjetski naskok na Finsko je odbiti!

Finski napad na skrajnem severu je bil tako silen, da se je sovjetska vojska ravno na dan Stalinove 60 letnice morala z vso naglico in v popolnem neredu umakniti ter izprazniti ozemlje, kar ga je bila zasedla s silnimi izgubami v začetku tedna. Vodstvo sovjetske vojske na tem delu bojišča je izgubilo glavo in ni moglo niti v redu izvesti umika, kaj šele, da bi bilo finski napad ustavilo. Vsi napori rdečega letalstva, ki je hotelo ustaviti finsko napredovanje, so bili zaman. Na severu so znašale sovjetske izgube včeraj in predvčeršnjim 5000 mož. Uničenih je bilo ogromno število tankov, še več pa so jih Finci dobili nepoškodovanih v roke. Rdeča vojska, ki je na tem delu bojišča prvi dan prekorajčila finsko mejo, je zdaj spet potisnjena do meje. Finci so zasedli vso pokrajino okoli Salmijervija in se bližajo spet Petsamu. Rešili so svoje posadke okoli Petsama obkolitve.

Nič manjši ni bil uspeh finske vojske na sredini vzhodnega bojišča med mestoma Kemijarvi in Kulojaervi. Tu so finski smučarski oddelki z naglimi napadi iz boka onemogočili dovoz živeža in streliva ter preprečili prihod ojačenj. Zaradi tega niso moglo sovjetske čete na tem predelu nikamor. Na to so jih Finci napadli z vseh strani ter popolnoma uničili dve sovjetski diviziji.

Ravno tako hud poraz so doživeli boljševiki v pokrajini okoli mesta Salla, kjer so Finci v 14 dnevnom boju uničili 30.000 rdečih vojakov. Tudi tu ženejo Finci svoje nasprotnike nazaj proti meji.

Poročajo, da je še hujše izgube kakor finska vojska povzročil na vseh bojiščih mrz, ki je zadnja dva dneva ponekod dosegel 40°.

Sovjetski napadi na Mannerheimovo utrjeno črto so se vrstili 16 dni neprenehoma, ob silovitih topniškem ognju in sodelovanju letalstva, a so bili vsi odbiti. Sovjetska vojska ni na tem delu bojišča napredovala od začetka vojne niti za korak.

Vsega skupaj so Finci v zadnjih treh dneh sestrelili 35 sovjetskih bombnikov. Od začetka vojne so uničili 320 tankov vseh vrst.

Tuji vojaški sarkofonjaki pravijo, da je finska vojska pri svojih operacijah pokazala višek vsega, kar prihaja v poštev pri vojskovanju: njeno vodstvo je neprekinljivo, izurjenost v ravnanju z modernim orožjem popolna, poznavanje ozemlja in izkoriščanje njegovih prednosti za napad in obrambo odlično, junaštvo ter požrtovalnost pa naravnost bajna.

Helsinki, 22. decembra. o. Svojnemu uradno poročilo finskega vrhovnega poveljstva se glasi:

Sovražnik je na Karelijski ozini po močnem topniškem obstreljevanju in zračnem bombardiranju izvedel nove napade med Koukijervijem in

Muolajervijem. Napadi so bili odbiti. Odbiti je bil tudi napad na Tajpale. Sovražnik je pretrpel povsod težke izgube. Uničenih je bilo sedem sovražnih tankov. Na odseku pri Salle imajo finske čete uspeh za uspehom. V pokrajini pri Petsamu se boji nadaljujejo v okolici Kane, kjer se je zbralo jedro finskih čet. V rudnikih nikla pri Petsamu je bilo slišati močne eksplozije.

Na morju je sovražnik napadel oporišče Koi-visto, drugi sovražni pomorski oddelki pa je bombardiral Kilkisavi. Na jezeru Ladoga ovirajo finske obalne baterije operacije sovražnika.

Včerajšnji dan so sovražna letala izkoristila izredno ugodne vremenske razmere ter izvedla več napadov na mesta v ozadju, kakor tudi ob bojišču. Sovjetska letala so napadla v notranjosti nezavarovana mesta Helsinki, Hangö, Abo, Rouma, Borgo, Sortoval, Viborg ter poljedelska središča Riimeki, Kariši, Loima, Karka in Kontioimeki. Skupno je včeraj sodelovalo pri napadih 350 rdečih letal.

Amsterdam, 23. decembra. o. Po vestih iz Hel-

sinkija, Osla in Stockholma se Rusi na severnem bojišču hitro umikajo in da pomeni njihov umik prvi polom. Ruske prednje straže so bile zadnje dni prispele do Hohenjervija južno od Pitkajervija, niso si pa zavarovale zvez z ozadjem ter preskrbele dovolj živeža. Glavni del ruskih čet pa je prispel šele do Salmijervija, ki so ga finske čete ob umiku zažgale. Pred dvema dnevoma so se začele sovjetske čete na krajnem severu pod pritiskom finskih čet, ki so dobile ojačenja in ki so premagale sovjetske čete pri Suomisalmiju, umikati v velikem neredu proti Pitkajerviju in Salmijerviju. Finske čete so zavzele tudi že Pitkajervi. Finske smučke čete, ki so zelo dobro oskrbljene in zelo okretne, stalno napadajo Ruse, ki so odrezani od svojih oporišč in ki sta jih zima in glad zdesetila. Zdi se, da hočejo Rusi svoj zimski glavni štab spraviti na varnejše mesto in čakati na boljše vremenske razmere. Rusi so pustili Fince pri umiku mnogo vojnega materiala, katerega popis se je že začel.

Vojni cilji poljske vlade v Franciji

Obnovitev demokratične Poljske, zagotovitev njene varnosti ter zveza evropskih slovanskih držav

Pariz, 23. dec. o. Poljska vlada v Franciji, je izdala na Poljake razglas, v katerem razlaga svoje cilje. Njen glavni namen v sedanji vojni je osvoboditev poljskega ozemlja izpod tuje zasedbe ter doseg takih meja, ki bodo poročito za trajno varnost Poljske in Evrope.

Drugo poročito za varnost Poljske naj bi po mnenju poljske vlade bila trdna zveza slovanskih držav v Evropi, seveda brez boljševiške Rusije.

Razglas poudarja neomajno zvestobo Poljske do Anglije in Francije ter izraža voljo k najtesnejšem sodelovanju z njima. To sodelovanje ne velja samo

za sedanjo vojno, marveč tudi za njene cilje in za podlago bodočega miru.

O bodoči ureditvi Poljske naj odloči poljski narod sam, pravi razglas. Vlada bo njegov sklep izvedla. Bodoča ureditev Poljske pa bo temeljila na krščanskih in demokratičnih načelih, da bo hkratu zagotovljena narodna in kulturna svoboda tistim narodnim manjšinam, ki so ostale Poljski zveste v sedanjem boju.

Poljska vlada bo storila vse, da za zmeraj onemogoči povratek takih okoliščin, kakor so poljske države privedle do razpada.

Nemška izjava o razmerju med Nemčijo in Turčijo

Berlin, 23. dec. AA. DNB. Nemška diplomatsko-politična korespondenca razlaga izjavo, ki jo je dal turški zunanji minister Saradzoglu dopisniku lista »Neue Zürcher Zeitung«, ter pravi med drugim: Način, kako Saradzoglu gleda na položaj, najbrž ne odgovarja politični stvarnosti. To je treba poudariti posebno glede pogodbe, ki jo je Turčija sklenila z zahodnimi velesilami. Kajti zahodni velesili v tem aktu ne vidita sredstva za zagotovitev miru, temveč ga smatrata za napadalno orožje v južnovzhodni Evropi. Anglija in Francija dosledno vidita v tem aktu svojo korist, da jima v ugodnem trenutku dovolijo Turčiji ono, kar sicer ne bi bili mogli doseči in kar nista dosegli niti v svetovni vojni, to je, da se jima omogoči vojaško nadzorstvo nad Dardanelami. Kar se tiče Moskve,

še ni bilo slišati nobene izjave, ali je zadovoljna ali ne z najnovejšim razvojem položaja. Posamezne balkanske države so tudi rezervirane. Splošno mnenje je, da je bila z ankerskim paktom samo ojačena vojna nevarnost v prostoru, na katerega se določila te pogodbe nanašajo.

Saradzoglu je govoril tudi o Nemčiji ter o trgovinskih odnošajih s to državo, ki so skaljeni in to ne samo, kakor je dejal Saradzoglu, po krivici Turčije. V nemškem tisku so pogosto naglašali, da Nemčija razume gospodarske in politične potrebe Turčije, da pa je popolnoma naravno, da se mora ta potreba razumeti tudi na drugi strani. To bi moralo veljati tudi za trgovino, kjer plodnostno sodelovanje zahteva odstranitev vseh dounostnosti.

Finska propaganda v rdeči vojski

Moskva, 23. decembra. o. Sovjetsko vojno poveljstvo je izdalo uradno poročilo, v katerem pravi, da znašajo izgube sovjetske vojske od začetka vojne 1800 mrtvih in 7000 ranjenih. Finska vojska pa je po sovjetskih ugotovitvah imela 2200 mrtvih in 10.000 ranjenih. Poročilo pravi, da sovjetske čete ne morejo tako napredovati kakor bi rade. To pa ni posledica njihove preslabe sposobnosti, marveč je tega krivo finsko ozemlje s svojimi težkimi: gozdovi, jezeri, utrjenimi betonskimi črtami, topniškimi in strojniškimi gnezdi, betonskimi zavetili za vojaštvo td. Finske obrambne črte po tem sovjetskem uradnem poročilu v ničemur ne zaostajajo za nemško Siegfriedovo črto.

Veliko božično obdarovanje članov DZ v Celju

Celje 22. dec. Ob 9 dopoldne je priredila Dijaška zveza v Celju v dvorani Slomškovega doma pri šolskih sestrh božično obdarovanje za dijake in dijakinje. Predsednik gospod Lipovšek je pozdravil številne navzočne, med njimi tudi senatorja g. Mihelčiča, okrajnega načelnika g. Zoben, župana g. Voršiča, številne profesorje in okoli 500 dijakov. Prireditve se je začela z deklamacijo, nakar so dijaki pod vodstvom prof. Knapa zapeli nekaj božičnih pesmi. Po zborni deklamaciji je spregovoril prof. Bračko Ivan in se zahvalil vsem darovalcem, predvsem celjskim gospod, ki so nabrali okoli 40.000 din za obdarovanje članov in članic DZ. Obdarovanih je bilo okoli 400 dijakov in dijakinj. Gimnazijski ravnatelj g. Mravljak je poslal posebno pismo, v katerem je izrekel prisrčne čestitke za božič. Po tej prireditvi je bila čajanka.

Protidraginsko zborovanje v Celju

Celje, 22. dec. Svoči ob 8 je bilo v mali dvorani Narodnega doma v Celju protidraginsko zborovanje za državne in samoupravne uslužbence, železničarje in vse upokojece ter njihove sorce. Na zborovanju je bilo veliko število uslužbencev iz Celja in okolice kakor tudi iz Savinjske doline. Sprejeta je bila resolucija, v kateri uslužbenci zahtevajo, naj se plače sedanjih potrebam primerno in nujno uredijo, da si bodo uslužbenci mogli nabaviti vsaj najpotrebnejše stvari.

Blagoslovljen božič

vsem prijateljem
„Slovenskega doma“
želita

uredništvo in uprava

Vesti 23. decembra

Finski odpor kaže, česa je sposoben majhen narod, ki je pripravljen braniti svojo svobodo do zadnjega diha. Francija se tega zaveda in je takoj prvi dan po sklepu Zveze narodov poslala Finski vso možno pomoč in bo tako delala tudi v bodoče. Tako je o Fincih govoril včeraj predsednik francoske vlade Daladier. Francoske vojne izgube so znašale do 30. novembra letos 1136 vojakov, 126 letalcev, 42 mornarjev, pravijo uradni podatki francoske vlade. Nemški propagandni minister dr. Göbbels je včeraj govoril zastopnikom preseljenih Nemcev. Dejal je, da je zdaj jasno, da ne gre Angliji in Franciji samo za to, da bi vrgli hitlerjevsko vlad v Nemčiji, marveč, da hočeta Nemčijo razkosati ter ji vzeti politično in gospodarsko moč. Francozi in Angleži so glede svojih vojnih ciljev enako neizprosn. Nemčija ne podcenjuje ogromnih sredstev, ki so tem nasprotnikom na razpolago.

Včeraj se je smrtno ponesrečil sin gauleiterja iz Gdanska, Greiserja, ko se je z oetom in pribočnikom peljal iz Gdanska v Poznanj.

Sovjetska letala so včeraj s strojnimi napadla dva finska potniška vlaka. Pri tem je bilo več žensk in otrok ubitih ter ranjenih.

Anglija je dala v promet nove bombnike, ki so izredno dobro oboroženi in dosežejo brzino 540 km na uro.

Na zahodnem bojišču je bilo včeraj mirno, samo na enem kraju so se spopadla nemška in francoska lovka letala.

Svoči je iz Stockholma odpotoval drugi oddelk švedskih prostovoljcev na Finsko

Ker je leningrajska luka Kronstadt zamrznila, se bo Sovjetska Rusija posluževala estonskih oporišč.

Pariška policija je prejela veliko število posredovalcev, ki so kopicili živež in navijali cene. Vsi bodo prišli pred vojno sodišče. In pri nas?

Včeraj je bil med Nemčijo in Švedsko dosežen sporazum o ureditvi zasebnih dolgov ter podaljšanju nemško - švedskega gospodarskega sporazuma. Švedsko delegacijo je vodil švedski poslanik v Berlinu Richert, nemško delegacijo pa polnomočni minister Walter.

Belgijska mornarica je oborožila patrolne ladje s strojnimi. V kratkem bo večje število takih ladij v službi.

Angleški kralj in kraljica sta prispela v grad Scandringham, kjer bosta prebila božične praznike.

V Holandski Indiji so čutili včeraj močan potres posebno na severnem delu otoka Celebes. V Kakasu se je podrlo 30 hiš. v Lojainu pa 128. Ne vedo še, ali je bilo tudi kaj človeških žrtev.

Uradno izjavo finskega olimpijskega odbora o tem, da ni razloga za odpoved olimpijskih iger v Helsinkiju, razlagajo v mednarodnem svetu, kot dokaz, da je Finska trdno priprčana, da bo zmagovito odbila vse sovjetske napade.

Po Stalinovi zapovedi je bil aretirani včeraj predsednik veljavne finske komunistične vlade Kuusinen, odvedli so ga v Moskvo. Stalin mu zaмери, da ga je potegnil s svojimi napovedmi o tem, kako lahko bo osvojiti Finsko, in tam uvesti boljševiški red. Tako poročajo italijanski listi.

Angleška, francoska in turška armada naj bi napadle pod poveljstvom generala Weyganda Sovjetsko Rusijo na Kavkazu ter preprečile zvezo med njo in Nemčijo, piše ugledni turinški dnevnik »Stampa«, ko razpravlja o bližnjem preobratu v evropski vojni.

Pogajanja za sklenitev obrambne pogodbe proti sovjetskemu napadu so se začela med Italijo. Madžarsko ter tisto balkansko državo, ki pride pri taki zvezi najprej v poštev, poročajo listi.

V Parizu se je včeraj podrli most St. Louis na Seini, v čigar stebri je zadela neki vlačilec. Pri trčenju je počila plinska napeljava, nakar je prišlo do eksplozije, ki je most porušila.

Z ozirom na nameravane spremembe in dopolnitve zakona o pokojninah je 1760 belgijskih učiteljev in profesorjev odstopilo. Vlada je odklonila odstop. Ta primer je povzročil med uradniki in političnimi krogi veliko razburjenje.

Znanstveniki, književniki in umetniki vseh treh skandinavskih držav so objavili vabilo tovaršem vsega eveta, naj podprejo Finsko. Kaj bodo storili naši književni zagovorniki svobode malih narodov?

Na Finsko je bilo poslanih 35 ton božičnih daril iz Švedske. Večinoma so v zavitihih obleka in toplo perilo.

Mir v Evropi ne bi bil nikdar ogrožen, če bi ne bili francoski levičarji po sklepu bivšega zunanjega ministra Litvinova razbili zvezo med Anglijo, Francijo, Italijo in Belgijo, piše znani francoski nacionalistični ideolog Charles Maurras v svojem listu.

Danski listi prinašajo vest, da se je potopila sovjetska najmodernejša križarka »Kirov«, ko so jo vlekli iz Tallina v Leningrad. Križarka je finsko topništvo hudo poškodovalo prvi dan vojne.

Nemški veliki parnik »Columbus«, ki ga je posadka sama zažgala, je vozil 20.000 sodov petroleja iz Mehike. Nemci so nameravali petrolej in parnik po ovinkih pripeljati v kako nemško pristanišče.

Italija in angleški vojni cilji na Sredozemlju

Milan, 23. dec. o. Današnji »Popolo d'Italia« prinaša oster članek o angleških vojnih ciljih, v kolikor bi se tikali Italije. Članek odgovarja na razpravo v angleškem mesečniku »The XIX. Century«. Revija pravi, da morata po zmagi nad Nemčijo imeti Anglija in Francija vojaško premoč v Evropi in v Sredozemskem morju. To zahteva pa bo mogoče uresničiti najbrž šele pozneje, ker z Italijo najbrž ne bo moči obračunati v sedanji vojni.

Italijanski list odgovarja na te trditve in pravi, da je tako odkrito govorjenje lepo in da ugaja Italiji morebitna angleška zmaga. Preden bo kdo obračunal z Italijo, bo moral najprej dobiti sedanjvo vojno. O Italiji ne bo Anglija nikdar odločala, zakaj Italija je neomajno pripravljena braniti svoje lastne koristi in jih bo branila kadar in kjer bo hotel. Mussolini. To je edini odgovor, ki ga angleške napovedi zaslužijo.

Dve strašni železniški nesreči v Nemčiji

Berlin, 23. dec. V noči od četrtka na petek je trčil na železniški postaji Genthing brzovlak Berlin-Neukirchen z vso brzino v brzovlak Berlin-Köln, ki se je pripravljaval za odhod s postaje. S tira je skočila lokomotiva in 6 vagonov prvega vlaka in 4 vagoni drugega. Ker sta bila oba vlaka polna potnikov je število mrtvih in ranjenih veliko.

Po zadnjih podatkih znaša število mrtvih 132, ranjenih pa 109.

Po neuradnih poročilih, je bilo pri nesreči čez 200 mrtvih in blizu 400 ranjenih.

Do druge hude nesreče je prišlo ob trčenju dveh potniških vlakov pri Karlsruhe-u. Pri tem je bilo 30 mrtvih in nad 40 ranjenih.

Na današnji seji slovaškega parlamenta je bil sprejet zakon o priključitvi k Slovaški pokrajini, ki jih je v letih 1920. do 1933. odvzela Poljska.

Najprirednejši srednješolci iz vse Jugoslavije — kraljevi gostje za božič. Slika nam kaže goste Nj. Vel., med katerimi je 5 slovenskih študentov, na Oplenu.

Ljubljana od včera do danes

Mraz narašča. Davi je bilo v našem mestu že — 12 stop. C. Če bo šlo tako naprej, potem bomo imeli nemara že kar v kratkem takole okrog 20 stop. pod ničlo. Zdej nam menda Finci pošiljajo mrzli val, da bi vsaj nekoliko občutili, kako prijetno je zunaj v mrazu. Zdi pa se, da se bo vreme že v kratkem spremenilo, saj je imela snoči luna zvečer že prav razločno obstrb (šajn). Tisti, ki se na take reči spoznajo, pravijo, da se ponavadi vreme spremeni po taki prikazni že kar v 48 urah. To bi se reklo, da bomo nemara že za Sveti večer dobili kaj novega snega.

Jutri zvečer bodo že pričeli božični prazniki. Da bi bili prav veseli in da bi jih preživeli čim prijetneje, želimo tistim bralcem in bralkam, ki se vsak dan potrudijo in prebere tate naš »Kotiček«, in tistim, ki bodo slučajno našli tele vrstice, letos bomo praznovali prav za prav kar tri dni, saj imamo pred božičnim dnem še nedeljo. Pri nas bo ta nedelja prosta tudi za trgovske namene, saj smo »zlatot« nedeljo imeli letos že 17. decembra. V Zagrebu bo pa šele jutri.

Letošnje božične praznike bomo pri nas še praznovali lepo v miru, drugod po svetu pa bodo imeli vojni božič. Lahko smo hvaležni modrim krmarjem naše države, nekdanjim in sedanjim, saj so nam z oprezo politiko preskrbeli to, da bomo božič vsaj zdaj še lahko praznovali v ljubljani miru. Marsikje drugod ga bodo morali preživeti v večnem strahu pred zračnimi napadi in pred najhujejo vojno stisko.

Lepi odmevi slavja, ki ga je ob dvajsetletnici praznovala naša univerza

Naša univerza je preteklo nedeljo praznovala 20-letnico svoje ustanovitve in pri tej priložnosti tudi promovirala za svojega častnega doktorja, voditelja slovenskega naroda, predsednika senata dr. Antona Korošca. To odlikovanje je dr. Korošcu dala zato, ker si je za njeno ustanovitve in za njen obstoj pridobil neprecenljive zasluge. Slavja so se udeležili zastopniki najodličnejših znanstvenih ustanov iz vse države, mnogi, ki niso mogli priti, pa so poslali svoje čestitke. Razen tega so na slovesno proslavo prišli tudi zastopniki najvišjih oblasti. Zdej pa prihajajo od vseh strani lepi odmevi tega jubileja.

Tako je naša Univerza kralja Aleksandra I. v Ljubljani ob svoji 20-letnici prejela od hrvaškega vseučilišča v Zagrebu diplomu za naslednjo vsebino: »Senat hrvaškega vseučilišča v Zagrebu izraža Univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani povodno 20-letnice obstoja prisrčne čestitke k doseženim uspehom pri doslejšnjem delu in razvoju, a za bodočnost želi vse lažji napredek in uspeh pri izgradnji kulture slovenskega naroda.«

Hkratu je bila izročena naši univerzi tudi spominska kolajna o ustanovitvi zagrebske univerze 19. oktobra 1874.

Rektor ljubljanske univerze, prof. dr. Matija Slavič, pa je listom poslal še tole obvestilo in zahvalo: »Okrog 300 slovenskih občin je čestitalo Univerzi kralja Aleksandra I. v Ljubljani ob njeni 20-letnici. Hvaležno so se spominjali njenih plemenitih prizadevanj in bogatih plodov, ki jih je v minulih 20 letih naklonila slovenskemu narodu in vsaj državi. Hkratu s čestitkami so združile občine tudi nujno željo, da se izpopolni še vedno nepopolna slovenska univerza.

Za vse te lepe besede in enodušno izražene želje se Univerza kralja Aleksandra I. v Ljubljani na tem mestu najprijetneje zahvaljuje vsem slovenskim občinam za zagotovilo, da bo svoje delovanje usmerjala vedno v korist slovenskega naroda in vse države.« — Prof. Slavič, rektor ljubljanske univerze.

Lep božični obisk

Prav za božične praznike je izšla prva številka novega, izredno zanimivega in lepega družinskega mesečnika, ki nosi naslov »Obisk«. Ta revija bo v resnici pomenila za marsikakšno slovensko družino prijeten, drag obisk, vselej, kadar bo spet prišla.

»Obisk« ima štiri velike, lepe fotografije v bakrotisku. Na naslovni strani so trije pobiči, ki predstavljajo svete Tri kralje, na zadnji strani »Obisk« pa je krasna slika »Zal«. Imenitna je tudi barvana priloga, ki predstavlja ženo v slovenski narodni noši. Razen tega pa je v reviji še med besedilom cela vrsta risb in fotografij.

Vsebinska pa je takale: Na prvi strani je »Pesem za božič«, ki jo je napisal mladi, pa že upoštevani pesnik Severin Sali. Kremenito in zgo-

ščeno je napisana zgodba o »Očetu in sinu«, ki jo je napisal T. Duh. Oče se je ob prevratu vrnil iz vojske, doma je tačas vse pomrlo, razen njegovega najmlajšega sina. Tega pa so zgrabili madžarski boljševiki in ga obsodili na smrt, ker je nosil Slovencev na oni plati Mure dragocene sporočila. Oče pomaga sinu k begu, njega samega pa boljševiki zgrabijo, ga obsodijo na smrt in obsodijo. Dalje izhaja v mesečniku roman »Juarez in Maksimilijan«. Ta roman je služil za podlago znamenitemu Dieterlejevemu filmu »Juarez«, ki ga je pripravila družba »Warner Brothers« in ki v njem igrajo glavne vloge znameniti filmski igralci Paul Muni, Brian Aherne in Bette Davis. Ta film smo pred kratkim gledali tudi v Ljubljani v Matici. Film je bil tako lep, da je bil v Ljubljani na sporedu skoraj 14 dni — ob razprodanih predstavah. Roman »Juarez in Maksimilijan«, ki izhaja v »Obisku«, je ilustriran s slikami in risbami. R. Bednarik je napisal izredno zanimivo, lepo ilustrirano reportažo o »San Marinu, republik svetnika z Rabac, tej majhen neodvisni državi, v kateri res še vlada prava, idealna svoboda in plemenita demokratičnost. Iz knjige »Priče trpljenja Gospodovega«, ki jo je bil prevedel V. Beličič in ki bo izšla še prav v kratkem v Jugoslovanski knjigarni, je povzeta »Legenda o velikem rabinu«. Ilustriral jo je Ivan Cargo. Legenda je napisana krasno, saj je delo velikega italijanskega mojstra, Noblova nagrajena Giovannija Papinija. Sledi odlični pregled »Svet v mesecu dni vojne«, izredno izbrano, jasno in jedrnat prikazan razvoj dogodkov po svetu v mesecu dni. Ta pregled je napisal Ruda Jurček. Tehten in poučen je članek Draga Potočnika: »Cene, plače, draginje«. Sredi mesečnika so čez cele strani še štiri priloge v bakrotisku, vse štiri aktualne. Najzanimivejša pa so prav gotovo tiste slike, ki predstavljajo sovjetsko modo. »Obisk« pri knjigah nas seznani z novimi našimi knjigami. O »Sportu, skrivnosti svetovnega slovesa Finske« piše pregledno in poučno Ciril Soukal. Revija ima dalje še »Pogled v filmski svet«, poučen, z risbami opremljen modni del, oddelek za naše gospodinje in kuharice, sestavek o ročnih delih, poseben tečaj za fotografije-amaterje, dalje kotiček »Za najmlajše prijatelje«, obširno, zanimivo rubriko »Šah«, »Uganke prevejanke« in eno stran smešnic.

»Obisk« je družinski mesečnik, ki bo marsikomu preskrbel prijetne urice oddiha, razvedrila in pouka. Vsaka slovenska družina bo takega obiska vesela.

Kaj pri nas, drugje po državi imajo mraz!

V Ljubljani imamo danes res precej mraza, toda kaj bi tarnali, drugje po državi je še vse huje. Tako vedo povedati iz Sarajeva, da so tam davi zabeležili izredno nizko temperaturo, kar 23 stop. pod ničlo so občutili v Mariboru so ga zapisali danes malo manj kakor včeraj, — 14. Zagreb pa tudi že čuti, kako je prijetno, kadar brije krivice, pa termometer kaže — 8 C. Niti v Dubrovniku, kjer je tako redko hladno, nimajo vročine. Tako približno se imajo, kakor smo se mi pred nekaj dnevi, ko je živo srebro kar vztrajno stalo na 2 stop. nad ničlo. Seveda ti dve stopinji nad ničlo občutujemo vse drugače kakor pa smo jih mi, saj so na tako temperaturo vse manj priučeni. Dve stopinji nad ničlo za tiste kraje predstavljajo že hud mrz, tako da na ulici kar težko srečaš človeka, ker se vsi, kolikor naglo le morejo, zateko v hišo. Za božič bodo, kakor vidimo, vsi kraji v naši državi imeli pravo zimsko vreme in zimski mrz. Večini je mrz vsč, saj pravijo, da je na noč zdrav in koristen.

Bližnjemu v pomoč

Ljubljana, 23. decembra.

V telovadnici ljubljanskega liceja je bila snoči lepa slovesnost. Razdeljenih je bilo 149 diplom tistim, ki so končali bolničarski tečaj. Tečaj so bili trije, in sicer se je prvi začel 10. X. 1939, zadnji pa se je končal 7. XII. 1939. Nato pa so bili pismeni in ustni izpiti.

Slovesnosti so se udeležili: banovinski načelnik za socialno skrbstvo dr. Kosl, ki je zastopal bana, upravnik vojne bolnišnice v Ljubljani polkovnik dr. Gligorovič, zastopnik ljubljanskega župana podžupan dr. Ravnhart, sanitetni šef dravske divizijske oblasti polkovnik dr. Brust ter dr. Justin, šef banovinskega samarijanskega odbora.

Predsednik banovinskega odbora RK gospod dr. Fetič je pozdravil zastopnike in tečajnike ter v lepem nagovoru orisal začetek in potek sama-

Davčne olajšave za gospodarsko šibke sloje

Vladna uredba določa oprostitve zemljarine za male kmete in pavšalno obdavčenje obrtnikov

Belgrad, 23. dec. AA. Na podlagi čl. 1. uredbe o izpremembah obstoječih predpisov in o izdajanju novih, je ministrski svet na svoji snočnji seji na predlog finančnega ministra predpisal uredbo o izpremembah in dopolnitvah zakona o neposrednih davkih. V dosedanjih davčnih predpisih in v davčni praksi sta se dve stvari pokazali kot slabi: nepravilno in neenakomerno obremenjevanje gospodarsko slabih davčnih obveznikov in nerealno določanje davčnih osnov gospodarsko močnejših. Zraven tega se zakonske sankcije proti brezvestnim obveznikom, pa čeprav so bile mile, niso izvajale v polni meri, tako da niso imele učinka, ki bi ga morale imeti. Zaradi teh slabih in nesocialnih svojstev sta dosedanja davčna praksa in politika eden izmed važnih razlogov, da se davčnim obveznostim ni pripisovala tista pomembnost, katere dejansko imajo za javne interese države. Da se popravi to stanje, je kralj vlada izdala s uredbami izmenjave in dopolnitve predpisov iz davčne zakonodaje. Kakor se bo videlo iz teh uredb, so z njimi kot najvažnejše določene olajšave za gospodarsko slabe obveznike ter pravičnejša in enakomernija razdelitev davčnih bremen po gospodarski moči obveznika. Z uredbo so zaščiteni mali davčni obvezniki na breme močnejših, za katere je predviden tudi nov način določanja davčne osnove in drugačna skala progresivnega obdavčevanja. Poleg tega so predvidene strožje denarne kazni in zaporne kazni zav se davčne obveznike, ki zavestno prikrivajo davek. Kot ukrepi za zaščito gospodarsko slabih so predpisani:

1. oprostitve plačevanja davka na minimum za eksistenco revnih kmetovalcev;
2. pavšalno obdavčevanje malih obrtnikov in
3. odpis davčnih in pristojbinskih zaostankov konec leta 1937 za primere, če bi izterjevanje povzročilo gospodarsko propast dolžnika, oziroma konec leta 1939 revnim kmetovalcem, s katerimi se sprošča od obdavčbe minimum za obstoj. Revni kmetovalci so oproščeni plačevanja zemljarine v primeru, če njihov skupni letni katastrofi čisti dohodek na osemletno ene davčne uprave ne znaša več kakor 1100 dinarjev. Te pomoči bo deležnih okrog 3 milijone kmetovalcev, večinoma iz pasivnih krajev države. Če se upošteva težavno gospodarsko stanje teh kmetov, pa določeno oprostitve od plačevanja davka v zadostni meri opravičujejo tudi socialni razlogi in narodne koristi. Slični razlogi so vodili kr. vlado, da je predpisala tudi pavšalno obdavčevanje malih obrtnikov iz vseh krajev države. To pavšalno obdavčevanje je že obstajalo za male obrtnike v krajih do 20.000 prebivalcev, med tem ko je ostalim temelj za odmero davka določal davčni odbor. Ta sistem pa ni rodil pozitivnih rezultatov, ker je često valil na gospodarsko slabe in nezaščiten obrtnike davčno breme v neenakem razmerju z njihovim gospodarsko močjo. Po novih predpisih pa bodo mali obrtniki plačali na ime davka določene letne zneske po velikosti kraja in po kategorijah, v katere bodo razvrščeni. Kot protukrep v zvezi s temi olajšavami, ki so predvidene za gospodarsko slabše gospodarske obveznike, pa je predpisano za gospodarsko močnejše obveznike ustrežajoče in močnejše progresivno obdavčevanje z dopolnili in minimalnim davkom (pridobinski in družinski) davek. Poleg tega je predpisan tudi nov način odmere davčnega temelja pri nekaterih davčnih obveznikih za pridobnino. Kajti po dosedanjih davčnih predpisih so samo podjetja obvezana javno polagati račun ter morajo voditi poslovne knjige. Po uredbi pa se ta dolžnost razširja tudi na vse

rijanskih odnosno bolničarskih tečajev. Med drugim je omenil, da so se tečajniki predavanj pridno udeleževali, kar je pokazal izpit, ko je 80% izdelalo z odličnim uspehom. To je znamenje, da se tečajniki dobro zavedajo dolžnosti, ki so jih bili prostovoljno prevzeli: biti v plemenito pomoč bližnjemu, skrbeti za nesrečnike. Živimo v časih, ko je treba imeti ljudi, ki bodo izvežbani in pripravljeni.

Dalje se je zahvalil zdravnikom in vsem, ki so pri tečajih pošteno sodelovali in pomagali. Nato je spregovoril mestni fizik dr. Mis in med drugim omenil, da je namen teh tečajev dvigniti higiensko kulturo naroda, družine in človeka. Pohvalil je tečajnice zaradi pridno obiskovanih predavanj.

Nato so se tečajnice zaobljubile, da bodo delale v samarijskem duhu. Po zaobljubi jim je predsednik razdelil diplome in s tem je bila lepa svečanost zaključena.

obveznike pridobnino, na industrijska, rudarska, bančna, železniška, broderska, tramvajska in mednarodna prevozna podjetja in menjalnice, kakor tudi na druge obveznike za pridobnino, katerih davčna osnova je za predhodno davčno leto znašala najmanj 100.000 din ali pa je njihov promet v predhodnem poslovnem letu znašal najmanj dva milijona dinarjev. Upravičenost teke ukrepa ni treba še posebej poudarjati. Gre samo za obveznike, ki so gospodarsko močnejši in katerih davčne osnove, odmerjene po davčnih odbori, so redkokdaj pokazale resnično stanje. Pripominja se, da so davčni obvezniki tudi do sedaj vodili poslovne knjige za svojo porabo in zato v tem pogledu niso dejansko obremenjevali z nobenimi novimi dolžnostmi. Tukaj je treba zlasti poudarjati, da so za vse obveznike, ki so dolžni voditi poslovne knjige, predvidene stroge kazni, če bi knjig ne vodili ali pa bi po knjigah ne dokazali doseženega dohodka. Proti obveznikom, ki ne bi vodili knjig ali pa jih ne bi pokazali, bo izrečena denarna kazen od 10.000 do 100.000 din tolikokrat za eno davčno leto, kolikorkrat jih bo davčna oblast pozvala, naj predložijo in pokažejo vse svoje poslovne knjige in račune, pa bi se tem pozivom ne odzvali. Obvezniki, ki po svojih knjigah ne bi dokazali vsega doseženega dohodka, bodo kaznovani od 10.000 do 200.000 din denarne kazni. Niso pa to edine kazni, ki jih v teh primerih utegnejo zadeti. Prvi kakor drugi obvezniki odgovarjajo tudi za davčno kazensko dejanje, ki se kaznuje z denarno kaznijo v tri- do šestkratnem znesku zakonitega davka in s kaznijo zaporu dveh let. Izrečene kazni se objavljajo v dnevnih listih na politične razmere stroške obsojenega.

Nedoločene in hude zunanje politične razmere vevajo čedalje večje in večje potrebe narodne obrambe. Da bi se zagotovila nujna sredstva za pokritje teh potreb, je bilo predpisano povišanje posebnega prispevka. Pri gospodarsko slabih gospodarskih obveznikih pa to povišanje ne samo da ni predvideno, temveč je nasprotno omiljena obremenitev, ki obstoji po dosedanjih predpisih. Kar se tiče obveznikov z močno gospodarsko silo, pa je povišanje posebnega prispevka za sklad narodne obrambe občutno, toda v mejah, ki jih morejo prenesti brez posebnih težav.

OREHOVA JEDRCA

sortiran cvetlični med in medicino dobite najceneje v MEDARNI, Ljubljana, Zidovska ulica 9

Celjske novice

Odlikovanje članov Pevskega društva »Ojlkac«. Celjsko pevsko društvo »Ojlkac« je imelo snoči posebno slovesnost, na kateri so bili odlikovani za dolgoletno pošteno sodelovanje v moškem zboru štirje člani, in sicer: Družovič Martin in Joahim Šonc z zlato kolajno za 20-letno sodelovanje, z bronasto kolajno za 10-letno sodelovanje pa Mavec Franc in Gorjup Alojz. — Ob tej priložnosti moramo povedati, da je moški zbor »Ojlkac« najmočnejši zbor v celjskem okrožju in se je posebno letos pod vodstvom svojega povodilja G. Čerjeka povzel na višino, ki jo je s svojimi prireditvami tudi dokazal. V kratkem bo zbor praznoval 20-letnico svojega obstoja in bo tedaj tudi priredil koncert.

Smrt pod avtomobilom. V Strančicah pri Konjicah se je pripetila huda prometna nesreča. Nek tovorni avtomobil je dohitel pri Strančicah kolesarja, 26-letnega M. Marelija, ki je doma iz Travnika v Bosni. Kolesar je bil zavolj med kolesnice na cesti in se ni mogel več pravočasno izogniti avtomobilu. Dokazano je, da je šofer pritisnil na zavoro že kakih 20 m pred kolesarjem, ni pa mogel vozila ustaviti. Avto je povozil kolesarja, ki je bil na mestu mrtve. Avtomobilist je pustil ponesrečenca na cesti in odbrzel dalje. Vendar so poizvedbe že tako daleč, da bo prav v kratkem znano, kdo je bil ta avtomobilist. Pokojnik je bil lastnik petih konj, s katerimi je prenašal tovore iz gozdov, ki so za vožnjo nedostopni. Bival je že delj časa v Sloveniji, kjer si je s tem poslom služil kruh.

DOSTAVEK

K včerajšnjemu našemu poročilu o božičnici na naši meji dodajamo, da je pomotoma izostalo ime dveh organizacij, ki sta pri tej božičnici tudi sodelovali, in sicer »Društva prijateljev Slovenskih gor« ter »Rotary-cluba, Kranjc.

Begotno se je ogledal na vse strani. Zagledal je na oni strani hodnika majhna vrata, ravno nasproti okna.

Počakal je, da je ogenj od zunaj ponehal, potem se je z vo s silo zagnal proti vratom in jih s svojo težo udrl. Komaj je bil ekonja, so že zaprsketale krogle po njih. Bil je truden, da bi se bil najrajši sescel, stienil se je sam vase in čakal, kaj pride, karkoli. Lotevala se ga je otopenlost.

Potem mu je šinila skozi glavo misel: »Dvigni samokres na sencale!«

Ze ga je misel hotela premamiti. Hotelo ee mu je pokoj. epanja, miru.

Potem je stienil zobe in dejal na glase: »Ne!«

Ne, ne bo vzdignil roke sam proti sebi. Zato, ker je bil blizu konca, ker je bil blizu trenutka, ko ee je nehala človeška pravica in se začela druga, bolj... tista, o kateri je govoril Jerry in v katero Rocky ni veroval nikdar v življenju, razen ta trenutek, ko ga je življenje prignalo tik do njenih vrat.

V sobi ni bilo plina, življenje mu je bilo podaljšano vsaj za nekaj trenutkov.

Spet je nastalo v boju zatijše. Polica je čakala, ali bo koloni plin preginal zbojnika iz njegovega skrivališča ali ne.

Videli so ga, da je bežal po hodnikih in so bili prepričani, da se bo zdaj zdaj prikazal na katerih vratih.

Ve izhodi so bili zavarovani: na vsakega je bilo namerjenih vsaj do deset streljiv.

Čakali so četrte ure, potem so videli, da ne bo nič. Polotila se jih je silovita zra.

Navaden razbojnik, pa ee hoče priviti vse policijski silil!

Poveljnik je sklical k sebi častnike. Začel jih je spraševati:

»Kaj zdaj?«

Ni mogel dobiti jasnega odgovora. Nekateri ee bili za to, da bi hišo takoj napadli, drugi ee ga svarili in ga opozorjali na žrto, tretji so menili celo, da ee je Rockyju morda le posrečilo uiti.

Ta mir se jim je zdel sumljiv.

Poveljnik je njihovo modrovanje ustavil z besedami:

»Uiti ni mogel! Kod!?«

Eden od uradnikov je omenil:

»Kaj pa, če ee je morda sam ubil?«

Poveljnik je malo pomislil, potem je dejal:

»Tudi če ee je. Veekakor moramo v hišo, da ugotovimo vsaj to. Dovolj je tega smešnega obleganja! Saj Rocky vendar ni trdnjava.«

Častniki so molčali, niso se mu upali oporekati več. Res, bilo je smotno, da jim je en človek delal tolikšne pregla-

vice. Kaj ei bo mislilo ljudstvo.

Ljudstvo bi ei bilo kmalu mislilo, da je policija pač spet enkrat podkupljena in da je vsa ta veličastna komedija e streljanjem in obleganjem samo pepek v oči — kakor po navadi.

Poveljnik se ee tega zavedal in ee je hotel ubraniti očitkov. Imel je zaradi Rockyjeve družbe že dovolj masla na glavi, ne da bi mu bilo ravno prijetno, če bi ee bilo začelo kako čiščenje od višje oblasti. Lahko bi prišlo marsikaj na dan.

Zato je naglo dejal:

»Napad! Za vsako ceno moramo vdreti do skrivališča in fanta dobiti v roke.«

Začel je dajati nglata povelja:

»Vi z desetimi možmi naskočite glavna vrata. Držite se nizko in streljajte kar na slepo, da ga prestrašite. Čim naglje napre, naj velja kar hoče.«

Potem ee je obrnil k drugemu častniku ter mu velel:

»Vi vzemite pet mož in uderite skozi zadnji vhod. Pazitel.«

Tretjemu je dal nadzorstvo nad stra-

Angeli garjevih lic

Roman s slikami

51

žami na cesti, četrtega je poslal na stre-

he.

Preden so odšli, jim je naročil:

»Čakajte na znamenje. Začnite, ko bom dal tri žvižge iz zvočnika!«

Častniki so pozdravili in naglo odšli k moštvo. Brž ee pripravili ljudi in jim razložili nalogo, katero ee morali izvesti, nato pa so nepotrpežljivo čakali povelja.

Ko je komandant že dvignil piščalko do ust, da bi zažvižgal v mikrofoni, ee je dogodilo nekaj, da mu je roka omahnila od ust.

Pred njim ee je od nekod vzel slok, mlad duhovnik. Bil je Jerry. Videti duhovnika na tem žudnem kraju, je bilo za poveljnika policije tako nenavadno, kakor da bi bila prišla v bar Honolulu — krava.

Duhovnik ni čakal, da bi se poveljnik otrsel svojega začudenja, temveč mu je takoj dejal:

»Jaz sem Jerry Connolly, kaplan. Poleg tega sem Rockyjev prijatelj.«

Policist ga je začuden gledal še naprej, potem je vprašal:

»In kaj hočete tu?«

Duhovnik se je nasmehnil:

»Nič nemogoče. Nehajte streljati. Rocky bo z mano prišel takoj vseh!«

Policist je komaj zadržal smeh, ko je videl to duhovnovo lakovernost. On bo prišel razbojnika, naj se udele!

Zamahnil je z roko in dejal:

»Oče, pustite to! To niso svete, genljive zgodbe!«

Toda Jerry ee ni dal ugnati in je dejal samo:

»Pustite, naj poskusim!«

Poleg njega ee stala vsa nesrečna in

objokana Laury. Drhtela je od groze, ki jo je v njej vzbudilo to preganjanje, in od misli, da je njen ljubi morda že mrtov. Ko bi ga mogla in emala vsaj še enkrat videti!

Nihče drugi ji ni mogel pri tem pomagati kakor duhovnik. Zato je šla z njim do poveljnika, da bi ga ee ona prosila, naj pusti poskusiti.

Ko je stala z Jerryjem pred policistom, je drhtela kakor šiba na vodi. Poveljnikov približnik, ki je ljudi poznal, je bil vse čas pripravljen, da jo bo moral zdaj ujeti, da ne bo nezvestna treščila na tla...

Poveljnik je dejal še enkrat:

»Oče, to je posel za policista, ne za vas!«

Pogledal je dekle, ki se je v joku vilo pred njim in že ga ee prišla ekušnjava, da bi jo dal prijeti. Takoj mu ee bilo jasno, kaj jo mora vezati na razbojnika. Morda bi utegnil kaj zvedeti...

Skušnjava ee bila huda. Že ee hotel reči besedo, tedaj pa ga ee začel eden tistih pogledov, s katerimi ee oče Jerry razoroževal ljudi. Dejal ee poveljniku, ne da bi krenil oči od njega:

»Ni vredno... Nič ni vredno, razen to, kar vam predlagam jaz. Nič ne boste zvedeli!«

Policist je skoraj prestrašen stopil za korak nazaj? Kako je ta črni fant mogel uganiti, kaj misli? Kaj imajo ti ljudje res... kako posebno moč?

Jerry ee vedel, kaj si misli policaj. Toda stvar ee bila dosti preprostejša kakor ei ee mislil. Jerry ee videl samo pogled, s katerim ee poveljnik meril Laury, pa ee takoj vedel, kakšna ekušnjava ga prijema.

»Res! Pustite mene. Drugo, kar mislite, nič ne velja.«

Policist je zmajal z glavo:

»Ne morem... ne morem pošiljati vas v nevarnost...«

Duhovnik ga ee živo pogledal.

»Kaj hočete, da bi vam ga pripeljal živega. Kaj ee česa bojite... od živega.«

Poveljnik zdaj ni več oporekal. Duhovnik ga ee zadel v najboljstivje mesto. Zmignil ee z rameni ter dal Jerryju v roke mikrofoni, po katerem ee dajal povelja svojim možem.

Ko je Jerry vzel mikrofoni v roke, ee je Laury zdelo, da ee bo sescela. Ni mogla drugače, kakor da ee ee prišla duhovnika za roko in mu zastepala:

»Rešite ga... rešite ga... kakorkoli... samo, da bo ostal živ!«

Iz njenega šepeta ee govorila taka neskončna žalost, da bi bilo že to duhovnika preklelo, da bi bil poskusil vse, tudi če bi ee bil že sam od sebe nameraval tega storiti.

Želimo si nazaj stare božične pristrčnosti in zbranosti

Od tu in tam

Ljubljana, 23. dec.

Adventni čas je v kraju, božič je prišel. Spet ei voščimo vesele praznike, spet bodo zapeli božični zvonovi v Sveto noč: »Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji!« Spet se bodo zbrale družine okrog jaslice in okrog božičnega drevesca, spet se bodo oglasile naše božične pesmi. Hudi čas, v katerem živimo, in negotovim dnem gre svet naproti. Težka mora tlačiti človeštvo, ki je sijajni božič dar, razum, porabilo marsikdaj za mnogo koristnih reči, zdaj pa je krenilo po poteh, ki mu jih je veleval nerazumljivi nagon: razdreti hoče srečo, uničiti vse, kar je ustvarilo. Zaspeljeni možje so poginili mirne, le v delo za vsakdanjimi kruhi in za srečo v družini zaverovane množice v krvavi boj, v boj za življenje in smrt. Zaspeljeni in obsedeni možje so meelo božjega klika poslušali nora povelja svojih možganov in svojega pohlepne srca ter so veleli mirnim državljanom, ki jih vodijo, naj planejo po svojih malih sosedih, jim opustošijo zemljo, zažgo hiše, pobijejo kar dosežejo. Svet brede vedno globlje v krvavo klanje in tako bo morda nekoč prišlo do paradoksa, da se bodo ljudje pri vsem svojem sijajnem razumu, ki bi ga bili tako lahko porabili za dobro, med seboj pobili do zadnjega moža. Sele potem bo menda svet dobil mir.

Čas, v katerem živimo

Kje je ostala pristrčna preprostost prejšnjih časov! Kako naglo smo iz majhnih predvojnih deželanov postali pravi meščani! Kako hitro se je izpremenilo obličje malega mesta, ki je bilo še napol skoraj trg! Kako hitro so zrasle palače in nove hiše, ki so s svojimi rešenimi pročelji in v pustim, trdim tlakom ob svojem vnozuju pregale idiličnosti iz naših mest! La duh modernega časa je razprostrl svoje močnejše peroti, širil jih je vedno dalje, dokler ni z njimi zasenčil tudi skoraj že zadnje, najbolj skrite gorske vasi ter iz nje pregnal domačnost! Nove nauke je privedel s seboj in novo modrost, ki je poglajala kakor bujen, pisan, pa skupen cvet sredi razvalin in razočaranj kakor jih je pustila svetovna vojna. Za dvema so nevedne in nepoučene množice iskale rešitve v novi doktrini, ki je obljubljala raj na zemlji in vsem ljudem popolno enakost, hkratu pa je hotela iz človeških src izgrajiti vero in zaupanje v Boga. Boj proti Cerkev je razglasila ta doktrina, boj proti vsemu, kar je božjega, boj proti slednjemu poglavitstvu in vodstvu. Boj proti Bogu je ukazovala majhnim, ki so pri njem iskali tolažbe, kakor da bo potem vse samo od sebe dobro, ko izgine iz človeških src vera in padajo oblastniki. Potem bodo vsi enaki, so vrgli v svet krilatice tisti, ki si natihem mislijo, da bodo, če bi kdaj prišli do spremembe, zavzemali še boljše položaje kot jih zdaj — bedaki neuki ljudje, navadni delavci in kmetje pa bodo voljni jantki. Le osebe na oblastnih mestih se bodo spremenile, dejansko pa bo vse ostalo pri starem.

Malo poučeni, malo izobraženi, pa za vse, kar elišijo, sprejemljivi ljudje so tem preokom začeli verjeti. Zapeljani so zavrgli vero, zakrknili so njihova srca, čustva zamrznila. Edino, ki je ostalo in se neizmerno okrepilo, je bilo sovraštvo. Vse, okrog sebe so začeli gledati črno, mrki so postali njihovi obrazi, mrčna čela in prijazne besede so usahnile. Tudi to je prispevalo, da so mlačni ljudje postali še mlačnejši ali pa se odpadli. Svet dobiva samo smisel za zunanje, duše pa vedno močnejše preraščata osat in trnje. Pristrčnost izginja in meclo da bi se ljudje obračali k Bogu za pomoč in tudi potrpeči, saj čas prinaša spremembe skoraj redno brez sile — tako se ravna ljudje prejšnjih, starih časov tudi v največjih stiskah, krčijo pesti, mračijo čela in si žele, zaslepljeni novega, drugačnega trpljenja, novega življenjskega suženstva. In hkrati pozabljajo da je življenjski standard v državah, kjer je bil uveden novi sistem, nižji, kakor drugod.

Na deželi tega togotnega, zaslepljenega mrmanja in nerazpoloženja še ni toliko. V mestu pa so se ljudje v veliki meri navezali na zunanost, na prazno besedičenje, na brezobzirnost, na mlačnost. Zunanji lesk jih mika, zabave iščejo, trenutnega veselja, posvetnost jih je prevzela skoraj do kraja. Mar jim duhovnega, čistega, tolažilnega veselja, ki človeku vedri obraz pri delu in trpljenju, svojo modrost so vzeli od krivih, užaljenih in sebičnih prerokov brez vesti. Posamezniki se pridijo, okuženi od teh naukov celo tako, da pozabljajo na etične vrednote, ki so in ki bodo poštemim ljudem in narodom vedno svete. Ploskajo močnemu, ki bije šibkega, in obsojajo šibkega, ker se ni brez odpora uklonil nasilju Močnejši da je napadel šibkejšega, da bi osvobodil preprosto, tlačeno ljudstvo njegovih mučiteljev, trudijo. Pozabljajo pa, da se to ljudstvo, če bi bilo v resnici tlačeno, ne bilo tako herojsko uprlo svojim »osvoboditeljem«; na tisoče načinov bi lahko onemogočilo svojim poveljnikom uspehe, ne da bi se mu bilo treba le enkrat izdati. Izpolnilo bi le vestno svojo dolžnost in bi podleglo v normalnem boju z ogromnim nasprotnikom! Toda ne! To »tlačeno« ljudstvo ne izpolnjuje vsledno samo svoje dolžnosti, ampak se bori z nadčloveškimi močmi in z božanskim junaštvom za svojo čast, za svoj ponos, za svete vzore, ki jih še ni zavrglo in ki jih nikdar ne bo! Za svojo domovino in za svojo državno svobodo se bori ljudstvo, ki je z delom v dvajsetih letih dokazalo, kako je te svobode visoko vrednoti in njegovo geslo je močno: »Naša trdnjava je Bog!«

Dobro vemo, da so te vrednote cenjene tudi v zasebnem življenju in da bi nastal popoln propad, če bi jih zavrgli. Junaški odpor naroda bo dvignil spoštovanje moralnih vrednot in časti po vsem svetu. Narod, ki je pokazal toliko sposobnosti, bje gigantski boj, najprej zase, v širšem smislu pa za pošteno in dobro bodočnost vsega sveta in človeštva.

Ta junaški in častni narod naj bi se upognil brez odpora kakor propalica? Ne! So vrednosti na svetu, ki jih utemeljitelji nove modrosti, judje, niso čutili, ker so bili — brezdomovinci! Judje nimajo svoje domovine in zato zanjo niti ne morejo čutili! Kdor razen juda gazi po domovinski ljubezni, je zaslepljen ali pa brez časti, čeprav tega kot povsem normalen, priroden, zdrav posameznik ne pokaže v navadnem življenju, ampak se za svojo čast in ponos potegne tudi, če je šibkejši. Le skupnost, kolektiv — domovina, država, se ne sme boriti za svojo čast in ponos za svoje pravice in za svoje delo!

Mimo ljudi, ki tako mislijo, in mimo ljudi, ki v tem času iščejo le trenutnega užitka ter žive iz dneva v dan, z vsem preskrbljeni — kakor so navadno preskrbljeni tudi prvi — pa se dobe dandanašnji vendarle še drugi ljudje, ki zemskega življenja ne gledajo enostransko, ki ga ne gledajo samo po zunanje, ampak tudi duhovno.

Njihova priprava na praznik rojstva Gospodovega

Tihe in prazne so še ulice, svetilke še gore, briede mraz reže v lica. Pa se tu pa tam že s škripajočim glasom odpro hišna vrata, ključ zarožlja. Zgodnji človek krene po tlaku, glasno odmeva njegov korak v jutranjo tišino. Postava izgine v megli.

V cerkvi je hladno, vonj po kadilu je preprijil zidove. V klopih kleče sključene postave, ki po božni slede jutranji maši in prosijo dobrega Boga, naj bi jim dal srečen dan, naj bi jim olajšal skrb in jim pomagal pri delu. Vse svoje težave mu izpovedo in se potesejajo na domove k vsakdanjemu delu. Že se narahlo dani, luči ugašajo, po ulicah postane šum korakov in voz glasnejši in gostejši.

In ti ljudje se s preprosto, iskreno prošnjo ves dan od časa do časa obračajo k Bogu. In ves adventni čas prežive v tihi, skritem veselju. Ena pesem jim zveni ves čas med delom: »Vi oblaki ga rosite!«

In ko pride Sveti večer, se odpravijo k polnočnici. Pobožno molijo, v srcih pa se jim spet, ko poslušajo čudovite božične pesmi in gledajo jaslice s sveto družino, s pastirski in ovčami, rodi tista stara, skrivnostna ganjenost, ki jih je obhajala v otroških letih.

Sveti dan skrbno praznujejo, velik je ta praznik. Morda stopijo na štefanovo gledat božično igrjo, ki jo kje igrajo preprosti, vneti igralci, diletanti. Prepuste se dogodkom na odru po otroško! Kako se ta preproščina prileže duši po modrih vsakdanjega življenja, kako lepo gre v razpoloženje božičnih praznikov. In spet sliši božične pesmi.

Ali pa odide obiskat svoje znance, v lepem, prazničnem miru teče pogovor, ura mineva za uro. Kako se ta blaženi mir ujema s prazničnim razpoloženjem!

Nihče, kdor ni bil sam kdaj navzoč, si ne more predstavljati, kako sveto, pristrčno, otroško in slovesno hkratu je razpoloženje pri polnočnici v samostanski kapeli. Ni gneče, ne pehanja kakor zunaj na ulicah, mirno in lepo je vse, vsi obrazi so oblit s srečnim nasmehom. Kako iz srca prihajajo stare božične pesmi, »Angelsko petje se čuje v višavi«, »Kaj se vam zdi, pastirski vi«, »Pastirci iz spanja vstanite nocoj«. Sem se je pred mestnim hrumom in pred šumnostjo širokega, zgolj posvetnega življenja in praznovanja umaknila tista dobra, čista božična poezija, sem se je zatekla pobožna zbranost, sem skrivnostna ganjenost nad velikim dogodkom.

Nekaj tega pristnega, lepega božičnega razpoloženja se je ohranilo tudi še na deželi, kjer se družina na Sveti večer ravna še prav tako kakor so jih bili naučili predniki. Še se vijejo skozi noč in zamete dolge procesije vernikov, ki hite v farno cerkev s planenicami v rokah. Še so ponekod v navadi vse tiste lepe stare navade in običaji.

Želimo si nazaj stare pristrčnosti

Človeka skoraj obide domotožje, ko se spomni mladih let, srečnega časa, ko so bili vsi dnevi od sv. Miklavša do božiča prepleteni z čudovitimi poezijami. Kako skrivnostno lep se mu je zdel ta čas, kako je bila duša pripravljena, da se z vsem žarom preda blaženi sreči, ki jo prinašajo ti prazniki!

Tudi kdor je živel v mestu, ki je bilo tedaj še majhno, preprosto, tudi v središču še idilično, je dobro čutil čar te božične poezije in tega sladkega razpoloženja. Kako vse drugačna se mu je zdel Sveta noč, ko je bilo življenje še preprostejše in ko je bil obraz mesta še prijetno domač in ga čustvu niso odtujevali današnji, racionalizirani, moderni časi s svojo mehanizacijo, s svojimi kasarnskimi poslopji, s svojimi pustimi hodniki in cestami! Ko še ni bilo gneče in ko v mestu skoraj ni mogel srečati človeka, ki ga ne bi bil vsaj po obrazu poznal!

Otroci so se gnetli v kuhinji in gledali na beli, zasneženi vrt. Tedaj je bilo o božiču skoraj redno tudi snega več kot preveč. In bela odeja je prazniku dala še znamenje posebne slovesnosti. V adventnem času so otroci takole popoldne gledali skozi okno ven, kjer je oko zmerom

še srečalo kos zemlje, ki je počivala pod snegom, in skupino dreves, ki se je šibila pod snežnim bremenom. V duhu so si že predstavljali, kako bo na božični večer, pogovarjali so se o njem in oči so jim žarele, ko so privlekli na dan iz kakšnega predala ali skrinje zalogo starih razglednic! S kakšnim veseljem so si ogledovali hišo, ki je bila do kapa v snegu, nebo na zahodu je zlatordeče žarelo, da so bila še okna v ognju!

In prav tako so hodili okrog tudi odrasli, tudi njih se je lotevala srečno razpoloženje. Čim bliže Svetemu večeru, tem bolj. In ko je končno prišlo znamenito popoldne, je bilo treba postaviti jaslice in okrasiti božično drevesce. In potem slovesna polnočnica, do katere so bdeli v prijetnih pogovorih! Potem pa Sveti dan in štefanovo! Dva velika praznika; na sam božič se ni spodobilo, da bi človek hodil iz hiše. Prevelik praznik je bil to. Za obiske je bilo določeno štefanovo. In takrat so sosedje stopili drug k drugemu ter pogledali, kako je kdo napravil jaslice, v nepriljubljeni domačnosti so minule prijetne ure. Kako hitro je minul lepi čas!

Na deželi je bila svoje čase skoraj povsod v navadi prelepa domača slavnost: prenašanje Mater božje. Z Marijo je šlo ljudstvo iz ene hiše v drugo. Večer za večerom so s podobno ali kipom obšli vse hiše. Pri tem se je zbrala vsa vas, kdor je le količkar ugnel, se je pridružil tej ganljivi procesiji, ki je šla po debelem snegu iz ene hiše v drugo, včasih prav daleč. In zraven so vsi, ki so šli v tej ljudski procesiji odgovarjali glavnim pevcom. In tako je procesija obujala spomine ter simbolično ponazarjala grdo dejanje in vedenje, ki so ga bili do Marije in svetega Jožefa pokazali gospodarji in gospodinjice judovskih hiš takrat, ko sta šla na popisovanje. Marsikdo se bo še spomnil tega petja, posameznih klic ali pa vsega besedila. Prav gotovo pa si je vsak, ki je bil kdaj pri tej pristrčni domači adventni slovesnosti navzoč, zapomnil melodijo. Ta lepa šega je zdaj že menda redko kje v navadi, včasih pa je bila splošno razširjena.

In potem tisti slovesni nemir, ki je zavladal na kmetiji nekaj dni pred praznikom! Ljudje so komaj, komaj čakali večera, čeprav bi se bili lahko zamotili z delom. Brez obstanke so se prestopali z enega kraja na drugega. Otroci so postavljali jaslice, odrasli pa so jim pomagali. V kuhinji so se vrtele ženske, dela s peko je bilo čez glavo. Vse v hiši je bilo lepo osnaženo in očeeno, za praznike je moralo biti čedno kakor nikdar ne.

Ko se je znočilo, je hišni gospodar vzel z ognjišča žerjavice, natresel nanjo hadila in pokadil vse prostore v hiši, vsa gospodarska poslopja, tudi k živini v hlevu je stopil. Kdo drugi pa je pri tem škropil. Vmes pa je vsa družina molila s srčno vero in pobožnostjo. Saj je ta lepi običaj še vedno v navadi, toda dandanašnji ga ne opravljajo več povsod z isto pobožno zbranostjo in verno vdanostjo kakor nekaj.

Tisti, ki so imeli daleč do farne cerkve, so se odpravili že kmalu na pot. Noč je bila temna, treba je bilo paziti, da človek ne krene z gazi. Zažgali so plamenice in se podali, dobro oblečeni, ven na mraz, v prelepo zimsko noč. Ni bilo razgovora, le redke besede so padale, zato pa se je duh pripravil na sveto opravilo. Potihem so molili ti preprosti, dobri ljudje, ki jih je vse življenje vodila in jih v revah in stiskah, v tegobah in v žalosti tolažila živa vera. Segreti so prišli do cerkve. In etdaj se jim je nudil krasen prizor: od vseh strani so se pomikali proti cerkvi žareči prameni, od vseh strani so se spuščali s strmin pobožni kmetje.

O polnoči so bili pri vseh treh mašah, potem pa so se spet podali na dolgo pot do doma, vsi prečeti in poteseni od pobožne slovesnosti.

Doma se je ogasila stara božična pesem. Tiha radost je zasijala tudi na strogem obrazu hišnega gospodarja in na razoranem čelu deda.

Sveti dan so ti dobri, verni ljudje praznovali kakor največji cerkveni praznik v vsem letu, z največjo zbranostjo. In v tem svetem miru, kjer so si tolažbe poiskali v molitvi, v petju božičnih pesmi in v preprostem razmišljanju, so se očistili in si našli utehe za novo delo in za novo trpljenje.

Pristrčno lepi so bili ti stari časi, ko so se ljudje še z vsem svojim srcem zaupljivo obračali k Bogu!

Nemščino, italijanščino in esperanto poučuje pismenim potom

Jezikovna dopisna šola, št. Vid 72 nad Ljubljano preje na Jesenicah.

Učnina nizka, uspeh zagotovljen. — Zahtevajte prospekt. Priložite znamko za odgovor

Slovenski študentje, gostje Nj. Vel. kralja, pišejo...

Belgrad, 22. decembra.

V soboto smo zvedeli, da pojdemo na »Matejce« v Belgrad. Nj. Vel. kralj Peter II. povabi na ta božični praznik mater in otrok iz vsake banovine po pet najboljših pa revnih dijakov. Ko smo to zvedeli, smo bili vsi veseli. Marsikateri tovariš iz razreda nas je zavidal.

Slovenskih povablencev nas je pet, 3 fantje in 2 deklici. Zastopani so vsi ljubljanski popolni zavodi.

Iz Ljubljane smo se odpravili pod vodstvom g. prof. Severja z brzim vlakom, v ponedeljek 19. t. m., ob 9.20 zjutraj. Nad vse imenitno se nam je zdelo, ko nas je g. profesor povedel v I. razred, ker študenta ne doleti vsak dan taka sreča. Naša slovenska »delegacija« bi se bila kmalu odpeljala brez enega »člana«, ki je zadnji hip ujel vlak. Poslavljalji smo se od Ljubljane, fantje kot »junaki«, a deklicam je bilo hudo pri srcu, ker so se prvič brez mamic podale na tako pot. Ni to lahka stvar seveda, posebno ker je šlo za daljši čas in ker smo pred božičnimi prazniki. Toda zavest, da smo gostje mladega kralja, je kmalu pregnala vse skrbi. Med potjo je vneto skrbel za zabavo član, ki mu je rojstni kraj nekje blizu domovine slovitiga višnjegorskega polja.

Pot do ponošnega Zagreba nam je hitro minula. Tu smo ugotovili, da smo na nečem bogatejši kakor Hrvatje Snega nimajo! No, pa ga bodo že še dobili. Ozirali smo se, od kod se bo prikazala zagrebška, ali bolje rečeno hrvaška »delegacija«. Ko so se kmalu nato pojavili v spremstvu postavnega profesorja — spet trije tovariši in dve tovarišici — smo v razgovoru, ki smo ga navezali z njim, spoznali, kako ponosni in zavedni fantje in dekleta so. Bolj ko smo se bližali Belgradu, bolj je postajala naša družba sklenjena. Oba profesorja vodnika sta bila kmalu v najživahnejši politični debati. Med hrvaškimi tovariši smo mi Slovenci kmalu odkrili Slovenca iz Fare na Kočevskem, ki še ni prav nič pozabil očetove besede. Za mater ima namreč Hrvatice. Dobrine, ki so nam jih dale

mamice na pot, so se pričele bratsko menjavati in složno uničevati.

V zadnjem delu naše poti smo začeli postajati vedno bolj nestrpni. Vsakega od nas je zanimalo, kako nas bodo sprejeli v Belgradu.

Končno v Belgradu. Na postaji so nas čakali naši gostitelji z g. Andjelkovičem, ki nam je dal prva navodila in suknje. Nato smo se razšli na svoje nove domove.

Belgrad, 20. decembra.

Zbrali smo se v prostorih Avtokluba, kjer smo dobili rokavice in kjer je bil primeren nagovor g. Andjelkoviča. Nato smo dobili pozlačeno črko »P«, obkroženo z lovorjevim vencem, in program za ta dan. Iz Avtokluba so nas v treh avtobusih odpeljali v vojni muzej, kjer so nas zanimali predvsem predmeti, ki so bili v zvezi z umorom kralja Aleksandra. Nato smo se vrnili pred Avtoklub, kjer smo se preselili v tri vojaške avtobuse. Slovenci smo slučajno prišli v avtobus, ki ga je šofiral Slovenec, doma nekje blizu Ljubljane. Toda imeli smo smolo. Avtobus se je pokvaril in se ni gnil z mesta. Morali smo se prenesti v mestni avtobus, ki nas je odpeljal na Avalo, kjer smo se poklonili na grobu Neznane junaka. Tam je govoril g. profesor Dragoljub Jovič iz Skoplja. Od tod smo se odpeljali na Oplenac (kraljev grob). Na grobu kralja Aleksandra je imel g. prof. Sever, naš vodnik, lep govor. Nato smo šli v dvorni hotel, kjer smo kosili. Tam je imel na nas goste vodnik zagrebške skupine g. prof. Okičič zopet nagovor. Po kosilu smo se vračali v Belgrad. Navzlic temu, da je nad Sumadijo bog Pluvius sipal dež, smo bili dobre volje. Sarajevčani so pričeli s svojimi sevdalinkami, Hrvatje s svojimi zagorskimi. Nič jim ni šlo kaj od rok. In ko smo mi Kranjci udarili našo »Če študent na rajžo gre«, so se vsi pridružili nam, če so jo znali ali pa ne.

Ze ponoči smo dospeli v prestolnico, kjer je vsaka skupina obiskala redakcijo enega časopisa. Po obiskani redakciji smo odšli v kino »Kološevac«. Po končanem filmu so nas zopet razpeljali na naša stanovanja.

Jan. — Car.

Vso imovino in arhiv Jugoslovanskega odbora v Londonu je te dni dobila v shrambo in razpolaganje zagrebška Akademija znanosti in umetnosti. Jugoslovanski odbor je sklenil na svoji zadnji seji 2. junija 1919 v Londonu, da se vse imetje in listine izroče v upravo predsedniku dr. Anti Trumbiću. Dr. Trumbić pa je lani pred svojo smrtjo naredil oporoko, s katero je določil kot dediča Jugoslovanskega odbora zagrebško Akademijo. Tako je prevzela sedaj Akademija poleg vseh listin tudi denarno imetje za 1.284.000 dinarjev.

Podražitev ovojneja in boljšega papirja je prepovedala banska oblast v Zagrebu. Papirni kartel je bil namreč sklenil, da bo povisal cene papirja, češ da so ga k temu privedli utemeljeni razlogi. Banska oblast, ki je za to vprašanje pristojna zato, ker je sedež kartela v Zagrebu, je stvar preiskala in ugotovila, da ni nobenih razlogov, da bi smel kartel povisati cene, ker to nasprotuje koristim narodnega gospodarstva in upravnega blagostanja. Zato je oblast prepovedala podražitev z dnem, ko se ta njen odlok izroči predstavniku kartela. Ukrep banske oblasti je javnost sprejela z zadoščenjem.

Pripadajoči delež pri invalidskem skladu zahtevajo s področja banovine Hrvatske. Njihovi zastopniki pravijo, da je treba takoj razdeliti delokroge na posamezne banovine in ustanoviti v Zagrebu pri apelacijskem sodišču posebno visoko invalidsko sodišče, ki bo rešilo hitreje kakor ono v Belgradu množico zaostalih invalidskih pršenj. Dalje zahtevajo hrvaški invalidi pravičen delež pri razdelitvi osrednjega invalidskega sklada v Belgradu. Dokler pa se razdelitev sklada ne izpelje, morajo biti v odbor imenovani zastopniki slovenskih in hrvaških invalidov, da ne bodo v upravi sedeli samo zastopniki belgrajskih invalidskih organizacij. Svojo vlogo so invalidi poslali ministru za socialno politiko in ljudsko zdravje dr. Srdjanu Budisavljeviću.

Konec oktobra je znašala vsota vseh hranilnih vlog v denarnih zavodih v naši državi 10.213.000.000 dinarjev. To pomeni, da so vlagatelji od 1. septembra pa do konca oktobra dvignili 964 milijonov dinarjev svojih vlog. Največ je bilo dvignjenega iz zasebnih denarnih zavodov, in sicer 402 milijona, iz državnih zavodov 346 milijonov, iz samoupravnih hranilnic pa 216 milijonov dinarjev.

Novega predsednika državnega sveta je imenoval kralj, namestništvo na mesto upokojenega predsednika dr. Stevana Sagadina. Imenovan je bil predsednik skopljanskega apelacijskega sodišča Živko Jovanović. Dalje sta bila za člana državnega sveta imenovana bivši zagrebški župan dr. Teodor Peičić, ki je bil svoj čas že član državnega sveta, ter upokojeni višji svetnik finančnega ministrstva dr. Vladimir Pertot.

28 muslimanov iz Bosne je krenilo pred dvema dneva na romanje v Mekko. Vodi jih zastopnik »Putnika«, ki je potovanje organiziral. Muslimanski božjepotniki bodo potovali skozi Grčijo in Egipt do pristanišča Džida. Nazaj grede pa bodo obiskali tudi Medino. Ker so pa angleške oblasti poostrele zdravstvene predpise za pristanišča ob Sueškem prekopu, se na povratku ne bodo ustavili v nobenem pristanišču v Egiptu, temveč šele v Bejrutu, odkoder bodo nekateri romarji krenili skozi Turčijo v domovino.

Zakon, sklenjen med dekletom in fantom, mlajšim kot 15 let, je razveljavila srbska pravoslavna cerkev. Kljub temu pa je priznala otroka, ki je bil iz tega zakona rojen, za zakonitega. Za zanimiv primer se je dogodil v Uziach. Trgovec Spasojce Radaković se je bil oženil, ko ni imel niti 15 let. Ker je bil krepko razvit, ni ob poroki nihče mislil, da je po letih še tako mlad. Več let kasneje pa se je dejanska resnica razvedela in sodišče pravoslavne cerkve je zakon razveljavilo. Kmalu nato je trgovec umrl, naker se je njegova žena oglašila in zahtevala, da bodi dedič Spasojcevega premoženja mali sinček. Tej zahtevi sta se pa Spasojce oče in brat odločno uprta, rekoč, da je bil sinček nezakonski, ker zakon ni bil veljaven. S tem vprašanjem so se bavila sodišča in kasacijsko sodišče je nazadnje odločilo, da je treba zakon sicer smatrati za neveljaven; pač se za otroka ne da reči, da je nezakonski. Po razsodbi kasacijskega sodišča ima v razveljavljenem zakonu rojeni otrok vse pravice pravega zakonskega otroka, ker pri sklepanju zakona njegova mati ni vedela, da se mož z mladeničem, ki zaradi svoje mladosti v zakon stopiti ne more.

500 kmetov se prepira s svojim županom v vasi Vrapčiste pri Gostivarju. Kmetje so bili namreč sklenili, da se razen vaških krav nobena druga živina ne sme pasti na vaških pašnikih. Ko so svoj sklep sporočili županu, jih je zavrnil rekoč, da to njega nič ne briga. In župan je poslal svojega pastirja past ovce na občinski pašnik. To njegovo dejanje je kmete tako razburilo, da so poslali odposlanstvo k okrajnemu glavarstvu in zahtevali, da župana takoj odstavi, ker ga nočejo več imeti na občini. Okrajni glavar jim je obljubil, da bo izvedel preiskavo in da bo nato pristojni višji oblast poročal o sporu.

Oba železničarja, ki naj bi bila odgovorna za strašno nesrečo pri Ivanjski blizu Banjaluke, je banjaško sodišče oprostil. Po izpovedih številnih prič se je pokazalo, da je do nesreče prišlo zgolj po nesrečnem naključju in da je težko bremeniti železničarje, ki so bili prezaposleni, povpra po postaja Ivanjska sploh ni bila primerna za razkladanje in nakladanje vagonov ali za premike. Državni tožilec je v svojem govoru povzel ta dognanja in jim priznal tehtnost, vendar pa je zahteval kljub temu obsodo zaradi nemarnosti obtožencev. Sodišče pa je po kratkem posvetovalnem izreku oprostilno razsodbo za oba obtožence, Sičevića in Jajčevića, ki sta vesela in v vzklikom »Živela pravica in živelo sodišče!« odšla iz sodišča. Večina poslušalcev je izrek sodbe pozdravila.

Huda nesreča se je dogodila v premožovniku v Crveni Vodici pri Pristini. Skupina štirih delavcev je odšla popoldne na delo in stopila v okno. Čim pa so začeli odkopavati, se je vsul nanjo premož in jih vse štiri pokopal. Dva sta obležala mrtva, dva pa hudo ranjena. Ko so ostali rudarji prihiteli na pomoč, se je ponovno vsul premož in ranil še enega rudarja.

Zagrebska policija je zadnje dni izvedla obširno policijsko racijo. Preiskala je vse lokale in stanovanja zlasti v predmestjih in pri tem prišla 24 raznih takih tipov, ki ne bi smeli bivati v Zagrebu. Potem pa je prišla še 50 takih ljudi, ki so živeli od kriminala. Tako hoče policija očistiti za daljši čas Zagreb od temnih elementov, ki jim pripisujejo tudi delež pri umorih, ki so bili zadnje tedne izvršeni, pa oblast storilcev ni mogla dobiti v roke.

J. Krivec:

Božično pismo

Hlapec Jernej je pospravil po kolarnici: vasa je potisnil malo bolj v kot, košare in drugo gorodje je zmetel na voz. Z grabljami je pograbil slamo in krmo, ki je bila nastilana po tleh in naposled še z debelo brezovo metlo pomel drob in smetje. Pri tem poslu si je nalahko poživljal. Tu pa tam se je za kak trenutek zavaljal, prislonil metlo k telesu in si hupal toplo sapo v modrikaste roke. Zeblo ga je vanje. Ves dan je od zehoda bril veter in prepihal vsako špranjo med leskami.

Gospodar je Jerneju že prejšnjega dne naročil, naj malo pospravi po kolarnici. On je res ubogal. Prav za prav je namenil storiti to, kar sam od sebe, pa ga je gospodar z naročilom prehitel. Čeprav ni bilo nikogar pričakovati, vendar je hotel okrog hleva in v kolarnici imeti vsaj enkrat v letu skrbno urejeno. No, vsaj za Božič!

»Boš nam stiril na cesto, Jernej?« ga je vprašala visoka gospodinja od studenca sem. Pred seboj je imela skaf in z zavahanimi rokami je segala vanj. Prala je kuhinjske čumje in jih potem obešala po plotu.

Jernej se je zravnil in pogledal v nebo, kakor bi hotel presoditi, če bo še snežilo.

»Seveda bom, ko bom tu končal!«

»Le končaj najprej tam, to se še tako ne muhi,« je odvrnila gospodinja in prala naprej.

»Mislite, da bo še snežilo?« jo je pobaral.

»Ne vem. Nekam kukavo vreme je. Sicer pa je tako vseeno: je lepo ali ne. Praznike bomo že prebili za pečjo,« je odgovarjala med delom.

»Poštarja še danes ni bilo, kaj?« V tem snegu ima pač malo pot,« se je Jernej zasmejal, da bi tako vsaj malo prikril važnost svojega vprašanja.

»Pri nas ga ni bilo. Misliš, da ti bo kaj prinesel? Saj ti ne bo pisal!« se je pošalila gospodinja in ga postrani pogledala.

Jernej je ta opazka spravila v malo zadrego. Ni mu takoj padlo na misel, kaj naj bi ji odgovoril. Precej pa je spoznal, kam je cikala. Na Lončarjevo Rožo je mislila, ker so ljudje govorili, da se je nekaj med njima pletlo.

»Hal! Hal! Na njo sem že pozabil. — Pa bo mogoče kaj od koga drugega,« je odgovoril s poudarkom, da bi jo tembolj prepričal, da ne čaka od Rože ničesar.

Potem sta delala spet vsak sebi. Ona je hitro oprala, kar je še imela, Jernej pa se je oddalnil šele, ko je bilo že pred hlevom in v kolarnici vse očisto.

»No, hvala Bogu!« je vzdihnil in zravnil z bolečinami ukrivljen hrbet. Sam se je veselil, da je videl povsod spet red in snago. Težko je vsak dan tako pospravljati; saj bi človek nikamor ne prišel s tem praznim delom. Zjutraj bi vse očistil, zvečer pa bi bilo spet tako kot prej. Zato se je ta red zdaj tem bolj odražal od prejšnjega nereda in kamor je človek pogledal, se je zdelo kot preorojeno.

Tudi v hlevu je bilo isto. Živini je nastil s suho in mehko streljo, očistil jo je in celo na svoj ujdri pod strop je nanosil sveže slame. Prejšnjo, ki je bil že sam drob in prah, je znosil na gnoj.

Neko posebno notranje veselje je čutil, ko je tako bežno naokrog spremljal oči. Zazdelo se mu je, da je ta hlev, v katerem je njegovo bivališče, zdaj mnogo bolj domač in svetel kot prej. Vse povsod je gledalo nekaj prikupnega iz njega.

Z veliko lopato se je nato lotil snega. Sekal je gaz vanj in se blizil cesti. Po njej so vse popoldne hodili otroci sem ter tja in nosili majhne zavitke in škarnice v prezebljenih rokav iz trgovine. Hitro so stopicali, kajti gospodinja so to ali drugo stvar nujno rabile. Bog obvaruj, da bi se bili zakasnili! Rohnele bi nanje in oni bi bili krivi, če bi bil bel kruh neslan ali premalo pečen.

Jernej je metal zvrhane lopate snega. Na eni strani gazi je napravil precej visok nasip. Delal je tih in zamišljen, ni se oziral dosti niti na levo, ne na desno. Nek paglavci, ki je šel mimo po cesti, mu je zagnal trdo kepo snega naravnost v glavo. Klobuk se mu je zakotalil na sneg in nekaj otrok, ki so stali dalje vstran, se je hrupno zasmejalo. Fantalin pa se je brž stisnil in jo, režeč se na vse grlo, odkuril.

Takoj se je za njim pognal Jernej in ga v dolgih skokih dohitel. S trdimi pestmi ga je zagrabil za ovratnik suknjice ter ga tresel v sneg, da se je globoko vanj zarilo drobno telese. Se krikniti ni mogel, ves glas je udušil sneg. Povrh mu je prislonil še nekaj krepkih s čevljem v zadnjo plat.

»Na! Boš ti smrkavec meni sneg metal! Ti bom že pokazal!« je jezen nergal in se počasi vracal. Potem pa se je brž pomiril in skoraj mu je bilo že žal, da ga je grdo obrcal. Saj mi je storil le nedolžno šalo! To navsezadnje le ni tako hudo, če dobiš kepo snega v glavo, si je mislil sam pri sebi. Kakorkoli, zdaj je že storjeno.

Deček se je komaj izkopal iz snega. Kobacal je po vseh štirih iz globokih vdrtin, z obraza in iz las si je otepal majčkene kroglice, ki so se ga oprile.

»Sram te bodi Jernej, tako si grd! Tak velik, pa se spravi na tako majhna kot sem jaz.« Pri tej priči mu je pokazal jezik. — »Lončarjeva Roza ga že čaka pri cerkvi!« je kričal fantalin proti gruči otrok, ki se je režala, pa prav za prav sama ni vedela ali Jerneju ali temu kričaču. »Ja, Lončarjeva Roza te lepo pozdravlja! Rekla je, da prid k njej spat!« je spet kričal proti Jerneju.

Jernej pa je spet stopil nekaj korakov za njim in vsa gruča otročadi se je razbežala na vse strani. Poskrila se je za plotove.

Ko je končal Jernej s snegom, je moral v gozd po smrečico. Tiho in neopazno se je splazil čez gmajno, da ga domača otroka ne bi opazila. Gospodinja mu je naročila, naj jo dobro skrije, da je ne bi kje našla.

Skoraj že v mraku se je vrnil snežen čez kolena visoko. Prinesel je eno večjo in eno prav majhno smrečico. Tisto majhno je spravil na svoj ujdri.

Ko je gospodinja odpravila v prvem mraku oboj otroka v cerkev k večernicam, je Jernej prinesel smrečico v hišo ter jo pritrdil na podstavek, da je čvrsto stala. Vsi trije: gospodar, gospodinja in Jernej so se lotili dela. Gospodar je postavil v kotu jaslice: na majhno trikotno desko, ki je prišla lepo v kot, je potrosil mahu, čistozelenega in zametaste barve, kakor bi res rasel kje v gozdu. Vanj je postavil jaslice z Jezuškom, Marijo in Jožefom. Še nekaj pastircev na eno in svete tri kralje na drugo stran; v ozadju pa so stale ovčke, z belo in kodrasto volno ter gledale proti jaslicam.

Na drevesce sta gospodinja in Jernej razvesila nekaj jabolč, orehov, v lep barvast papir zavitih sladkorčkov in še nekaj drugih drobnih reči. Tudi svečk in zlatih nit ni nista pozabila razplesti čez

vejice. Na vrh pa sta nataknila zlatega angela, ki je gledal po hiši, kamor naj bi prinašal svoj nebeski blagoslov.

Jernej je pomagal pri vsem tem opravi, kakor bi bil pravi družinski član. Prsti so mu urno obračali drobne predmete ter jih obešali na zelene vejice, kakor bi delal to z največjim veseljem za svoje otroke. Toda radost je bila zgolj zunanja; v svojem srcu je imel čisto drug občutek. Daleč vstran od tega dela so bile njegove misli. Čisto nekam v njegova prva mladostna leta so splavale, kakor bi hotele priklicati v življenje izgubljene sanje.

Zamislil se je. Pred kakimi dvajsetimi leti je stal na božični večer ves v čaru čudovite tišine pred božičnim drevescem. Nemo je stal in samo strm. Gorele so na njem svečke in čisto tiho je kak plamenček tu pa tam zapresketal. Neskončno lepo se mu je zdelo, ko je mati z zapečkanj dejala: »Take stvari nosi samo dobri Jezušček pridnim otrokom. Le glejte, da boste vedno pridni!«

Te besede si je zapisal globoko v srce. Verjel jim je. Verjel, kot verjame lepim besedam vsak otrok, dokler mu pravo spoznanje ne zagreni sreče. Ne samo on, trije so stali takrat pred drevescem. On, še en brat in še ena sestra. Bil je srednji med njimi, sestra že starejša in bratec še mlajši. Lepo po vrsti, drug poleg drugega so strmeli v drobne plamenčke svečk.

Naslednje leto je bilo že čisto drugače. Umrla jim je mati in otroci so z očetom ostali sami. Nekaj časa so tako životali, pozneje pa so se razkropili. Jernej je vzel k sebi bota, brata je sprejela teta, sestra pa je šla služiti za pastirico. Prezadolženo bajto so jim že malo prej prodali. Oče je moral tedaj s palico pod pazduho po dolgih cestah v svet. Bog ve, kje je zdaj! Nikoli se ni javil in tedaj tudi Jernej ni pomislil, da bi spraveval po njem. Zadovoljen je bil, da je imel kruh in bil vsaj za silo preskrbljen.

Cez nekaj let je zvedel, da je umrl tudi mlajši brat in tako sta s sestro ostala sama. Sama na vsem božjem svetu, sama, ki sta vedela drug za drugega. Večkrat ob nedeljah sta se shajala in govorila o svojih stvareh.

Prišel je pa čas, ko je Jernej pustil šolo in tedaj se je nehala zanj tudi botrovo skrbstvo. Zrastle je in bil si je zmožen sam služiti za kruh. Od tedaj so mu tekla leta stalno v službah. Več gospodarjev je že menjal, najdalje se drži pri sedanjem. Ze četrto leto mu teče tu, zato se mu zdijo že res kot doma.

Sestra je kmalu odšla z neko gospo v mesto in tam se drži vsa ta leta. Le enkrat v letu sta se navadno z Jernejem videla, včasih pa še niti to ne. On je šel v mesto le redkokdaj; niti ni vedel, kje naj bi jo poiskal. Med visokimi hišami se je izgubil, da se ni vedel kam obrniti. Mnogo se tudi ni mogel z blatno in raztrgano obleko postavljati pred njo; Bog ve, če bi ga sploh spoznala. Le če se je poletil kdaj s prijateljico prikazala v vas, kjer je služil Jernej tedaj, se nista mogla naklepsti in ne ločiti brez solza. Zavedala sta se, da sta ostala sama na svetu in hudo bi jima bilo, če bi se še onadva nekega dne izgubila brez sledu vsak na svojo stran.

Vse to se je porajalo pred Jernejevimi očmi, ko je trepetaje krasil božično drevo. Šla je mimo njega v teh kratkih trenutkih vsa njegova mladost, kakršna koli je že bila in vedno znova se mu je zdelo, da bo spet zaslísal od nekod: »Le glejte, da boste vedno pridni!« Vendar kdo naj bi mu zdaj tako lepo povedal? To je znala storiti le tista drobna mati, ki se je tolikokrat spominjala, tista drobna in smehljajoča se sreča, katere sliko nosi globoko v srcu.

Sestro sta si pisala le bolj poredko. Sicer je ona prva leta iz mesta pogostejše pisala, le on ni našel besed, s katerimi bi ji na vsa pisma odgovarjal. Bil je nekam pretrd, grob, ni si ji upal svojih krivencstih črk postaviti na papir. Bal se je, da bi se smejala njegovi nerodnosti. Prepričan je bil, da se je v mestu marsičesa že naučila, zdaj nosi lepo obleko in mogoče niti več ne mara zanj. Eno pa je še ostalo: vsako leto sta si pisala drug drugemu za Božič. Čudno, da sta se tega oba oprljela in nista pozabila na to nobeno leto.

Tudi to leto ji je Jernej pisal. Ze pred dnevi je oddal pismo. Zato je s tem večjo nestrpnostjo pričakoval njen odgovor. Ves večer je tlačil v sebi neko bolešč, ker ni bilo zanj toliko zaželenega pisma. Ze vse dneve, celo že nekaj tednov je šel in računal, kdaj bo prejel njen tople pozdrav. Vse dni je z velikim pričakovanjem vstajal in legal z isto mislijo v srcu. Nikomur ni ničesar izdal. Hodil je tiho s svojo skrivnostjo, kakor bi se bal, da bi mu jo kdo mogel iztrgati in poteptati. Ta velika sreča pričakovanja ga je navdajala, ko ji je pisal zadnje pismo. V hlevu na ujdru ga je pisal. Na kolena je položil desko in s trdimi rokami je sukal svinčnik. In zdaj ni nobenega odmeva na njegove besede.

V njegovem srcu so vzklikli dvomi: ali se ni mogoče pismo zateplo? Pa kljub temu bi lahko pisala! Ali ni bilo v redu pisano? Še huje misli so vstajale v njem: najbrže se je tako prevzela, da ga noče več poznati. On je hlapec, blaten, raztrgan, zdi se ji neumen, ona pa je oblečena kot mestne gospe, precej zasluži in zdaj jo je celo sram, da bi odpirala njegova pisma. Neki mora gotovo nekaj biti, drugače bi kaj prejel kot vsa prejšnja leta. Kako da bi bila prav letos nanj pozabila?

Te misli so mu zagrenile srce. Nič več ga ni navdajala tišina pričakovanja božičnega večera, nobene sreče ni čutil. Le neskončno strtega, ponižanega in zapuščenega je zrl samega sebe pred tem drevescem in v njem je žarela iskrice nečesa, sam ni vedel ali sovraštva ali žalosti. Komaj je čakal, da so napravili drevesce; brž se je pognal ven, v hlev in na ujdri.

Obraz je zakopal v dlani in tuhtal. Hudo mu je bilo in ni se vedel kam dati. Skozi grapave prste so mu kapljale solze.

Naposled se je zravnil in pritrdil majhno smrečico, ki jo je prej prinesel, na strop, da je visela blizu ujdru. Nanjo je obesil nekaj jabolč in nekaj barvanih papirnatih trav. To je bilo njegovo drevesce, samo njegovo in ga je zato bil bolj vesel kot onega v hiši, ki je bilo lepo okrašeno.

Po tem mučnem tuhtanju je malo zadremal. Kar oblečen se je zleknil na cunje po ujdru; sprva je mislil, da bo le malo sanjari, pa ga je premagal spanec.

Ko se je predramil, je zaslišal pritrtkanje iz bližnje cerkve. Milo se mu je storilo pri srcu. Na sestro se ni prav nič več hudoval: dejal si je, da mogoče pismo zanj še pride. Samo za kak dan kasneje.

Počasi se je zvelel. Stisnil se je v debelo suknjo, ker je zunaj mraz neusmiljeno pritiskal. Cim je stopil iz hleva, se mu je zdelo, da mu hoče zapreti sapo: stisnilo mu je nosnice in v oči so mu zaradi mrzle sape stopile solze. Pretreslo ga je po vsem telesu. Mraz ga je rezal v lice, sneg je drobno škripal pod nogami. Lahka in belkasta meglica je plavala tik nad bregom.

Oči je obračal na vse strani. Vse povsod luči. Vsa okna so bila polna rdečkaste svetlobe, ki jo je zastirala na šipah tenka plast ledenih rož. Neki je bevska v sunkih pes, sicer je bilo tiho in mirno. Le čez nekaj časa se je zaslísal od vseh strani enakomerno škripanje po zmrazlem snegu...

Ljudje so šli k polnočnici.

Ko je vstopil Jernej v svetlo cerkev, je bila že skoraj polna ljudi. Od oltarja sem je dišalo po kadilu, vmes pa se je mešal vonj prižganih svečk. Tisti vonj po kadilu in svečah človeka na sveto noč tako globoko prevzame, da se čuti vsega prerajenega. Tedaj pozabi na vse. Nekaj trenutkov se mu zdi, da se je krog zunanjega življenja ustavil in čuti samo blaženost, ki jo deli ta večer rojeno Detce v jaslicah.

Jernej se je spravil na kor in sprehajal svoj

Božična zvezda

(Resnična pravljica)

»Ko se je Jezušček rodil, se je nad betlehemskim hlevčkom zasvetila zvezda, in kazala kraj, kamor je prišlo na svet božje Detce. Videli pa so zvezdo samo siromašni pastirski in Modri iz dalehnih dežel.«

Tudi dandanes se vsako leto na Sveti večer zasveti božična zvezda v očeh vseh dobrih ljudi, v katerih srca pride prebivat Rešenik sveta. A vidijo jo tudi v naših dneh samo siromašni in Modri... Kdor pa božično zvezdo zagleda, postane za vedno srečen...«

Janezek je zaprl knjigo in začel razmišljati.

Bog vedi, kako je s to rečjo. Trinajst let je že star, a še nikoli ni videl božične zvezde. On je vendar tako zelo siromašen, tako ubog... Nikoli ni poznal očeta, nikdar ga ni božala ljubeča roka skrbne matere po drobnem licecu. Oba sta ga zavrgla — najdenček je. Pri tujih ljudeh je bil vzrejen in večkrat ko kruha je bil deležen očitkov, da »samo žre in napotje dela...«

Za delo Janezek res ni bil. V rasti je zaostal in že v nežnih otroških letih so se mu hrbenice in udje čudno skrivil. Zato je mogel hoditi samo ob bergljah. Na zunaj pokvečeno telese pa je skrivalo nežno in rahločutno dušo, ki se je z boleštvom v srcu zavedala svoje zapuščenosti in telesne iznakaženosti. Ko so se v šoli učili peti pesem ciganskega otroka, je začel Janezek pri besedah:

...nikdo ni maral me,
nikdo mi roke ni podal...

pretresljivo jokati. Učitelj je začutil, da Janezek to pesem sam doživlja v vsej boleznosti. Zasmilil se mu je, pa ga je skušal razvedriti s tem, da mu je posojal knjige z lepimi pravljicami, v katerih so bili vsi ljudje dobri; če pa je bil kakšen hudobnež med njimi, ga je zasluženo kazeno doletela še prej, preden je bilo pravljice konec.

Res so bile te pravljice lepe, toda »Janezek jim ni več verjel. Saj je dan za dnem bridkeje doživljal, da ljudje niso vsi dobri, da on trpi, čeprav ni ničesar zakrivil, in da nihče ne kaznuje vseh onih, ki ga pretepaajo, zmerjajo in zasmejujejo... Zato je Janezek podvomil tudi v resničnost pravljice o božični zvezdi, ki na sveti večer zasije v očeh vseh dobrih ljudi. Seveda, lepo bi bilo, če bi jo mogel zagledati in postati srečen. Siromašen in ubog je za to pač dovolj in srečo pozna dozdaj le po imenu...«

»Kaj samo lenariš, pokveča,« ga je iz razmišljanja vzdramil osoren glas. Bil je glas Kopačke, »zasebnice«, ki je Janezka vrgajala - proti mesečnemu plačilu.

Skopo odmerjena je bila zares ta mesečna oskrbnina, a še bolj skopa je bila Janezkova oskrbnica. Kmalu, prežgoda, je spoznala, da bi mogel mali pohabljenček sam z beračenjem preživljati sebe in še njej donosati dobicek. Zato ga je slabo hranila, da mu je postalo drobno lice še bolj blede, pustila je viseti na njem samo raztrgane cunje in razcefrano obutev, in takega je nagajala v zimskem mrazu in snegu na cesto.

Sprva se je Janezek branil in jokal, ker ga je bilo sram beračiti, sčasoma pa se je navadil tudi na to, da je stal od jutra do večera na cesti, oprt na berglje in topo strm v daljavo, ne meneč se za ljudi, ki so hodili mimo.

Izvečine so šli vsi mimo, ne da bi ga zapazili. Pa tudi, če ga je kdo zagledal in se ozrl v njegove žalostne in očitajoče oči, se je navadno ozrl v stran, ko mu je bilo iti mimo. Od tisočev morda le en sam je segel v žep, poiskal v njem droben novčič in ga spustil v drhtečo in prezebojočo ročico, da bi pomiril vest, ki mu je pravila, da ni prav, če morajo reveži in pohabljeni stradati in prezebiti na cestah, medtem ko zdravi hodijo v tople suknje zaviti okrog, doma pa jih čaka topla soba in pognjena miza...

»Nocoj je sveti večer! Veliko ljudi je na cestah. Glej, da nabereš kaj denarja, sicer mi ne hodi domov! Veš, kaj te čaka!« Tako je zapovedala Janezku osorna rednica in odšla iz temne kletne sobice, v kateri je bilo njeno in Janezkovo stanovanje.

Janezek je vzdihnil, skril knjigo med cunje na svojem ležišču in se odpravil na cesto, ki je bila lepše razsvetljena kot njegovo stanovanje, a mrzel veter je brl in stresalo ga je do mozga skozi tanko oblečko.

Vendar je bilo Janezkovo srce polno nekega skrivnostnega nemira. Zdelo se mu je, da mora nocoj nekaj posebnega doživeti. Bog ve, morda pa je prav, da mora nocoj, na sveti večer, v mesto? Morda mu je namenjeno, da bo zagledal nocoj božično zvezdo? Saj do zdaj je res ni mogel nobeno leto videti, ker ga je vsakokrat na sveti večer Kopačevka zaklenila, ko je odšla. Kam, tega Janezek ni vedel, spominjal se je le, da je prišla vedno šele zjutraj pijana domov in ga pretepla, če ni že prej zaspala, on pa je ostal lačen ves dan...

Janezek se je pogajal na bergljah po ulicah proti mestnemu središču. Po hodniku mu je prišla naproti gruča mladih ljudi s smučmi na ramenih in glasnim smehom na ustih. Odhajali so

pogled po ljudeh pod sabo, izmed katerih so nekateri glasno pokakševali. Na oltarjih pa so bile prižgane vse sveče, ki so gorele z visokimi in mirnimi plameni.

Iz zatopljenosti je Jerneja zdramil fantek, ki mu je podnevi vrgel naravnost v glavo kepo snega, in ki ga je Jernej potem dobro poplačal. Pokukal ga je za suknjo. Jernej se je naglo obrnil in ga že hotel za ušesa. Fantek pa mu je pomolil pismo, kar je Jerneja vidno presenetilo. Kaj neki naj bi to pismo pomenilo? Takoj se je zgrozil, če ne bi bilo mogoče kaj v zvezi s tem fantkom, ki ga je tako kruto zagnal v sneg in ga še obrcal. »Kaj je to? Od koga neki je?« se je sklonil in šepetaje vprašal dečka.

Deček pa je malo odstopil, ker se je bal Jerneja, da si ga ne bi privoščil še enkrat za njegovo krivost. Ker pa je bilo na koru še vse polno drugih, se je spet opogumil. Kar junaško je pristopil in mu zašepetal na uho: »Moja sestra ga je prinesla iz mesta.«

Jernejev obraz se je v trenutku spremenil; iz napetih in resnih potez so se ustvarile neke mehke in zadovoljne črte okrog ust in oči. Zvenice so mu zažarele v močnejšem ognju in srce mu je prepolnila tiha sreča. Sreča, da! Sreča, ki jo je čakal. »Iz mesta je!« je smehljaje dejal bolj sam pri sebi.

Pomaknil se je malo bolj v kot, da ga je mogel prebrati. Izvelel je štiri polno popisane strani in med njimi čisto nov stotak. Prebral je vsako besedo po dvakrat in bil tako zatopljen, da ni nič več vedel, kaj se godi okrog njega.

Ko je spet zganil papir, je slišal, kako je s povzdignjenim glasom duhovnik pred oltarjem zapel: Gloria!

na vlak, da se odpeljejo v hribe praznovati božične praznike. Nobeden izmed njih ni stopil z močnimi čevlji s hodnika, da bi se izognil napol bosesu revčju, pač pa se je eden že od daleč obregnil vanj: »Beži s poti, smrkavec, če ne, te bom zagnal tako, da boš vse zvezde videl!«

Janezek je stopil s hodnika na cesto, v mrzlo brozgo, ki mu je takoj vdrla v raztrgane čevlje. Očitajoče je pogledal veselo trumo, ki je ponosno korakala mimo, ko da bi bila dovršila junaško dejanje. Pogledal jih je in spoznal, da se v njih očeh božična zvezda ni zasvetila...

Sepal je dalje. Srečal je zaljubljen par. Tesno sta se prižemala drug k drugemu, siromašnega otroka srečna zaljubljenca nista niti pogledala; toliko pozorneje pa jima je on pogledal v oči: videl je v njih goreti plamen, toda božične zvezde Janezek v njihnih očeh ni uzirol...

Sel je naprej. Ob cesti je stala gostilna in Janezek je vstopil. Da bi se segrel, da bi dobil kaj jesti in da bi morda uzirol božično zvezdo.

Za mizami so sedeli gostje, puhali cigare in nagibali čaše k ustom. Za Janezka se niso zmenili. Zagledal pa ga je gostilničar in ga je nahrulil:

»Glej ga, seme beraško! Ali ne znaš brati nad vratmi, da je tu beračenje prepovedano?! Marš ven, če ne, pokličem stražnika!« — Vzdignili so gostje glave iznad časnikov in razpilali tobakov dim izpred sebe. Zvedavo so se ozirali na malega beračka in tudi Janezek je s pogledom obletel njihove obraze, a ne v očeh gostilničarja, ne v očeh gostov ni ugledal božične zvezde...

Zalosten se je obrnil in odkrival spet v temo, gostilničar pa je hrupno zaprl vrata za njim.

Skozi razsvetljeno okno je Janezek uzirol kmalu zatem družino, zbrano okoli božičnega drevesca. Na mizi so se kadile potice in slaščice je bilo vse polno naloženih na nji. Prelepa božična pesem je donela v sobi, čeprav ni pel noben izmed domačih. Otroci so radostno vzklikali zvezdicam, ki so odletavale od gorečih svečk na drevescu, oče in mati pa sta jih zadovoljno opazovala. Praznična sreča je sijala vsem na obrazih.

Janezek si je zaželel, videti od blizu te čudovite svečke, ki mečejo zvezdice daleč naokoli. Nehote je pritisnil na ključko in ker vrata niso bila zapahnjena, so se odprla. Da bi se ne bila! Zakaj, še preden je pritalval Janezek skozi vežo v sobo z božičnim drevescem, so se odprla sobna vrata in vsa družina je nevoljno zrla na motila prazničnega razpoloženja, gospodinja pa se je začela hudovati:

»Kaj res še na sveti večer ne smemo imeti miru pred berači?! Vso romantiko preženejo iz hiše takile postopači! Ali ne veš, da mora na sveti večer vsak ostati doma?! Pojdi tudi ti domov, k staršem in se ne potepaj po mestu! Na, tu imaš, pa se izgubi!«

In mu je z jezno kretinjo potisnila v premrlo roko košček peciva, ga porinila skozi vezna vrata in zavrtela ključ v njih... Janezku pa so stopile grenke solze v oči. Spet je zamašil uho. Tudi v tej družini ni pri nobenem zagledal božične zvezde v očeh. Le nevoljo je videl v njih. Domov naj gre, k staršem, so mu rekli...

O, kako rad, kako z veseljem bi pohitel k očetu in materi v naročje, če bi vedel, kdo sta, in kje sta... Janezek se je pri tem spomnil na besede gospoda kateheta, da je Bog Očeh vseh ljudi in da je Marija Mati tudi vseh sirot, ki druge matere ne poznajo. Saj res, je sklenil, k temu Očetu in k božji Materi bo šel nocoj, na sveti večer! Saj še nikoli ni bil pri polnočnicah, le praviti je slišal o njih.

Dolga in naporna je bila zanj pot do cerkve, ki je stala sredi mesta. Ljudje so ga srečavali in prehitevali, zadevali so se vanj, robantili in se smejali, če je Janezek omahnil s hodnika v pocestno lužo. Končno je vendar pritalval do cerkvenih vrat, ves izmučen in zasopel. Slišal je bučanje orgel, mogočno petje in drobno cingljanje zvoncev pred oltarjem, ko je v cerkvi zadonel: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem.« V cerkev pa Janezek ni prišel. Pri vratih se je drenalja množica praznično oblečenih ljudi, mimo katerih ni mogel. In ko se je skušal preiniti med njimi v cerkev, so ga nevoljno s komolci suvali nazaj, češ: Kam pa rineš, pokveča! Saj se tudi ven sliši! Bi rad, da te kdo pohodi, jeli? Spat se spravi, potep! Pazite na žepa, da komu kaj ne izmakne!

Vsi so se začeli ozirati vanj, neprijazno in osorno. In ko jim je Janezek boječe pogledal v oči, je videl: tudi v njihovih očeh ni svetila božična zvezda...

Obšla ga je taka žalost, da bi najraje umrl. Zdal ve, da pravljica laže in da božična zvezda ne svetli nikomur več v očeh!

Obupan in strt se je Janezek napotil proti domu. Proti domu, kjer ga je čakala huda Kopačevka.

Nadaljevanje na naslednji strani

Knjigarne — zrcalo naše kulture

Upravičena je trditev, da se kultura kakega naroda meri v prvi vrsti po številu knjig, ki jih narod prebere in po vsoti, ki jo vsako leto izda za svojo duševno hrano. Slovenci smo zaradi tega lahko ponosni, zakaj v družini evropskih narodov jih je le malo, ki bi nas na tem področju dosegali ali nas prekašali. Po povprečni cenitvi izdamo Slovenci na leto okrog 20 milijonov dinarjev za knjige. Natančna statistika bi pokazala, da je to število prav gotovo še mnogo večje, zakaj če bi upoštevali vse različne založbe, ki vsako leto izdajo po raznih mestih naše dežele ogromno število knjig, bi se prvotni račun dokaj spremenil.

Iz vsega tega sledi, da mora biti po naših knjigarnah precej živahen promet. Celodnevna ekskurzija v eno izmed njih bi bila zdaj pred prazniki prav gotovo zanimiva in podučna. Saj bi ob taki priliki človek opazil marsikaj, kar bi ga razveselilo in še več takih stvari, ki bi jih kupovalcem in prodajalcem nemara ne mogel šteti v čast. V Ljubljani je približno deset knjigarn, med temi štiri večje. In proti eni izmed teh se bomo napotili.

Vsak zaveden Slovenec, ki mu je kultura svojega naroda pri srcu, bo pred marsikatero ljubljansko knjigarno obstal in se spraševal, čemu toliko tujih, zlasti nemških knjig po izložbah. Saj so nekatere ljubljanske knjigarne — v Mariboru je še slabše — ki privoščijo slovenski knjigi le skromen kotiček v oknu, vse druge izložbe pa so kar natrpne z raznimi tujezječnim blagom. Kdor se bo potrudil potem v trgovino, mu bo postalo marsikaj jasno, a popolnega opravičila za to početje le ne bo mogel dobiti.

Vsakemu pametnemu človeku mora biti namreč razumljivo, da so knjigarne kljub temu, da služijo tako vzvišenemu namenu kakor je posredovanje knjige med ljudi, v prvi vrsti zgolj trgovine, ki morajo gledati, da lahko s tem, kar prodajo, tudi izhajajo. Nič se sicer ne more trditi, da naši ljudje slovensko knjigo omalovažujejo, toda vzroki, da knjigarne ne more uspevati, če bi prodajala samo slovensko knjigo, so globlji in vsekakor vredni upoštevanja.

Znano je, da ima skoraj vsaka večja knjigarne — in o teh zdaj govorimo — eno ali več letnih kolekcij knjig, na katere so njeni odjemalci abonirani, ker uživajo pri tem različne ugodnosti. In mnogo resnic je tudi na tem, da gre vsak kupiti knjigo najraje k založniku. Tako že abonenti ne samo izpajo vse tisto, kar bi se sicer pri posamezni prodaji porazdelilo med posamezna podjetja. Knjige lastne založbe prodaja na ta način predvsem založnik sam, oni kupci pa, ki se zatečejo po tako knjigo v kako drugo knjigarno, so le bele vrane. Vse knjigarne pa ne zalagajo enako veliko knjigo, oziroma vsaj toliko ne, da bi mogle vzdržati samo ob prodajanju svojih lastnih knjig. Tako je nujno, da si pomagajo drugače in sicer na način, ki jim najbolj kaže.

Saj je žalostno, a kljub temu resnično, da naša zavedna Ljubljana in tudi ostala slovenska mesta požro ogromno nemških knjig. Vsekakor je zanimivo, da marsikdo, ki je po rodu Slovenec, raje kupi nemški prevod kake knjige, čeprav imamo vsaj tako dobrega od prav iste knjige v našem jeziku. V tem pogledu so ljudje od silne nevednosti. Lahko človeku ponujajo na vse pretege in mu dopovedujejo, da je ta in ta knjiga v našem jeziku še tako dobra — ne bo ti verjel. Prav ob tej reči se lepo kaže, kako malo znamo Slovenci zaupati sami vase in kako visoko cenimo vse, kar je tujega, čeprav je morda mnogo slabše, kakor domača stvar.

To zadeva seveda pred vsem leposlovne knjige. Nekaj drugega je z znanstvenimi. Strokovne literature pri nas zlepa ne dobiš in je verjetno, da bomo zaradi majhnosti še dolga leta navezani na tujino, pred vsem na nemške strokovne knjige. To je zaradi tega popolnoma opravičljivo, da jih knjigarnarji držijo. Omeniti je treba, da je vedno večje povpraševanje po francoskih in italijanskih znanstvenih knjigah. Posebno mlajša generacija, ki prihaja na univerzo z večjim znanjem francosčine kakor nemščine, se zanima zlasti za francoske učbenike in nemške nekatere bojkotirajo. Vendar bo preteklo še dokaj vode, predno bo pri nas prevladoval v tem pogledu kak drug jezik kakor nemščina.

Po eni strani je torej popolnoma razumljivo in do neke mere tudi opravičljivo, če knjigarnarji skrbijo na čim popolnejši nemški sortiment. Nerazumljivo pa se zdi človeku, ko vidi, kako je slovenska knjiga po izložbah zastopljena in da je velika večina oken založena s tujimi knjigami. Za to pa ni mogoče najti nobenega opravičila. Vsak naš knjigarnar bi moral biti vsaj toliko narodnostno zaveden, da bi poskrbel, da bi bile v njegovem oknu slovenske knjige zastopane vsaj v toliki meri kakor tuje, če se ne več. O tem so naši časopisi že ponovno pisali in se spotali, a niti to, niti nastopi akademskih mladine niso zalegli nič. Tudi v prodajalnah samih se naši knjigi ne godi bolje. Kakor hitro prestopiš prag te ali one knjigarne, ti naravnost padejo v oči hrbiti krasno večerka in mrzla postelja, proti temu domu se je bližal, lačen, utrujen in brez novcev v žepu. Zato je le počasi prestavljal berglje in s težavo vlekel otrple noge za seboj.

Na križišču je hotel na drugo stran ceste. Iz stranske ulice pa je tiho pridrsl eleganten avto in naglo zavil okoli ogla. Janezka je obsijala zarka luč, začutil je udarec v hrbet — nato pa ga je objela noč...

Prebudil se je na lepi beli postelji. Okoli so stali gospodje v belih plaščih in se polglasno pogovarjali. Janezek jih je le napol razumel.

»Da, zlomljena hrbtenica in težke notranje poškodbe! Vsaka pomoč izključena! Ne bo preživel noči. Sestra Beata! Ostanite vi pri njem, dokler ne bo končano! Vidite, saj zdaj je pri zavesti! Revček!...«

Gospodje v belih plaščih so zganili z rameni in odšli. Nad Janezkovo glavo pa se je sklonil ljubezniv obraz, poln dobrote, in mehka roka ga je pričela božati po potnem čelu:

»Le mirni bodi, moj fantek! Saj sem jaz pri tebi! Vesel bodi, da te bo nočjo doletela velika sreča! Vidiš, sveti večer je in Jezušček se nočjo rodi v človeških srcih, ti pa ga boš zagledal iz oči v oči...« tako mu je govoril prijazen glas.

Janezek je zatrepal. Saj res, sveti večer je nočjo, Jezušček se rodi in božična zvezda sveti nočjo v očeh dobrih ljudem, in kdor jo zagleda, postane srečen...! Janezek je pogledal sestrini Beati v dobrotne oči in zašepetal: »Zvezda! Božična zvezda! Zakaj videl je v njenih očeh sijati prekrasno zvezdo in je spoznal, da pravljica ne laže in da je nočjo prišlo božje Dete v njeno srce... Janezek je začutil neizmerno srečo. Zrl je zvezdo v očeh sestre Beate, ki se mu je zdel svetlejša in svetlejša...

In ko je postala njena svetloba tako močna, da Janezek ni videl ničesar drugega več, mu je sestra Beata zatislila oči...

zanih nemških knjig, po slovenskih pa se zama oziroma, zakaj tem je določeno mesto po vseh mogočih skritih kotičkih in še to ne skupno, temveč na več krajih, da se bolj gotovo porazgubi še tisto, kar je v knjigarni slovenskega. V tem pogledu bi bilo potrebno nekaj ukreniti, pa ne s kakšno silo ali zapovedjo, temveč knjigarnarji sami bi se morali na vsak način zavedati nujnosti tega. Tu ni mogoč noben izgovor, češ da nemška knjiga bolj gre kakor slovenska in da jo je treba zato vedno imeti pri roki, ker je sicer iskanje zamudno in tudi kupec je ne more videti in podobno. S takimi izgovori knjigotržec pokaže, kako malo mu je prav za prav do slovenske knjige in kako mu je vse eno, ali slovenskega kaj prodaja ali ne.

Za novo leto, ko se bodo premenjavale izložbe, bi si moral vsak lastnik knjigarne izprati vest, kaj je doslej v tem pogledu zagrešil, in narediti načrt, po katerem bi dobile slovenske knjige v oknih in v prodajalnah pravičnejše in častnejše mesto, kakor so ga imele doslej. Samo malo dobre volje je treba, pa bo šlo in vsak knjigarnar naj bo prepričan, da ne bo izgubil niti ene stranke, če bo na primer razširil na škodo tuje knjige slovensko izložbo vsaj za eno okno, temveč bo prej še dobil novega odjemalca. Pokazati moramo, da ne plavamo docela v tuji kulturi, temveč da imamo svojega dovolj in da s svojim blagom zadovoljimo lahko najbolj izbirčen okus. Knjigarne so zrcalo naše kulture, toda iz njih se mora zrcaliti taka kultura, ki bo res naša, ne pa importirana. Resnici na ljubo je treba priznati, da so nekatere naše knjigarne v zadnjem času storile v tem že precej, zdaj je vrsta še na drugih, da pokažejo, koliko so narodnostno zavedne!

In še eno veliko nalogo imajo knjigotržci: odjemalce navajati na kupovanje slovenskega blaga. V tem pogledu spreten prodajalec lahko naredi več kakor vsaka, še tako priporočljiva kritika ali reklama. Mnoge stranke so take, ki se puste vplivati in ki slepo kupijo to, kar jim prodajalec ponudi. Res je, da je pri marsikateri tuji knjigi polovico več zaslužka kakor pri domači. Tu bi bilo na vsak način treba nekaj idealizma, ki se bo ob času še bogato poplačal.

Knjigarne pa niso samo zrcalo naše kulture, temveč tudi naše olike in omike. Če smo doslej govorili le bolj o knjigotržcih, je zdaj vrsta na odjemalcih. Nemara se človeka v nobenem drugem podjetju ne spozna tako, kakor prav v knjigarni. O tem bi vedeli nameščenci po knjigarnah pripovedovati cele romane. Mi pa se bomo zadovoljili samo s tem, da bomo le na kratko popisali nekaj najznačilnejših tipov.

V naše knjigarne prihajajo pred vsem: znanstveniki, ljubitelji lepe knjige in dame, ki jim je knjiga deveta briga, a so po knjigarnah pečene in kuhane, ker se zanimajo za — modne časopise.

Prvi so najbolj spodobni. To so po veliki večini starejši gospodje, ki lepo povedo, kaj bi radi in potem mirno čakajo, da jim uslužbenec prinese. Dajo si tudi lepo svetovati in kupijo marsikatero novost, ki bi jo sicer ne vzeli. Če ne, pa so vsaj hvaležni, da so videli kaj novega. Ta in oni tudi prodajalcu samemu da dober svet in ga opozorijo na to in ono, ki je pred kratkim izšlo in bi zaslužilo, da se naroči. Vsi ti so po veliki večini stalni odjemalci, ki se po več let držijo ene in iste knjigarne in se nikdar ne razburjajo nad kakšno malenkostjo ali nepravilnostjo, ker vedo, da se pri velikem prometu lahko marsikaj primeri in da je zlasti v današnjih dneh, ko je po tujini velika zmesnjava, ki se pozna tudi pri knjigah, lahko marsikaj narobe, češar knjigotržec pri se tako skrbnem poslovanju ne more preprečiti. Ti gospodje imajo po knjigarnah velik ugled in so pri prodajalcu vedno dobrodošli, tudi če pridejo in morda nič ne kupijo, češ da bo prihodnjič več.

Ljubitelji lepe knjige pa so prav različne prikazni z dokaj svojevrstnimi navadami in razvadami. Tudi od teh so nekateri, ki so v eni in isti knjigarni stalni gostje in se obnašajo nekako tako kakor prvi. Toda koliko je še drugih! Slovenci ogromno beremo v najrazličnejših jezikih. Nekateri starejšim damam in gospodom se človek skorajda čudi, ko jih opazuje in vidi, kaj vse zahtevajo. Saj so med njimi nekateri, ki kupijo kar hkrati cele kope knjig v štirih, petih jezikih! In prav tu je zanimivo opazovati, česa se največ bere. Poleg slovenskih gre pri nas nedvomno največ v promet nemških knjig. Na drugem mestu je francosko slovstvo, ki se zanj pred vsem zanima mlajša generacija, a tudi marsikdo od starejših. Močan razmah sta dobili v zadnjem času tudi italijanska in angleška knjiga, ki bi jih nemara kazalo še bolj priporočati in tudi skrbeti za čim popolnejši sortiment. Kakor vemo, ima doslej v Ljubljani le ena knjigarne dokaj popolno italijansko zbirko, angleškega pa se le tu in tam dobi kaj, medtem ko imamo pri nas celo francosko knjigarno. Odločno mnogo premalo pa je med nami zanimanja za slovensko literaturo. Srbskohrvatska knjiga skoraj sploh ne gre, da ne omenimo niti češke, slovaške ali poljske. V zadnjem času je nekaj več povpraševanja po ruski knjigi, a to je nemara le bolj odsev časa, v katerem živimo. Ne, če bi hoteli v knjigarnah meriti našo slovensko zavest, bi morali precej resignirano ugotoviti, da se mnogo bolj zanimamo za zapad kakor za vzhod in da je vse kričanje o hejsovanstvu precej puhlo in brez vsakega haska.

Toda ušli smo na stranpot in vrniti se moramo h kupovalcem in njihovim navadam! Kaj vse se ne vidi v knjigarni! Tako na primer prihajajo ljudje, ki so na prvi pogled videti docela spodobni, a ti kratko in malo sede na puli, zažge cigareto in malomarno kaže dami, ki stoji poleg njega, hrbet. Potem si da nanesti predse najrazličnejših knjig iz vseh mogočih strok, znanstva, literature in jezikoslovja, ki se ga, da mimogrede omenimo, pri nas tudi ogromno prodaja, mirno puši in odpira knjigo za knjigo, siplje med liste pepel in se še malo ne zmeni, kaj se godi okrog njega. Prijazni prodajalec stoji ob njem in ga čaka, da bi se za kaj odločil, kajti rad bi postregel še drugim strankam, ki potrpečljivo čakajo in se na tišem jeze nad škandalozno postrežbo. Ko si ta dični svetnik vse do zadnjega ogleda, vrže žik na tla, povpraša po tej in po oni knjigi, koliko stane, potem pa nekaj zamomlja in brez zahvale odide, ne da bi kaj kupil. Take stranke po knjigarnah niso redke in kako so pri prodajalcih zaželene, si vsak lahko misli. Pri taki stvari namreč trdno trpi le ta, ki streže, zakaj kakor hitro gošpodar sliši kako pritožbo o postrežbi, je jasno, da jih najprej izkupi uslužbenec, ki jih pa največkrat sliši samo zaradi takih prijaznih kupcev, kakršnega smo pravkar opisali. In ko bi tako ljudje prišli vsaj tedaj, ko ni v knjigarni nobenega dela. A prišel ti bo pred prazniki, ko se vse tare okrog pulov.

Prav tedaj se najbolj vidi, kako obupno srčno kulturo in kako malo socialnega čuta imajo nekateri ljudje. V tem pogledu so dame neprimerno slabše kot moški. Saj nam ne zamerijo, da jih kar takole javno obrekujejo, temveč naj gre vsaka in vsak vase in premisli, če ni tudi sam med tistimi, ki bi jim bila nujno potrebna le ena knjiga — o lepem vedenju.

Lani na sveti večer je bilo v eni ljubljanskih knjigarn. Ulice so onemlele in pritojeno zvonjenje je odmevalo s stolpov cerkva. Vsak, ki je imel domek, je hitel domov, da bi bil pri družini. Saj je sveti večer vendar nekaj takega, ko je tudi človek, ki nič ne da na te reči, najraje doma. Malo pred časom, ko se zapro trgovine, pa je stopila v knjigarno neka dama srednjih let s psikom in v krznem plašču. Najprej si je ogledala časopise, potem pa, ko so se vse stranke odšle in vsi uslužbeni, ki so bili prosti, namenoma voščili dokaj glasno lahko noč, se je dama obrnila k prijaznemu gospodu, ki je čakal za pultom, da bi bil tudi on že skoraj svoboden, in prosila, da bi ji pokazal nekatere mladinske knjige. Uslužbenec ji je seveda z nasmehom na obrazu ustregel. Dama je počasi pregledovala in ji ni nič prav odgovarjalo. Gospod ji je postregel z novimi in da bi prej izbrala, ji je tudi pomagal z nasveti, češ to in to bi bilo morda dobro, ker odgovarja starosti vašega otročka.

»Ja, saj ne veste, kaj imajo moji otroci radi! Se sama težko izberem kaj primernega.«

Uslužbenec je seveda poži, ko ga je dama zavrnila, a zamalo se mu je zdelo, da hoče nekdo, ki morda vsako leto enkrat zaide v knjigarno, več vedeti kakor on, ki prebere vse knjige od prve do zadnje. Molčal je in ni svetoval ničesar več. Nemirno se je prestopal z ene noge na drugo in se oziral na cesto, kjer so gorele luči in hoteli nekateri zapozneli potniki. V knjigarni ni bilo poleg sluge, ki je čakal, da zaklene, žive duše več. Ozrl se je na uro. Tri četrt na osem. Dama je še vedno izbirala in prebirala in ni kazala še najmanjše volje, da bi šla. Uslužbenec je nekaj bolestnega leglo na dušo. Sploh govoriti ni več mogel in od dnevnega dela ter svojih skritih skrbi je bil tako živčno utrujen, da mu je kar hladno pot stopal na obraz. Sam ni vedel, kako bi odpravil to poslednjo stranko.

»Samo trenutek, milostna! Zahvaliti se vam moram za prijaznost. Skoraj dve uri sem moral stati pri vas za prazen nič. In sveti večer je danes, ko je vsakdo najraje doma. Tudi vas otroci nemara že čakajo. Mene pa čaka doma žena, ki mi je popoldne darovala prvega otroka. Lahko si mislite, s kakšnimi čustvi sem sedaj stal tukaj pri vas in čakal, da ste se naveličali gledati. Morda mi boste te besede zamerili. Toda če bi bilo v vas le za trohico čuta olikanosti in družinske ljubezni, bi morali sami vedeti, da tako ne gre. Lahko da se boste pri svojih prijateljskih pritožbah nad postrežbo pri nas. Nič ne de. Nobene škode ne bo, če vas ne bo nikdar več pod našo streho.«

Dama so spreletale barve in ni vedela, kaj bi. Da bi se oprostila temu človeku. Kaj še. Pokazati je hotela, da je fina.

»Prosim, zavijte mi za dvesto dinarjev katerih koli knjig, ki mislite, da so primerne.«

Da bi stresala svojo jezo in užaljenost, se ji je zdelo ob tem, kar ji je povedal ta mladi oče, le preveč. Zato se je hotela opravičiti tako. Vendar je bilo precej dvomljivo, kdo je šel opravičen na svoj dom...

Tako bi se dalo iz knjigarne povedati še marsikaj. Posebno o damah, ki kupujejo modne časopise. Toda bojimo se, da bi se našim lepoticam preveč zamerili in morda se bodo že same ob prejšnji zgodbi nekoliko zamislile in se naučile iz nje kakšne dobre stvari, morda celo nekoliko vjudnosti. Če ne, pa tudi dobro. Saj jih nekoliko opravičuje to, da znosijo v knjigarne marsikateri dinar in celo stotak za modre revije, ob katerih se kar precej zasluži.

Kratek oris slovenskega plavalnega športa:

S. K. Ilirija najmočnejši slovenski plavalni klub

Plavalni šport je bil prvih deset povojnih let v Sloveniji navezan le na Ljubljano in na druge tekoče vode, ki prav gotovo niso bile najprikladnejše torišče za udejstvovanje plavčev tekmovalcev. Zato tudi v prvem povojnem času ne moremo zaznamovati vidnejših uspehov slovenskih plavčev in plavalk v sicer živahnem športnem gibanju mlade države Srbije, Hrvatov in Slovencev. Le skakalci z veteranom Kavškom na čelu so bili ves čas daleč najboljši »Kranjci iz Ljubljane«.

Spomladi leta 1928 pa so na travniku za notranjsko železniško progo nasproti velesejskih prostorov zapele lopate in kmalu se je razvedelo, da gradi SK Ilirija nov športni bazen. Bazen sredi mesta! To je bil nov raj za plavčeve.

Vrata, ki so se skozi nje pričele valiti nove množice prijateljev plavalnega športa v Ilirijo, so bila komaj dovolj široka. Navdušenje za plavalni šport je bilo večje kot za atletski in nogometni šport takoj v povojni dobi. Vpliv novega kopališča, ki je šele nastajalo, se že istega leta vidi v uspehih Ilirijanov na državnem prvenstvu v Belgradu, kjer so slovenski plavčevi privikar zagrali vidnejšo vlogo.

Obred blagoslovitve novega kopališča v Ljubljani je tedaj opravil pokojni knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič. Po končanem cerkvenem obredu se je v sinjo vodo novoodprtega kopališča SK Ilirije pognalo 100 plavalk in plavčev. Bazen je krstila na svoj način tudi mladina. Začela se je nova doba slovenskega plavalnega športa.

Se v istem letu imamo v Ljubljani veličastno plavalno prireditve: državno plavalno prvenstvo, pri katerem je sodelovalo čez tristo plavalk in plavčev. Tem teknam je vsakokrat prisostvovalo nad 5000 gledalcev. To je bila najboljša propaganda za plavanje in ko so ti številni tekmovalci odšli na svoje domove iz Ljubljane, je klub pozni sezoni na Iliriji zavladala neverjetna živahnost. Vse je hotelo posnemati Dalmatince in vse je hitelo za njihovim zgledom. Tedaj je prišel v Ljubljano — ravno pravi trenutek — novi ilirjanski voditelj za plavanje Maks Deutz.

Slovenski plavalni šport je stopil

po poti razvoja strmo navzgor

Plavalna sekcija ASK Primorja, ki je bila dolgo vrsto let nosilnica plavalnega športa v Sloveniji in nepremagljivi prvak ljubljanske plavalne podzveze, je morala kloniti pred novim kopališčem SK Ilirije. Iniciativo so prevzeli Ilirijani po nekaj letih pa tudi vso zapuščeno plavalno sekcijo ASK Primorja, ki se je razšla. Med to zapuščeno je bil najdragocenejša pridobitev Vilfan Draško.

Plavalna sekcija SK Ilirije se je na mah povzpela med najboljšje plavalne klube v državi. Imena slovenskih plavčev so vedno pogostejša v državi reprezentanci. Na evropskem plavalnem prvenstvu je leta 1931 v Parizu zastopala Jugoslavijo samo ena slovenska plavalca Ljubljanka Nada Lampretova. Leta 1932 je ilirski plavalni odsek dosegel svoj višek: zmagnala je tedaj v najtežjem tekmovalju, v borbi za Petrinovičev pokal. Tekme pa so bile pozneje zaradi nekaterih nepravilnosti razveljavljene. Leto pozneje si je to dragoceno darilo dokončno priboril splitski Jadran.

Ilirija, ki je slej ko prej bila in ostala najvidnejši zastopnik slovenskega plavalnega športa, je neumorno delala naprej in dosegala uspeh za uspehom. Leto dni pozneje, leta 1934, je dala v državno zastopstvo v dvoboju z Madžarsko pet svojih tekmovalcev. Dve leti pozneje so štirje Slovenci člani maloštevilne jugoslovanske olimpijske plavalne reprezentance.

Leta 1937 so bile ustanovljene iz najboljših italijanskih in jugoslovanskih plavalnih klubov italijansko-jugoslovanske plavalne tekme v plavanju, waterpolu in skakanju. Prvi zmagovalci v tem mednarodnem boju je bila spet Ilirija, ki je vse svoje nasprotnike odpravila z veliko razliko v točkah. Tudi lani sta jugoslovansko državno zastopstvo na evropskem plavalnem prvenstvu v Londonu sestavljala samo dva slovenska tekmovalca: Branko Zihlert in Tone Cerer — oba člana SK Ilirije. Oba slovenska tekmovalca sta pri tem hudem tekmovalju odlično uspela. Prvi je lani v londonskem plavalnem stadionu zaplaval na jabolku jugoslovanska tribarvnica, ko je Cerer osvojil pri tekmah na 200 metrov prso tretje mesto med vsemi evropskimi plavci.

V zvoniku bližnje cerkve je ura udarila osem in četrt. Tedaj se je dama zganila. Kuža, ki ga je držala na vrvi, je medtem časom napravil ob pultu že drugo lužo.

»Ah, nič prave izbire nimate. Včasih ste imeli kaj več. Škoda, da je tako pozno in ne morem stopiti gledat še kam drugam. Se bom morda po praznikih še oglasila. Lahko noč!«

Prodajalec je pogledal na ogromni kup knjig, ki jih je bil nagromadil predno in polila ga je rdečica. Kakor se je zadrževal, ni mogel, da ne bi tej ženski povedal nekaj besed.

»Samo trenutek, milostna! Zahvaliti se vam moram za prijaznost. Skoraj dve uri sem moral stati pri vas za prazen nič. In sveti večer je danes, ko je vsakdo najraje doma. Tudi vas otroci nemara že čakajo. Mene pa čaka doma žena, ki mi je popoldne darovala prvega otroka. Lahko si mislite, s kakšnimi čustvi sem sedaj stal tukaj pri vas in čakal, da ste se naveličali gledati. Morda mi boste te besede zamerili. Toda če bi bilo v vas le za trohico čuta olikanosti in družinske ljubezni, bi morali sami vedeti, da tako ne gre. Lahko da se boste pri svojih prijateljskih pritožbah nad postrežbo pri nas. Nič ne de. Nobene škode ne bo, če vas ne bo nikdar več pod našo streho.«

Dama so spreletale barve in ni vedela, kaj bi. Da bi se oprostila temu človeku. Kaj še. Pokazati je hotela, da je fina.

»Prosim, zavijte mi za dvesto dinarjev katerih koli knjig, ki mislite, da so primerne.«

Da bi stresala svojo jezo in užaljenost, se ji je zdelo ob tem, kar ji je povedal ta mladi oče, le preveč. Zato se je hotela opravičiti tako. Vendar je bilo precej dvomljivo, kdo je šel opravičen na svoj dom...

Tako bi se dalo iz knjigarne povedati še marsikaj. Posebno o damah, ki kupujejo modne časopise. Toda bojimo se, da bi se našim lepoticam preveč zamerili in morda se bodo že same ob prejšnji zgodbi nekoliko zamislile in se naučile iz nje kakšne dobre stvari, morda celo nekoliko vjudnosti. Če ne, pa tudi dobro. Saj jih nekoliko opravičuje to, da znosijo v knjigarne marsikateri dinar in celo stotak za modre revije, ob katerih se kar precej zasluži.

Morda se zdi čudno, da ob razvoju plavalnega športa neprenehoma omenjamo SK Ilirijo. Toda zgodovina prvih velikih uspehov slovenskega plavalnega športa je tako tesno povezana z SK Ilirijo in njenimi plavalnimi učitelji, že prej omenjenim Deutzom in pozneje Dragom Ulagom, da bi bili krivični, če tega ne bi poudarili tako kakor SK Ilirija to zasluži.

Ob koncu lanske plavalne sezone je Jugoslovanska plavalna zveza organizirala v Trstu velik nastop najboljših jugoslovanskih in najboljših italijanskih plavčev. Pri tej tekmi je Slovenec Branko Žižek, sicer član dubrovniškega Juga, dosegel v prostem plavanju na 1500 m tako sijajen čas, da mu je prislunil ves športni svet tudi v inozemstvu. Isti tekmovalci je tudi letos na Sušaku v prostem plavanju na 400 m postavil rezultat, ki ga stavlja na čelo najboljših plavčev na svetu na progi 400 m.

Plavalni šport po drugih krajih

Letošnja plavalna sezona je bila v Sloveniji in v Ljubljani kaj skromna. Vendar pa je tudi letošnja sezona pokazala, da slovenski plavalni šport ne nazaduje in da še vedno lahko zabeležimo lepe uspehe. Res je sicer, da manj, kot v

prejšnjih letih, kar pa gre predvsem na račun zelo velikega napredka vseh obmorskih klubov. Najuspešnejša slovenska plavalca je bila letos Draguša Finčeva in sicer na kratkih progah prostega stila. S svojim novim rekordom na 50 m prosto je postala tudi uradno najhitrejša plavalca v državi.

Zgled Ilirije je potegnil za seboj tudi ostale kraje v Sloveniji. Takoj za ljubljanskim kopališčem so pričeli rasti športni bazeni po vsej Sloveniji. Z novimi bazeni se je začel širiti tudi plavalni šport, čeprav zaenkrat še ni dovolj organiziran. Krasnimi plavalci v Mariboru in Radovljici sta našli nešteto posnemovalcev v manjših mestih in danes šteje Slovenija že 20 modernih vsem zahtevam odgovarjajočih športnih plavalnišč. Žal ima Slovenija premalo plavalnih klubov, ki bi pritegnili še več mladine v svojo vrsto. Eden najagilnejših slovenskih plavalnih klubov poleg Ilirije je še SK Kamnik, ki si po pravici lasti, da je slovenskemu, jugoslovanskemu in tudi evropskemu plavalnemu športu odkril in dal Cererja, ki ga je šele pozneje prevzela v svojo vrsto Ilirija.

V Mariboru kljub prekrasnemu kopališču in velikemu številu prebivalstva plavalni šport ni mogel najti pravih tal za razvoj. V zadnjem času obeta novoustanovljeni plavalni klub postati gonilna sila mariborskega plavalnega športa. Letos je spet nanovo oživela plavalna sekcija SK Mure v Murski Soboti.

V razvoju našega plavalnega športa točno opazamo dve ostro začrtani razvojni stopnji. V prvi dobi silen zagon in izredno lepi uspehi, ki postavijo slovenske tekmovalce takoj na čelo vseh tekmovalcev v državi. Intenzivno delo in navdušenje nato za gotovo čas malo pojenja, potem se pa spet začne z resnim in stvarnim delom pri mladini. Tako delo ne more pokazati takoj vidnejših uspehov, ki pa v bližnji bodočnosti prav gotovo ne bodo izostali.

Borba za organizacijo plavalnega športa v Jugoslaviji se vodi za sedaj za zeleno mizo. Tudi v tej borbi mora biti slovenskemu plavalnemu športu v Jugoslaviji priznato tisto mesto, ki mu gre v primeri s hrvaškimi in srbskimi plavalnim športom.

Te dni se bodo morali italijanski Nemci odločiti: Ali naj bo njihova domovina še na Tirolskem...

V Rimu sta že 21. oktobra letos podpisala italijanski zunanji minister grof Ciano in nemški poslanik v. Mackensen sporazum o uvrstitvi nemških državljanov v Nemčijo in o izselitvi drugih Nemcev s področja ob Gornji Adiži. Za nemške državljane je uvrstitve v Nemčijo obvezna, za ostale nemške rojake pa je izselitev prostovoljna, toda slednji se morajo odločiti do 31. decembra 1939, ali nameravajo ostati tam, ali pa se mislijo izseliti. Če se bodo odločili za izselitev, morajo to storiti do 31. decembra 1942. Tisti pa, ki so nemški državljani, se morajo uvrstiti v Nemčijo najpozneje v treh mesecih od podpisa te pogodbe.

Podrobna napodila za izvedbo tega sporazuma obsega določbe glede oseb in določbe, ki se nanašajo na njihovo premoženje. Značilno je, da podrobnejše določbe niso bile doslej objavljene še v nobenem italijanskem časopisu in niti ne v nemškem. Edini list, ki jih je v Italiji lahko objavil, je bil »Volksbote«, ki izhaja v Bolzanu in kakor se vidi iz naslova, v nemščini. Po njem jih posnemamo tudi mi.

Določbe, ki se nanašajo na osebe

1. Navodila veljajo za nemške državljane Reichsdeutsche ali za nemške rojake (Volksdeutsche), ki bivajo na ozemlju, navedenem spodaj pod točko 2., poleg tega pa tudi za tiste Nemce, ki so se na tem ozemlju rodili, glede določenih vprašanj pa še na tiste, o katerih govori toč. 23.

2. Navodila se nanašajo na tale področja: a) Bolzanska pokrajina; b) jezikovno mešano ozemlje Ega na Tridentinski pokrajini; c) jezikovno mešano ozemlje Cortina d'Ampezzo v pokraj. Belluno in d) jezikovno mešano ozemlje Trbiž v Videmski pokrajini.

3. Vrnitev v Nemčijo je za nemške državljane obvezna.

4. Izselitev je za nemške rojake prostovoljna.

5. Vrnitev in izselitev morajo izvesti nemški izseljenški uradi, ki bodo ustanovljeni v Bolzanu, Meranu, Bressanonu (Brixen), Brunico, Vipitenu, če bo potrebno, pa tudi drugod. Glavni urad za izseljevanje in vrnitev bo ustanovljen v Bolzanu in bodo njemu podrejene vse podružnice.

6. Nemški državljani si lahko svobodno izberejo svoje bivališče v Nemčiji. Za tiste pa, ki so samo nemški rojaki, ne pa tudi državljani, je v načrtu — kolikor se bo le dalo to izvesti — skupna naselitev.

7. Vrnitev nemških državljanov v Nemčijo naj bi se v načelu izvedla v treh mesecih od dneva objave teh navodil. Nemški državljani bodo odpotovali šele tedaj, ko jim bo v Italiji izplačan izkupiček od prodaje njihovega premoženja.

Vprašanje državljanstva

8. Nemški rojaki, ki odpotujejo v Nemčijo in ki hočejo pridobiti nemško državljanstvo, bodo prav tako odpotovali šele tedaj, ko bo v Italiji vnovčen izkupiček od prodaje njihovega premoženja. Vsi nemški rojaki, na katere se nanašajo ta navodila, morajo do 31. decembra 1939 dati pri svoji domovinski občini obvezno in končno veljavno izjavo, s katero se prostovoljno in brez vsakega tujega vpliva odločijo, da ohranijo italijansko državljanstvo, ali pa da si hočejo pridobiti nemško in odpotovati v Nemčijo. Če v kraljevini Italiji živijo večji nemški rojaki ne podajo te izjave v določenem roku, se bo to smatralo kot njihova končno veljavna želja, da bi radi ostali italijanski državljani.

9. Nemški rojaki, ki so se odločili za izselitev, vložijo nato pri pristojnem izseljenškem uradu na predpisanem obrazcu formalen predlog za izselitev v Nemčijo in za pridobitev nemškega državljanstva. Istočasno pa zaprosijo pri enem izseljenških uradov ali pri pristojni italijanski oblasti za obrazec, ki jim je tam na razpolago, da z njim zahtevajo izbris iz seznama italijanskih državljanov in v gotovem primeru tudi razrešitev vojaških obveznosti.

Brezplačno potovanje

10. Nemški rojaki, ki se izselijo v Nemčijo, bodo dobili brezplačno italijanski, dva meseca veljaven potni list, ali pa nemški potni list, če so že postali nemški državljani.

11. Nemci, ki so pridobili nemško državljanstvo, postanejo za Italijo v vsakem oziru tujci. Zanje veljajo splošna, za tujce veljavna določila, tako da se ne bodo mogli spet naseliti v kraljevini Italiji, če ne bi dobili spet posebnega dovoljenja od italijanskega zunanjega ministrstva.

12. Bistveno je, da vsak nemški rojak, ki je postal nemški državljan, prenese svoje bivališče v Nemčijo. Samo ital. zunanje ministrstvo more po določbah čl. 6. kr. odloka z dne 2. avgusta 1912, št. 949, oprostiti obveznosti o prenosu bivališča, če obstoje posebne okoliščine. Zato morajo tudi tisti nemški rojaki, ki bivajo po drugih pokrajinah kraljevine Italije, prenesti svoje bivališče v Nemčijo, da si pridobijo nemško državljanstvo.

Starci, bolniki in vojaški obvezniki

13. Stari in bolni nemški državljani smejo ostati v svojem sedanjem bivališču, ali pa iti k sorodnikom, ki se ne izselijo. O tem bosta v vsakem posameznem primeru odločevala bolzanski prefekt in nemški generalni konzul v Milanu. To se nanaša na tiste osebe, ki so 1. julija 1939 dopolnile 65. leto starosti.

14. Tista navodila, ki veljajo za izseljujoče se nemške rojake, veljajo prav tako za na naboru potrjene pripadnike vojske v službi ali na dopustu, ki se nameravajo izseliti v Nemčijo in postati nemški državljani. Vojni obvezniki, ki še niso bili poklicani k vojakom ter še niso izurjeni, a so nemški rojaki, bodo pospešeno poklicani na vojaško službo v Nemčiji, čim zaprosijo za nemško državljanstvo. Vojaške osebe, ki zdaj služijo v italijanski vojski (na kopnem, v mornarici, v letalstvu ali v kolonijalni vojski), bodo prav tako čimprej prevedeni v nemško vojsko, kakor hitro zaprosijo za nemško državljanstvo. Rezervisti, ki zdaj služijo v italijanski vojski, bodo takoj odpušteni iz vojaške službe, čim zaprosijo za nemško državljanstvo. Neozmenjene rezerviste bodo hitro prepeljali v Nemčijo, oženjeni pa ostanejo v Italiji in se bodo izselili po določenem roku.

15. Navodila, veljavna za nemške rojake, ki se nameravajo izseliti, veljajo tudi za državne, samoupravne in občinske uradnike, prav tako pa tudi za uradnike dobrodelnih in podpornih ustanov. Če se izselijo v Nemčijo, bodo tam dobili javno službo.

Kaznjenci

16. Policijsko konfirirane osebe, ki se hočejo izseliti v Nemčijo, bodo takoj izpuščene, čim podajo izjavo v smislu točke 8. Vskemu med njimi bo pred izselitvijo izdano dovoljenje za bivanje v domačem kraju. To dovoljenje se bo izdajalo po osebnih razmerah za vsak primer posebej in bo veljalo od 10 do 20 dni za ljudi brez premoženja ter od 30 do 90 dni za ljudi s premoženjem, ali če gre za osebe, ki so soudeležene pri kakih podjetjih. Te določbe veljajo tudi za tiste, ki so pod političnim nadzorstvom ali policijsko posvarjene.

17. Nad osebami, ki se bodo izselile v Nemčijo, se ne bodo izvajali zaradi političnih dejanj niti policijski niti sodni ukrepi. Če so v zaporu, se takoj izpuste in imajo pravico do dovoljenja za bivanje v domačem kraju po določbah toč. 16.

18. Nemški državljani, ki bi pri izvajanju teh navodil dali povod za pritožbe, morajo takoj zapustiti Italijo.

19. Izselitve se morajo izvesti v določenih rokih, ki pa se iz dokazanih in upravičenih razlogov, kakor n. pr. iz odsotnosti, bolezni, pravnih sporov in v primeru neprosto voljno zamujene prijave, smejo podaljšati.

Mladoletniki

20. Nedoletni nemški rojaki sledijo glede državljanstva svojim staršem, če imajo ti pravico izvajati nad njimi očetovsko oblast. Nedoletni zakonski otroci pridobijo novo državljanstvo skupno z materjo. Zakonske žene, ki so nemške rojakinje,

Eden glavnih trgov v Bolzanu, kjer stoji spomenik nemškega književnika Walterja von der Vogelweide

Določila glede njihovega premoženja

23. Po pogodbi, ki je bila sklenjena med italijansko in nemško vlado o gospodarski izvedbi preselitve, je določen

prenos premoženja:

I. Za vse čisto premoženje v Italiji, njenih posestih in pokrajinah v italijanski Afriki, in sicer po stanju od 23. junija 1939, in poleg tega za normalen prirastek, ki je bil dosežen za vsako gospodarsko enoto. Za normalen prirastek v tem smislu velja tisti prirastek, ki v nobenem primeru ne presega 5% za vsako leto. Ta normalni prirastek preseljujoči znesek bo po splošnih določilih pogodb odkazan za ureditev plačil med Nemčijo in Italijo od 26. septembra 1934 na račun »različnih prenosov«.

To velja za čisto premoženje sledečih oseb: a) izseljujočih se nemških rojakov, ki so doma na pogodbenem ozemlju in imajo svoje bivališče v Italiji, njenih posestih ali pokrajinah italijanske Vzh. Afrike.

b) izseljujočih se nemških rojakov, ki so doma na pogodbenem ozemlju, a imajo svoje bivališče že v Nemčiji.

c) nemških državljanov, ki so doma na pogodbenem ozemlju in ki imajo svoje bivališče ali tudi na tem ozemlju, ali pa v Nemčiji.

II. Samo za čisto premoženje s področja pogodbenega ozemlja, in sicer tistih nemških državljanov, ki se niso rodili na tem ozemlju, a imajo svoje bivališče v Italiji, njenih posestih in pokrajinah ital. Afrike ali pa v nemškem rajhu, ter za premoženje nemških pravnih oseb.

III. Za zapuščine in volila, ki pripadajo eni zgoraj omenjenih oseb do 31. decembra 1950, v kolikor bi bil pokojnik mogel sam po toč. I. izvesti prenos premoženja.

V kolikor gre za izvajanje teh navodil na kraju bivališča, velja datum 23. junija 1939.

24. Glede vrednosti premoženja zgoraj omenjenih oseb bo izdano dovoljenje, da jo bodo smeli prenesti po določbah pogodbe za uravnavo plačil med Nemčijo in Italijo (pogodba o zaračunavanju) od 26. septembra 1934

Za katero premoženje predvsem gre

Med premoženskimi vrednostmi gre predvsem za:

a) čisti znesek v lirah (do 5000 lir) za vsak hišni predmet, nad tem zneskom pa s privolitvijo v toč. 23 omenjene glavne ocenjevalne komisije;

b) bančne terjatve vseh vrst v lirah.

c) izkupiček od italijanskih vrednostnih papirjev.

d) izkupiček od terjatev vseh vrst, tudi če so zavarovane s hipoteko.

e) izkupiček od prodaje gospodarskih, n. pr.: industrijskih, obrtniških, trgovinskih in kmetijskih obratov, ali od udeležbe pri zdravniškem, odvetniškem ali podobnem poslu.

f) izkupiček od prodaje posestva in prodaje sem spadajočih užitniških pravic, pravice dobivanja lesa, pašne pravice itd.

g) izkupiček od ponovnega nakupa rent in pokojnin ali rentnina in pokojnina sama do 31. decembra 1945;

h) terjatve od javnega (socialnega) in zasebnopravnega zavarovanja. Na to se bodo nanašali posebni dogovori.

V kolikor zgoraj omenjene osebe opravljajo v Italiji takšne trgovinske posle, ki jim v tujini prinašajo dobiček, je njihova dolžnost, da ga pošljejo v »Nacionalni institut za zamenjavo valut«.

Zemljevid, ki kaže kraje ob Gornji Adiži (Med Lombardijo in Benečijo).

in nedoletni otroci v starosti nad 18 let, ki ne živijo skupno z možem, oziroma nad katerimi oče nima pravice izvajati očetovske oblasti in ki jih on ne vzdržuje, odločajo samostojno glede državljanstva. Sodno ločene zakonske žene odločajo samostojno o svojem državljanstvu in o državljanstvu nedoletnih otrok, ki so jim zaupani v vzgojo. Tudi nedoletni nemški rojaki, ki pridobijo nemško državljanstvo, se morajo izseliti v Nemčijo.

21. Nemški rojaki, pri katerih vprašanje državljanstva ni še jasno, si smejo izbrati državljanstvo pod istimi pogoji kot nemški rojaki z italijanskim državljanstvom. Za nemške rojake, ki bivajo na pogodbenem ozemlju in hočejo postati nemški državljani, ta navodila prav tako veljajo.

22. Starši, ki se izselijo v Nemčijo, morajo vzeti s seboj nedoletne otroke, o katerih govori toč. 20. Staršem, ki so se odločili za izselitev, je dovoljeno preskrbeti svojim otrokom — čim so pridobili nemško državljanstvo — zasebni pouk v nemščini, upoštevati pa morajo tovrstne določbe, ki veljajo v Italiji.

Nagrobne kamne smejo odnesti

Izseljenci dalje lahko vzamejo s seboj: Nagrobne kamne in nagrobne spomenike, zasebne zbirke in arhive, ki se nanašajo na nemško kulturo, predmete, ki so v posesti muzejskih društev, v kolikor se nanašajo na nemško kulturo in v kolikor se člani teh društev ali pristojni organi na temelju društvenih pravilnikov odločijo za prevoz v Nemčijo.

Cerkvene knjige in listine iz nemških občin smejo samo prepisati ali fotografirati. V gotovih primerih smejo vzeti s seboj tudi originale.

28. Vsem, ki se bodo vrnili v Nemčijo ali se izselili s pogodbenega ozemlja, bo od njihovega dosedanjega bivališča v Italiji do novega v Nemčiji dovoljena brezplačna vozovna po železnici. Stroške do meje bo nosila italijanska vlada, od meje dalje pa Nemčija.

29. Pod toč. 23 navedene osebe smejo svoje premoženje svobodno prodati, v nasprotnem primeru pa si bo to premoženje prisvojila Nacionalna organizacija za tri Benečije (Ente nazionale per le tre Venezie) v Bolzanu.

Prodaja tej organizaciji bo izvedena do tiste vrednosti, ki je bila kdajkoli določena za dotični predmet od nemško-italijanske ocenitvene komisije. Takšna prodaja je oproščena davkov, dajatev in drugih pristojbin.

»Ente nazionale per...« bo dala najpozneje pri izročitvi skupno dolžno gotovino na razpolago.

30. Italijanska vlada bo izdala posebne ukrepe za razveljavljanje najemnih pogodb. Ti ukrepi ne morejo biti obsežni v dosedanjih.

31. Razprodaje se smejo vršiti samo po določbah, ki za dotične stvari veljajo.

32. Nemški rojaki, ki so izjavili, da hočejo postati nemški državljani in se preseliti v Nemčijo (št. 8 odst. 2) in v to vrsto spadajoči nemški državljani morajo čimprej vložiti predlog za prenos svojega skupnega premoženja in morajo temu predlogu priložiti natančen seznam tega premoženja. Seznam je treba vložiti v treh izvodih.

Ocenjevalne komisije

33. Nemško-italijanska ocenjevalna komisija sestoji iz glavne komisije in podkomisij.

Glavni komisiji načelujeta prefekt iz Bolzana in nemški generalni konzul v Milanu kot predsednika in ima svoj sedež v Bolzanu.

Podkomisije so prav tako sestavljene iz zastopnikov z obeh strani in imajo svoj sedež v krajih, ki so določeni kot uradni nemški »priseljenski« in »vrnitveni kraji« in italijanski uradni »izseljenški« kraji.

34. Glavna komisija bo izdelala temeljne določbe, po katerih naj bi se posamezne stvari ocenjevale. Izhajati mora iz tega, da je treba postaviti ocenitveni premoženski vrednostni za podlago celotno vrednost, in sicer po razmerah, ki so vladale na dan 23. junija 1939. Skupna vrednost je tista, ki bi jo kupec plačal ob navadnem trgovskem prometu, pri čemer je treba paziti na to, da kupec vodi obrat, podjetje itd. naprej.

Od glavne komisije izdelano podlago za ocenjevanje morata odobriti nemška in italijanska vlada. Komisije se morajo pri ocenjevanju držati te podlage.

V ostalem je glavna komisija pristojna za odločitve glede podobnega ravnanja po teh smernicah.

Podkomisije morajo s podatki, ki so jih predložili »izseljenci«, in po izvedenih preračunavanjih določiti ceno. Proti odločitvi podkomisij imajo izseljenci pravico pritožbe, ki jo je treba vložiti v štirih tednih po vročitvi odloka pri podkomisiji ali pa pri glavni komisiji. Glavna komisija mora pritožbo pretehtati. Končno odločitev o tem izrečeta prefekt iz Bolzana in nemški generalni konzul v Milanu.

35. — V kolikor je premoženje oseb iz toč. 23 svobodno ali s prodajo ustanovi »Ente nazionale per le tre Venezie« realizirano ali pa je že v likvidnem stanju in ne obstoji več potreba po izvajanju gornjega postopka, morajo biti zneski, ki so na razpolago za prenos, nemudoma vplačani na račun »Gornje Adiže«, ki je odprt pri »Istituto nazionale per i cambi con estero« za nemško zaračunalno blagajno.

Prenos na ta račun izdanih vplačil bo izveden tako, da se bo ena nemška marka zaračunala po posebnem tečaju za 4.5 lire.

Pred izselitvijo je treba poravnati davke

36. — Vsi izseljenci so dolžni, preden odpotujejo, poravnati svoje zasebne in gospodarske obveznosti, kakor tudi plačati vse davke in državne dajatve, ki jih dolgujejo državi, pokrajini, občini in drugim javnim korporacijam. V primerih, če tega ne morejo storiti z lastnimi sredstvi, se mora dotični obrniti na voditelja pristojnih uradnih nemških izseljenških krajev.

37. — Delojemalcem (nameščencem in delavcem), ki se na podlagi teh navodil izselijo v Nemčijo, morajo delodajalci izplačati 50 odstotkov odpravnine, ki jo določa veljavna kolektivna pogodba, za prenehanje delovnega razmerja.

38. — Italijanske oblasti se bodo, da ne bi upravičenci imeli škode, dogovorile z nemškimi oblastmi za pravično ureditev pokojnin, ki jih mora plačati država ali javne ustanove.

Castne izjeme

39. — Nemški državljani, katerih delovanje je za nemško-italijanske trgovinske odnose posebej važno, morejo doseči, da se jim dovoli bivanje na tem kraju, potem ko se bosta o tem sporazumela prefekt iz Bolzana in nemški generalni konzul v Milanu.

40. — Trgovci, ki so nemški državljani, smejo s privolitvijo nemškega generalnega konzula v Milanu odpotovati v stare italijanske pokrajine. Predpogoj je, da odpotujejo v določenem času in da niso dali nobenega povoda za posebne težave v političnem smislu. Dolžni pa so svoje, v pogodbenem ozemlju ležeče posestvo in svoja tamkajšnja podjetja prodati prostovoljno ali pa korporaciji »Ente nazionale« po tisti ceni, kakor jo je določila ocenjevalna komisija, ne da bi bila protivrednost prenesena v Nemčijo.

41. — Zamenjava posestva v pogodbenem ozemlju s posestvom v nemškem rajhu je italijanskim državljanom dopustna.

42. — Prepovedano je prenesti ali vzeti s seboj premoženje tistih, ki se ne bodo izselili, in bodo to v Nemčiji in v Italiji najstrožje zasledovali.

Podpisano v Rimu v nemškem in italijanskem jeziku, za vsak jezik v dveh izvodih, 21. okt. 1939.

Nemški konzul v Milanu: Otto Bene.
Prefekt Bolzana: Mastromattei.

„Glej zvezdice božje migljajo lepo...“

Nebo in njegove skrivnosti o božičnem času

Sonce gre za božjo gnado. Tik nad obzorjem se je že ustavilo, še enkrat je z zlatimi prsti požalo snežnobo odelo, ki jo je snovi stakla črna, čemerna noč. Poslednjič so zazareli snežni kristali in zabliščali v čaru mavričnih barv. V neznordecih otenkih ugaša nad gorami večerna zarja. Marija peče siromakom kruh. Rahel veter je potegnil čez praznično odete livade, poigral se ob potoku, ki se duši pod snegom in poredno zamajal ponižno sklonjene vrhove dreves, da bi jih vzdramil. Sonce je utonilo, v dalji je zapel večerni zvon in na modrosivem nebeskem baldahinu se je vžgala prva božja lučka. Po debelo zameteni stezi gazi mlad mož. Oči mu gore v mladostnem ognju, s prožnim korakom trga snežni prt. Predse gleda, tja, kjer se v beli neskončnosti izgublja pot. Medli obrisi domače vasi že tonejo v sivini. Ne bo zašel. Se vidi živo liso v belem morju, drobne lučke že mežikajo v njej. Ne bo se izgubil, četudi ugasnejo vse luči, ker ga vodi srce — pod domači krov. Božji mir obema zemljo. Sliši se le rahlo škripanje pod nogami in tihi šelest snežnega prahu. O, saj si že tu, moja rodna viš! Prišel sem te obiskat. Danes je sveti večer. Vsi bomo spet doma kakor takrat, ko smo kot otroci peli z rajnk-materjo: Pogledite, sosede, kak' sonce gor gre, se svet razsvetljuje — o polnoči že... Može se je ustavil in si obrisal solzo. Mislil je na mater in se nehoti ozrl v nebo. — Vem, da ste tam. Kje ste? V odgovor mu migljajo in mežikajo milijoni svetlih zvezd, tiho, dobrohotno in ljubeče kakor nekoč materino oko. — Kdaj ste se vžgale zvezde? Nisem vas opazil, gledal sem le rojstni kraj, svoje brate in sestre... Nemo zro iz vseмирskih dalj božjih briljant, skrivnostno se leskečejo in utripajo božje ogrlice in diademi, kakor takrat, ko se je pred dvatisoč leti prav na ta večer zgodil največji čudež božje Ljubezni.

Blagoslovljen, ki prihajaš! Blagoslovljen kralj nad zvezdami — mu je zapelo radostno srce. V veličastnem loku se je zabliščalo — spet se je rešila duša iz vic, morda pa je bila materina solza, solza veselja nad sinom, ki ni izgubil vere.

Tisoč potnikov roma na sveti večer — domov. Koliko se jih bo zazrlo v zvezdno nebo? Koliko se jih bo zatopilo v božjo veličast, koliko se jih zamislilo v skrivnost velike ljubezni? Dan za dnem romajo pod ožarjenim nebeskim svodom. Veselje in žalost, skrb in razposajenost jim polni srce. Ničesar ne vidijo slepi, povsod iščejo in merijo najbližjo in najzložnejšo pot — do skorjice kruha. Ko jim omahne trudna noga, ugasne luč njihovih oči in otrpne srce, bo morda le droben križ oznanjal svetu, kje se je končala njihova pot. Zakaj ne iščeš, potnik, še drugih lepših poti? Preveč so te izmucile življenjske borbe? O, saj si jih iskal, sanjal si o njih, lepih in idealnih, pa si komaj zastavil korake in že se ti je zazarela nasproti laž, sebičnost in krivica.

Svet se je rogala tvojemu idealizmu in veri, pa si se zmedel in obrnil. Ne kloni več! Pogledj navzgor, tja, kjer je večna lepota, nedoumljiv red in neizmerna skladnost! Vesel boš in srečen, potrt in pogumen, ponižen in ponosen, majhen in velik, saj živo veruješ, da nisi kakor rosnja kaplja, da te je ustvaril On, ki je odmeril zvezdam pot, življenje in sijaj.

Pojdiva na daljino, z zvezdami posuto pot! Na božjo pot greva z naše zemlje mimo sonca in zvezdnih mirijad tja skozi roje zvezdnih kopic, rimskih cest in meglenic, dokler nama ne zastane beseda in zamre živa misel. Ne bo ti žal, saj te čisto nekaj vleče — skrivno poznavestno hrepenenje — navzgor. Morda si celo iskal že svojo zvezdo. — Zastonj, vse so tvoje in nobene. Sam nisi upal na to pot. Premalo jo poznal in se bojiš. Preveč te je zemlja privezala nase. Ves si v njeni oblasti. Komaj meter skočiš v zrak, občuduješ ptice in letalce, ki se dvigajo nekaj kilometrov nad teboj. Zastonj si gledal zvezde, ostalo ti je le hrepenenje in občudovanje. Pot do zvezd je dolga. Vsa zemeljska prometna sredstva so ničeva. Na perotih svoje misli poletiva v daljino, nepoznano domovino. Kakor hočeš — navzgor ali navzdol, zvezde so nad nami in pod nami.

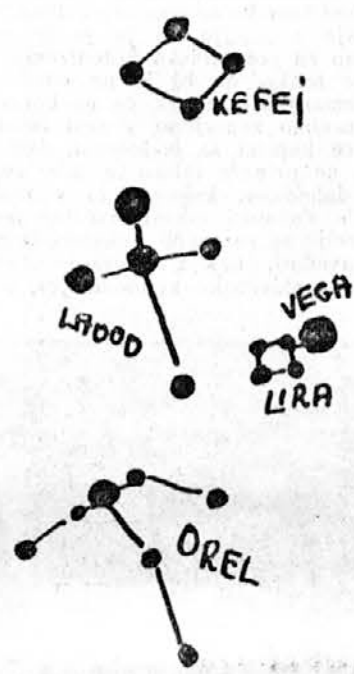
Se sva na zemlji, dve milijardi bratov in sestra imava. Zemlja je velika krogla, zato ne čutiš njene krivine. Velika je in ne. Dobro letalo bi jo obkrožilo v osemdesetih urah. Včasih so mislili, da je brezkraina plošča, plavajoča na brezkrainem oceanu. Pustiva jo, saj je, po naši krivdi, postala solzna dolina!

Viharna noč je. Za pošastno črnimi oblaki, ki jih preganja veter, se skriva velika svetla krogla. Pravkar jo vidiš na nebesnem svodu. Lepa je in mogočna. Pesniki so jo vpleli v rime, fantje so si jo izbrali za sonce. Proti njej greva. V nekaj minutah zdrkne najino letalo skozi ozračje, ki kakor mehka lupina obdaja zemljo. Letalo kar ne more uspešno naprej. Kaj pa pomeni hitrost — samo petsto kilometrov na uro? En cel mesec bi

se vozila z njim na luno. Blizu sva že. Vidiš nje-no žalostno obličje? Skalnat pokrajine in ognjeniška žrela nam zijajo nasproti. Mrzla je in mrtva, pravi vseмирski mrlič. Svetloba na njegovem licu je le odsev tuje-sončne luči. Petdesetkrat je manjša od zemlje, h kateri so jo priklenile tajne sile, da kroži okrog nje. Sedemindvajset dni potuje nemi potnik okrog zemlje. Vrniva se!

Ne čudi se! Najvažnejša zvezda za zemljane je — naše sonce. Pol svojega življenja prebije v njeni svetlobi in toploti, brez te zvezde ne bi bilo najinega življenja. Letalo bi do njega rabilo — 34 let. Vzemiva si zaenkrat hitrejšo sredstvo — svetlobni žarek. Divje hitra je svetloba. V eni sami sekundi bi okrožila zemljo — sedemkrat. Zato preskoči sončno pot v osmih minutah. Samo najina misel se bliža soncu. Njegova svetloba in toplota bi naju spremenila v prah. Sedesetkrat bolj vroč kot vrela voda je ta sončni orjak, iz katerega bi božji umetnik izoblikoval nad milijon zemeljskih krogel. Nič več si ne moreš predstavljati teh razsežnosti. Vrniva se na zemljo, med potjo se odpočiji in razmisli!

Naša najbližja zvezda, naše sonce je zašlo. Ne, naša zemlja se je zaobrnila, pokazala mu je hrbet, da naju ne bo slepila njegova svetloba, ker hočeva spet na pot, med druge zvezde. Kako lepo se vidi, kot žive lučke migljajo na nebesu! Kaj niso svetle že prej, podnevi? Seveda, toda močna sončna luč je ubila njihovo svetlobo — saj so tako grozno daleč, sonce pa nam je sorazmerno blizu. H kateri zvezdi hočeš? K oni veliki plamenici tam na južnem nebu. Škoda, zadeli si spet na mrliča. To ni prav, samosvetla zvezda ali sonce, kakor imenujemo taka svetlobna telesa. To je sicer temni, le od našega sonca osvetljeni planet Jupiter. Malo nižje je njegov rdečkasti brat Mars, nad njim pa Saturn. O Marsu si seveda slišal. Baj je živijo na njem človeku podobna bitja —

Slika št. 2.

marsovci. Nič ne verjemi! Marsove kanale in marsove je ustvarila le bujna domišljija, zvezdoslovci nimajo zanje nobenih dokazov. Rad bi videl vseh devetero planetov, ki pripadajo k sončni družini. Naglo poletiva spet v vseмирje — ne daleč! Kako se manjša sončna moč! Glej, sonce je ostalo le še velika zvezda. Tu postojal Vedel sem, da se boš čutil. Kakor majhne iskre krožijo planeti okrog sonca. Samo tam so svetli, koder jih oplazi sončna svetloba. To je ples in pravica vseirska dirka! Naštetem ti te otroke — sonca. Merkur, Venera — na zemlji jo vidiš kot svetlo zvezdo danico ali večernico, Zemlja — da tudi naša zemlja je planet in kroži okrog sonca. Le dobro jo pogledj, kako živahno se suče okrog svoje osi! Štiriindvajset ur potrebuje za en obrat, pa še okrog sonca kroži — tristošestdeset dni rabi za to krožno pot. Ko bi ne videl, ne bi verjel. Tudi drugi ljudje niso verjeli, da je zemlja neugnan nebesni potnik, mislili so, da sonce kroži okrog nje, mirnega središča, kakor se navidezno vrti ves svet okrog otroka na vrtljaku. Zdjaj verjameš. Vsi to verjamejo, ker imamo mnogo dokazov za to. — Tam je Mars, nato precej zvezdnega drobiža — planetoidov, nato mogočni Jupiter, prekrasni Saturn s čudovitim kolobarjem, Uran, Neptun in mali planet Pluton. Se lune jim prešete! Kakor večje krožijo okrog planetov. Zemlja ima eno, Mars dve, Jupiter devet, Saturn deset, celo Uran ima štiri...

Ostrmel si. Vse se giblje in živi, brez sunkov in nesreč. Čudovita je vseirska harmonija! Kdo je navil in pognal to večno vseirsko uro, kdo je vanjo dahnal nespremenljive zakone, te mučijo vprašanja. O tem razmišljaj zdaj, ko se spet vračava — domov. Med potjo naju pozdravljajo drobne kresnice, bliščeči kosci nebesnih teles, ki se zaradi trenja v zemeljskem ozračju vžgo in izgorijo v svetlih lokih. To so utrinki. Le večji kosci včasih padejo na zemljo kot meteorji.

Odpraviva se še na zadnjo in najdaljšo turo! Zdjaj greva k zvezdam stalnicam, med sama svetla nebeska sonca. Pogledj na zvezdno nebo in prešete zvezde! Nikar ne misli, da jih vidiš brez števil! Komaj tri tisoč jih doze tvoje in moje oko. Ločiš jih po sijaju, barvi, navidezni velikosti in več ali manj pravilnih zvezdnih skupinah. Mrtvi Jupiter se ti zdi mnogo večji od njih, pa je med njimi — sramotno majhen pritlikavec, pravo nič. Vsa ta ogromna sonca se ti zdijo majhna le, ker so tako, tako daleč... Prvo, najbližje sonce je oddaljeno od nas dobra štiri svetlobna leta. J. pot, ki bi jo preletela v štirih letih svetloba, ki zmote v eni sekundi tristošestdeset kilometrov. Računaj, koliko sekund imajo štiri leta in pomnoži to s tristošestdeset. Zamislil si se. Naše sonce spada med najmanjše brate. Vse se ti nekako upira. Hočeš se odpočiti, pa nemo gledaš na svetlo zvezdo, ki miglja tik nad drevesnim vrhom. Spet se razburjaš. Mar zato, ker vidiš, kako se prav ta stalnica spet giblje od vrha proč? Razglej se dobro po nebesnem svodu! Zaman boš iskal mirno zvezdo. Vse se gibljejo in vpenjajo v strmih lokih po nebesu. Pač — ena sama zvezda tam na severnem tečaju miruje, vse ostale pa se sučejo z nebesno kroglo vred okrog svetovne osi, t. j. preme črte, ki si jo misliš potegneno od mirujoče zvezde — Severnice skoz našo zemljo. Vse je le navidezno, le prevara. Saj si videl prej, da se vrti le zemlja okrog svoje osi. Pa nič zato! Po zvezdi

severnici se orientirava — kakor mornarji, ki jim je zvezda — vodnica. Glejva proti njej — tam je sever, za njo je jug, desno vzhod, na levi zahod. Vedno bolj te zanima zvezdno nebo. Komaj čakaš s kopico vprašanj. Verjamem ti. Človek se je zanimal za zvezde, odkar živi. Ze davno pred Kristusovim rojstvom so stari narodi občudovali lepoto in čar zvezdnatih noči. Morda so celo z večjim hrepenenjem in zanimanjem skušali razbrati božjo knjigo in razvozlati svetovne uganke nad seboj...

Vem, kaj te najbolj muči. Vsaj nekaj zvezd bi rad poznal. Pogledj na severno nebo! Gotovo si opazil ozvezdje sedmerih svetlih zvezd. To je Veliki voz. Značilnim zvezdnim skupinam je ljudska fantazija dala posebna imena: po živalih, predmetih in osebah. Veliki voz je menda najbolj znano ozvezdje. V prvih večernih decembrskih urah po-veša oje navzdol nad severnim horizontom. Čez nekaj ur ga že vidiš, kako se je vzpel navzgor. Kočjnik potiska naprej, oje pa vleče za seboj. Kakor Veliki voz tako navidezno krožijo vse zvezde stalnice, to je v obratni smeri kakor urni kazalci. Potegnimo premo črto med zadnjima zvezdama v kočjniku in nanesi to razdaljo petkrat! Zadel si na precej svetlo zvezdo v sicer manj osvetljenem delu neba — to je Severnica, ki je skrajna zvezda v ojesu Malega voza. Med obema vozema se steza dolgi Zmaj z nazaj zasukan glavo. Na nasprotni strani Severnice odgovarja Velikemu vozu črki M podobno ozvezdje, kraljica Kasiopeja. Zraven nje je njen kraljevski soprog, četverkotniško ozvezdje, kralj Kelej. Vsa navedena ozvezdja ohranjajo v vseh letnih časih in urah isto medsebojno lego, pač pa krožijo okrog Severnice. Nikdar ne sežejo tako nizko, da bi se skrila za obzorje. (Glej skico št. 1.) Zapadno — torej levo od Keleja leži v Rimski cesti prekrasna peterozvezdna skupina — Križ ali Labod. Pod njim zahaja prelepo ozvezdje — Orel. Desno od Laboda se v ozvezdju Lir blešči mogočna zvezda Vega, vladarica poletnih noči (Skica št. 2).

Poglejva še na vzhodu! Nedaleč nad obzorjem te pozdravlja najlepše ozvezdje — Orion ali Rimščice. Štiri mogočne zvezde mu tvorijo četverkotni okvir, tri osrednje zvezde pa pas. Levo spodaj vzhaja najlepše sonce Sirius v ozvezdju Velikega psa. Nad njim se v Malem psu blešči sijajni Procion. Se višje je šesterozvezdna skupina — Dvojčkov. Nad njima plove zvezdni peterokotnik — Voznik z najsvetlejšo zvezdo Kožico, kraljico zimskih noči. Med Orionom in Voznikom, malo v desno žari rdečkasta zvezda Aldebaran, ki spada v ozvezdje Bika. Sem pristevamo tudi manj svetlo a vendar lepo in dokaj znano sedmerozvezdno družino Plejad ali Gostosevcev. Nad Gostosevci se proti jugu vzpenjata še lepi ozvezdji — lunak Perzej in nesrečna kraljica Andromeda. (Skica št. 3.)

Se mnogó, mnogo zvezd miglja nad nama. Ne morem ti naštetih vseh, le nekaj najlepših sem ti pokazal.

Vse te zvezde so velika sonca. Vega je štiriinšestdesetkrat, severnica tisočkrat, Aldebaran sto-petindvajsetkrat, Betelgeza (t. j. leva gornja zvezda v Orionu) pa celo dvajset milijonkrat večja od našega sonca. Vendar se ti zde ti sončni velikan le kot male lučke, ker so nepojmljivo daleč. Od nas do Sirija je devet, do Vega štiriindvajset, do Severnice — celo tristo svetlobnih let.

Več ne zmoreš. Takoj bova pri kraju. Človeško oko gleda na večernem nebu komaj tritisoč zvezd — pa jih v skrivni grozi vidi brez števila. Morda ima človeška slutnja prav. Vse zvezde stalnice, ki jih vidiš s prostim očesom, spadajo v mogočno zvezdno družino, ki ji pravimo — Rimska cesta. Saj jo vidiš v jasni noči, kako lepo se vzpenja po nebesu — kakor prašna ali mlečna pot. Misel naju ponesi iz območja naše Rimske ceste, sto, dvesto, petsto tisoč svetlobnih let daleč. Naša sva še mnogo zvezdnih kopic, Rimskih cest in

Bilo je sedem velikih držav...

Bostonski dnevnik »Christian Science Monitor« je pod naslovom »Premišljevanja ob gorki peči« pred kratkim prinesel zgodovinski pregled »Sedem velikih kraljestev«, ki so hotela svojo voljo in očetovstvo vsiliti vsemu svetu, pa so se končno vsa združila v prah.

Perzijsko kraljestvo je obsegalo današnje Grčijo, Turčijo, kavkaške države, del današnjega sovjetskega Turkestan, Irak, Iran, Afganistan, Beludžistan, Sirijo, Palestino, Egipt in Libijo.

Kraljestvo Aleksandra Velikega je bilo približno prav tako veliko kakor perzijsko in je obsegalo še del današnje britanske Indije.

Rimsko cesarstvo je obsegalo vso zapadno in srednjo Evropo do Rena na zahodu in do Donave na jugu, vso severno Afriko, bližnji Orient do Kaspijskega morja in Perzijskega zaliva.

Cesarstvo Karla Velikega je okrog leta 814. obsegalo vso Francijo, Belgijo, Holandijo, Nemčijo do Odre, Češko in Moravsko, Hrvaško in Italijo do Ravene.

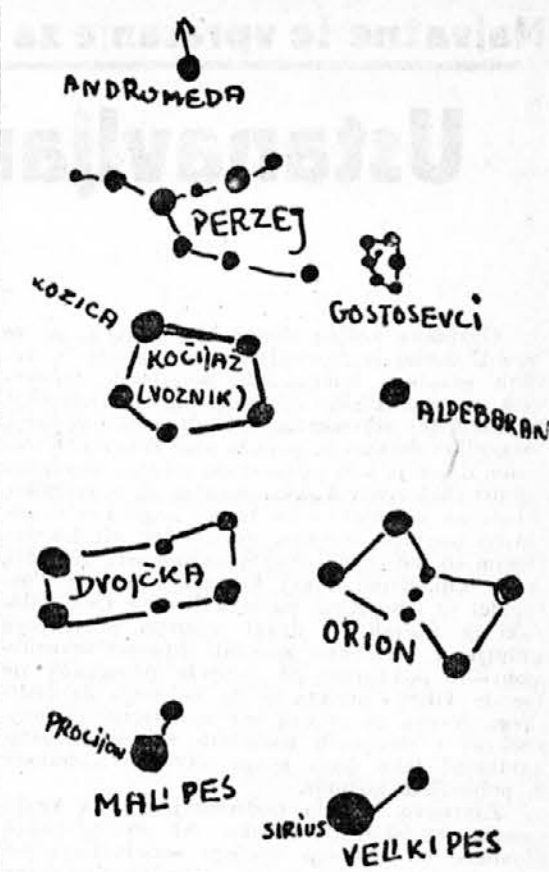
Karl V. je pod svojim žezlom združil Nemčijo, Avstrijo, Holandsko, baltske države, del Poljske, Švico, skoro vso Italijo, Španijo s kolonijami in velik pas vzhodne Francije.

Napoleon je spravil v svoj življenjski prostor razen Francije še Holandsko, Rensko zvezdo, Italijo, Dalmacijo in več ali manj še Španijo zraven.

Toda vsa ta obširna kraljestva so nič v primeri z današnjimi poskusi nekaterih, ki skušajo spraviti podse ves svet, kar ga poznamo.

Prepozno se je zavedel

Poslušanje radijskih poročil je danes zaradi tuje propagande prepovedano skoraj po vseh državah, da se ne bi kdo »okužil«. Kjer je to prepovedano, oblasti budno pazijo, da ne bi kdo užival tega prepovedanega sadu. Tako se je zgodilo, da so delavci neke tovarne pri opoldanskem odmoru poslušali neko tujo radijsko postajo, ki je oddajala poročila o njihovi državi. Slišali so vse mogoče stvari, ki jih niso še nikjer brali ali pa slišali. Ker je firbec četrta veselisa na svetu, nikomur ni prišlo na misel, da bi si zatislil ušesa ali pa obrnil gumb na aparatu. Delavci so mirno naprej srebrali juho in žvečili popast kruh. Vladala je največja tišina in vsi so požirali novice, kajti kaj takega se ne sliši vsak dan. Malo pred koncem, preden je tuji bogokletnik končal, je prisotni organ oblasti s ponarejenim glasom ogorčenja zakričal v delavce. To je vendar svinjarjal! Šele zdaj sem se zavedel, kako je s stvarjo. Kdor se čuti krivega, mu dam eno uro časa, da samega sebe ovadi. Pogledal je po delavcih, ki so sedeli za mizami in jo hitro odkuril skozi

Slika št. 3.

špiralnih meglic, to je ogromnih zvezdnih svetilj, ki so oddaljena od nas več kot osemstotisoč svetlobnih let. Prosto oko ni moglo seči izven Rimske ceste. Se tega ni videlo, da je beli trak brez-krajna množica daljnih sonc. Sodobno astronomsko oko — velikanški daljnogled segajo globoko v vseмирje ter odkrivajo bornemu črvičku, ki strmi ob okularju, neslutene množice svetov, nepojmljive razsežnosti in uganke, ki jih ni in jih morda nikdar ne bo rešilo človeško bitje. Nikjer ni konca. Novi večji daljnogledi — pokažejo nove zvezde, svetove in svetla. Trudna in poražena se vračava iz daljne poti. V daljavi vidiš svetlo meglico, to je naša Rimska cesta z vsemi zvezdami vred, že sva v njej. Glej ga, svetlega pritlikavca — naše sonce in okrog njega krožijo in utripajo drobne kroglice. Stej jih od sonca vstran... prva, druga, tretja! Stoj, to je naša zemlja. Sva ji že blizu. Kako je narasla! Ze se ločijo na njej modre in rjave krpe — morja in celine. Ravno prav se je nama zavrtela. Sediva nanjo, pa se vrtiva z njo naprej, kakor se je vrtela in se vrti še danes vsa človeška družina, ne da bi tega čutila. Kaj si otežen? Vem. Vrnili si se od vseмирskih velikanov v okrilje pritlikavega sončca in se spet nastanili na bornem prašku, ki se tudi imenuje — zemlja. Se bolj pa ti je žal, da si se vrnil med drobne, neznamna bitja, ki ne vidijo ali nočejo videti božjih čudes.

Pozabili so na Stvarnika, ki jih je po svoji podobi ustvaril in jih povikal nad vso veličastno mrtvo prirodo. Pozabila so v svoji slabosti in nevednosti na ljubezen in se zagrizla v krvave vojne. Kaj se ti zdi? Molčiš. Morda te je sram. Potri se mi zdiš. Nikar prijatelj! Bodi ponosen in vesel, saj si ustvarjen za lepo in srečno življenje. Takrat se boš sam sprehajal po poteh, ki sva jih prepotovala danes. Takrat boš videl in razumel vse, takrat, ko boš obhajal večne neminljive praznike...

S. F.

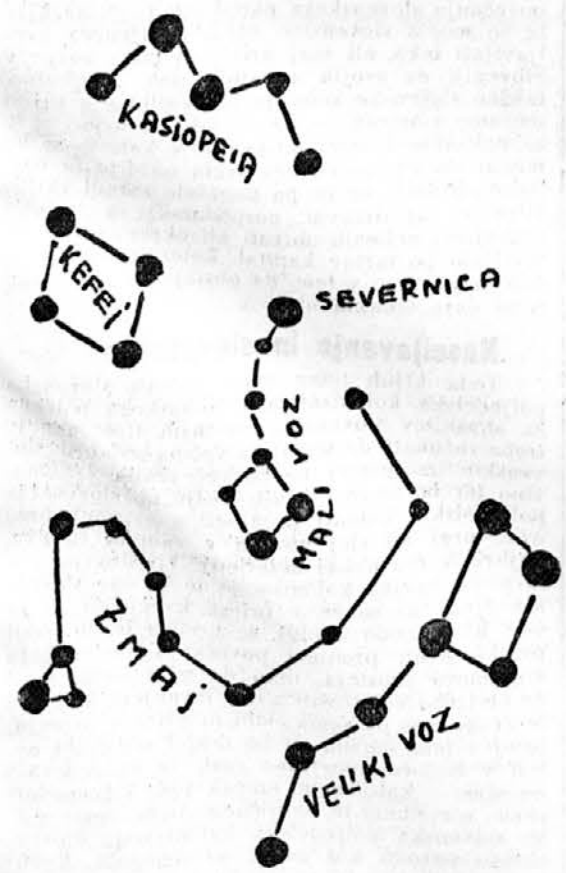
vrata, ker se je komaj vzdržal, da ni izbruhnil v smeh.

Kako je bilo naprej, pa zgodba ne pove. Dobro obveščeni krogi zatrjujejo, da ni bilo nič.

Za pobeljenimi obronki bosta praznovala.

Že 20 dni teče v Zagrebu sodni proces proti dr. Branku Deželiću in njegovim pomagačem zaradi poloma tako imenovane »Ljudske hranilnice«, ki je poslovala na podoben način kakor razne ljudske blagajne pred leti v Sloveniji. Poslovanje te zagrebske »štedilnice« je bilo tako, da je prišlo ob svoje vloge in ol svoj denar okrog 5000 nesrečnikov, ki so šli mamljivim ponudbam na lim. Državni tožilec je sedem dni bral obtožnico, v kateri je bil vsak primer goljufije posebej opisan. Zaslisevanje obtožencev pa se vleče kar naprej, kajti obtoženci vale krivdo drug na drugega. Verjetno je, da bo proces trajal še kakih 14 dni.

Slika št. 1.

Najvažnejše vprašanje za ohranitev slovenstva v tujini in za razširjenje slovenskega življenjskega prostora:

Ustanavljanje slovenskih poljedelskih naselbin v čezmorskih deželah

Ogromna večina slovenskih ljudi, ki so se izselili doslej iz Slovenije, se je naselila v velikih nemških, holandskih, belgijskih, francoskih in ameriških industrijskih in rudniških središčih ter velemedstih, kjer so postali rudarji, tovarniški delavci in priložnostni delavci. Kvečjemu, da se je kdo povzpela do nižjega uradnika ali predelavca v kakšni tovarni ali v rudniku, ali da se je postavil na lastne noge kot samostojni obrtnik, trgovec, gostilničar ali hotelier. Dočim so izseljenci drugih narodnosti, Angleži, Norvežani, Švedi, Finci, Estonci, Francozi, Portugalski in celo Rusi, pa tudi Nemci, Čehi, Slovaki in Poljaki, v drugi polovici prejšnjega stoletja v množicah zasedali prazne severnoameriške pokrajine od gorovja Alleghany pa vse do Tihega oceana in do Velikega Svezenskega jezera na severu ter se naseljevali največkrat v strnjanih narodnih skupinah, ustanavljajoč tako čisto svoje narodne naselbine in poljedelske kolonije.

Zanimivo bi bilo podrobneje in na kraju samem raziskovati vzroke, ki so odvrčali Slovence od vsakega večjega sodelovanja pri tej ogromni kolonizaciji severnoameriškega kontinenta in od ustanavljanja slovenskih poljedelskih kolonij, ki bi bile vendar velikanskega pomena za trajnejše zasidranje slovenstva v Severni Ameriki. Bile bi pa obenem neprecenljivega pomena tudi za gospodarski dvig in osamosvojitve slovenskega elementa na tem kontinentu. Pri tem pa je treba pomisliti še na to, da so vendar doma vsi slovenski izseljenci, skorajda brez izjeme, prihajali iz slovenskega kmečkega podeželja, da so imeli razumevanje za zemljo in za kmetiko, oziroma farmarsko delo, ter da jih je prav pomanjkanje zemlje sililo v izseljevanje, dočim so izhajali izseljenci drugi narodnosti po velikem delu iz dežel, kjer so se morali do tedaj preživljati v glavnem s kakšnim drugim delom, bodisi z ribištvo (Norvežani, Portugalski), z industrijskim delom ali z obrtjo (Angleži, Nemci, Čehi), bodisi s kakšnim drugim nekmečkim delom. Razen tega pa so mnogi prihajali še iz dežel, kjer jim prostora in zemlje pač ni primanjkovalo.

Vzroki za selitev Slovencev v tujino

Morda bo rekel kdo, da je kriva temu naša tedanja izseljeniška politika, oziroma tisti, katerih dolžnost je bila, da bi bili opozorili slovenske izseljence na možnosti, ki se jim nudijo. Tako moramo tudi obžalovati, da se ni našel med tedanja slovensko inteligenco nihče, ki bi bil spoznal važnost tega vprašanja in vzel stvar v roke ter izkazal s tem slovenstvu v Ameriki, pa tudi doma, uslugo, katere velikanski posledice v dobro slovenskega naroda bi se šele danes prav zadevali. Moramo pa vendar priznati, da to samo ni krivo, da so se slovenski izseljenci rajši zakopali v rudnike in stopili za tovarniške stroje ter postali tako slabo plačani in izkoriščani mezdni sužnji, medtem ko so se valile mimo njih dan za dnem množice izseljencev iz drugih dežel, da postanejo prosti in bogati farmarji, čeprav šele po enem ali več desetletjih trdega in neprestanega dela.

Toda trdo delati iz dneva v dan in iz leta v leto so morali tudi slovenski izseljenci v svojih rojih in tovarnah. Strah pred delom in tveganostjo torej tudi ni mogel biti vzrok njihovi kratkovidnosti, prav tako ne, kakor pomanjkanje vodstva od strani tistih, ki bi bili morali pokazati za ta problem več daljnovidnosti in zanimanja, kakor že rečeno, kajti z malo izjemami tudi drugih izseljencev ni nihče na ta način vodil, vsaj zavestno ne. Vzroki za to so morali biti drugačni, glavni izmed njih pa je bil po mojih mislih sledeči: slovensko izseljevanje je imelo že takrat, torej že v drugi polovici prejšnjega stoletja, in — če prištetemo k časom osvajanj nove zemlje še začetek tega stoletja — pred svetovno vojno l. 1914. torej, že tisti svoj sezonski značaj, kakor ga ima še danes in za katerim se skriva tisti naš tragični in usodepolni slovenski problem, to je pomanjkanje zemlje. To se pravi z drugimi besedami, da so se izseljevali slovenski izseljenci ves ta čas samo začasno, s trdnim namenom, da se spet vrnejo, kakor hitro si bodo prislužili dovolj denarja, da rešijo svojo domačijo doma gospodarskega propada in da si nakupijo zraven še nekaj njiv, travnikov ali gozda ter tako povečajo svojo kmetijo in jo napravijo donosnejšo. Kdor pa ni imel doma kmetije in zemlje, je odšel v tujino z namenom, da si jo nakupi, ko se vrne z denarjem.

Iskali so zaslužka, da bi se čimprej vrnili

Malokdo je zapustil domovino z zavestnim, namnim sklepom, da si ustanovi v tujini svoj bodoči dom in da se ne vrne več za stalno v domovino. Posledica tega je bila, da je skušal priti v tujino vsak čim prej do denarja, pa bodisi na kakršen koli način, da bi se mogel čim prej vrniti domov in uresničiti svoje načrte glede domačije. Do denarja pa je prišel lahko na pošten in najhitrejši način le v rudniku ali v tovarni, dočim je obljubljalo ukvarjanje s farmo in z zemljo sadove šele čez desetletje in več. Ker so hoteli naši izseljenci v čim najkrajšem času zaslužiti potrebni denar, in je bilo možno to le, če so delali, zato tudi niso kazali posebno mnogo zanimanja in veselja za razne delavske boje proti kapitalističnim podjetnikom, v katerih podjetjih so bili zaposleni, za stavke, delavske organizacije itd..

Zemljo so posedli drugi...

Seveda pa na ta način ni postal niti volk sit niti ni ostala koza cela. Prezadolžene, premajhne in zato nerentabilne slovenske kmetije so propadale kljub temu izseljevanju tudi še naprej. Če se je katera povečala in okrepila z nakupom zemlje, se je to zgodilo le na škodo druge, ki je propadla in šla na boben, kajti vsi prihranki, ki so prihajali iz Amerike in od drugod, niso mogli pričarati med slovenske meje več zemlje, kakor je je bilo že prej tam, niti niso mogli zemlje nadomestiti. Na drugi strani pa je prav požrtvovalen, toda brezuspešen trud izseljencev za rešitev domačih kmetij

kriv, da so ti zamudili zase in za ameriško slovenstvo edinstveno priliko, ko bi bili mogli priti na lahek in cenen način do zemlje in do svojih farm. Sedaj je torej slika takšna, da so zemljo posedli drugi in ustanovili na njej svoje kolonije in naselbine, v katerih so si ohranili svojo narodnost in celo svoj stari način življenja in to v takšni meri, da na primer Švedi, ki pride v takšno severnoameriško poljedelsko švedsko naselbino iz domovine, sploh ne občuti, da je v tujini; slovenski izseljenci nasprotno pa tonejo v mednarodnosti ameriških velemedst in industrijskih središč, med tem ko slovenske kmetije doma propadajo, kakor so propadale prej.

Zaradi tega se jim tudi ni mudilo priti čim prej s sorazmerno malenkostno vsoto denarja nazaj v domovino, da rešijo propadajoče domačije, ampak so lahko posvetili vso svojo pozornost novemu svetu; zato so tudi kaj kmalu odkrili najboljše možnosti, ki so se jim nudile. Slovenci pa se moramo pri vsem tem zadovoljiti le z dobrim naukom, da se z malimi krparijami iz dneva v dan veliki problemi, ki jih moramo rešiti, le odlagajo, ne pa rešujejo, kajti nekoč pride čas, ko vse krparije nič več ne zaležejo, ampak je treba zaviti rokave in se lotiti dela, da rešimo in ozdravimo svoje velike probleme do njihovih najglobljih temeljev, drugače se nam bo lepega dne vsa naša narodna stavba sesula na glavo. Vidimo pa na opisanem tudi lahko, kako se takšne krparije, ki požro ogromno narodne energije, v bodočnosti maščujejo, ker stanja skoraj nikoli ne izboljšajo, pač pa redno poslabšajo. Še slabše bi bilo, če bi prepuščali svoja vprašanja naključju, da jih rešuje, ali če bi križem rok čakali, da bi čas delal za nas.

Naseljujmo naše ljudi na zemljo!

Tisti slovenski ljudje, ki so se že izselili, bi naj torej gledali, da opustijo prej omenjeno kranje in brezuspešno reševanje problema, ki mu na opisani način nikoli ne bodo kos,

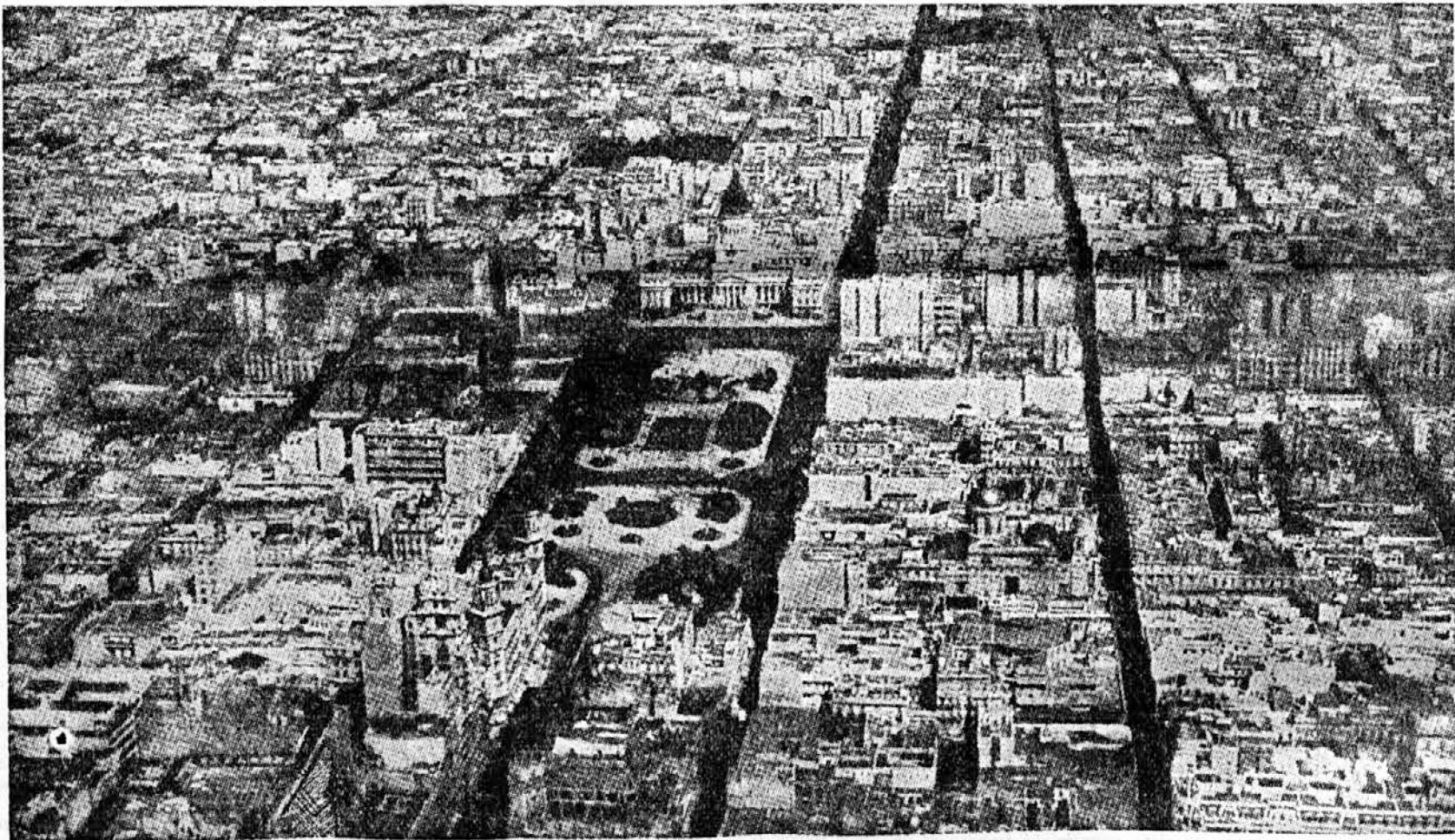
čas za to že zamudili, vendar pa še vedno obljubljajo neprimerno več kakor toliko opevana slovenska kolonizacija južnih predelov naše države. Nekaj takšnih možnosti se nam nudi v Kanadi, še več pa v Južni Ameriki, v Argentinu, v Braziliji itd. Dokaz za to so nam uspehi drugih narodov, ki se enako trudijo, da s poljedelsko kolonizacijo v večjih, zaključenih narodnih skupinah in z ustanavljanjem čisto narodnih naselij zavarujejo obstoj in narodnost svojih izseljencev v teh državah. Zlasti Nemci, pa tudi Italijani in Poljaki imajo s takšnimi agrarnimi kolonijami v obliki posameznih vasi ali kar cele skupine vasi in naselij preprečeno vso Južno Ameriko in Kanado. Za njimi ne zastajajo Danci, Nizozemci, Čehi, Slovaki, Madžari, Skandinavci in drugi. Celu Hrvatske imajo v Južni Ameriki že precej takšnih naselbin, ki se lepo razvijajo.

Izseljenci sami zahtevajo načrtno naseljevanje

Najprej moramo poskrbeti za te, ki so že tam in ki jih je po naših ocenah okrog 75.000 do 100.000. Velika večina izmed njih — razen morda v Kanadi, kjer delajo na farmah in v gozdni industriji — je spet nakopičena po velemedstih in industrijskih središčih, podobno in iz enakih razlogov, kakor sem omenjal to že v zvezi s severnoameriški Zdrženimi državami, med tem ko se izseljenci drugih narodov okoriščajo z zemljo, ki je je še mnogo na razpolago za poljedelsko kolonizacijo, dasi seveda ne toliko, da bi je ne moglo že prav kmalu zmanjkati za nas, če ne bomo pobiteli, da popravimo zamujeno. Posest zemlje je za izseljence kapital za bodočnost, dasi morda v začetku ne prinaša toliko in tako rednih mesečnih dohodkov, kakor delo v rudnikih in tovarnah. Važnosti takšne načrtno poljedelske kolonizacije so se začeli nekateri izseljenci že sami zavedati, kakor dokazuje razprava o »vprašanju slovenske kolonizacije«, ki je izšla

Slabe strani naseljevanja v čezmorskih krajih

Drugo vprašanje je pri vsem tem, ali predstavlja slovenska poljedelska kolonizacija pravo in idealno rešitev problema naše preobitnosti in prenaseljenosti, torej rešitev problema slovenskega narodnega prostora. Kljub izrednemu pomenu takšne kolonizacije moramo vendar reči, da ne. Koristila bi le slovenskim izseljencem, toda z ozirom na slovenski narod kot na en sam narodni organizem bi takšna kolonizacija zelo izgubila na svojem pomenu, ker bi, kakor je brez nadaljnega jasno, nikakor ne povečala slovenskega narodnega prostora. Slovenski izseljenci bi bili slejkoprej še vedno iztrgani iz živega organizma narodnega življenja. Še vedno bi bili vključeni v tuje gospodarske, socialne in politične enote, pa tudi v kulturne, ker je malo verjetno, da bi dovolile tuje oblasti slovenskim izseljencem v njihovih agrarnih kolonijah kulturno avtonomijo. Slovenskemu šolstvu bi se morali izseljenci kajpada že vnaprej odpovedati, o tem si ne smemo delati nikakršnih iluzij. Odpovedati bi se pa morali, vsaj v Braziliji, tudi svojemu tisku, ker izhajanje časnikov v tej državi je prepovedano v vseh drugih jezikih, razen portugalsčine, ki je, kakor znano, v Braziliji uradni jezik. Časnik v kakem drugem jeziku je dovoljen samo tedaj, če ima vsak članek vso vsebino do zadnje črke prevedeno poleg tega še v portugalsčino, prevod pa mora biti tiskan vtric originala. Ta naredba je izdana, kakor je bilo letos, ko je izšla, uradno objavljeno, zaradi hitrejšie asimilacije otrok evropskih izseljencev, ki se po vladnem mnenju pretrovnato oklepajo svoje stare narodnosti in njenega jezika. Podobna naredba bo, kakor se zdi, v kratkem izdana tudi v Argentinu. To sta pa ravno tisti državi, ki bi sicer najprej prišli v poštev za slovensko poljedelsko kolonizacijo, kakor smo videli. Tudi če smatramo omenjeni naredbi oziroma zakona samo za prehodni pojav, sta nam vendar dokaz, da si

Buenos Aires, vrata v bogato Južno Ameriko. — V mestu živi na tisoče Slovencev.

in naj krepko in brez obotavljanja zagrabijo za vse realne možnosti, ki se jim v tujini nudijo, da se povzpnejo v gospodarskem oziru kvišku, se osamosvojijo in tako krepkeje zadržajo v novo domovino. To bo pred vsem njim samim, pa tudi domovini v trajnejšo in večjo korist, kakor ji je bilo dosedanje izseljevanje, preračunano samo na trenuten uspeh in učinek. V glavnem naj stremijo za tem, da pridejo do zemlje, kajti samo ljudstvo, ki je zakoreninjeno v zemljo, je zmoglo ohraniti v tuji deželi in v tuji okolici svojo narodnost, če ne za stalno, pa vsaj neprimerno dalje časa kot pa prebivalci mest, ki so razen tega še v mezdni odvisnosti od tujega elementa. Seveda se bodo izseljenci le težko priklopili sami do takšnega gledanja na svoj položaj in na naš izseljeniški problem, toda takšno gledanje na stvar je v slovenskem narodnem interesu, in naloga slovenske izseljeniške politike je, da odpre v tem oziru našim ljudem v tujini oči, vsaj tistim, ki so za to še dostopni. Navaja naj jih k zemlji, k skupinski kolonizaciji še nenaseljenih ali slabo naseljenih predelov v prekomorskih državah in k ustanavljanju večjih izključno slovenskih poljedelskih kolonij v obliki vasi ali skupin vasi po zgledu drugih narodov. Posamezna raztresena posestva sredi čisto tuje okolice namreč ne bodo pripeljala k cilju, ki ga imamo v mislih, to je k okrepitevi v tuje tonačnega slovenstva na drugih celinah. Seveda s tem ni rečeno, da bi se morali vsi slovenski izseljenci posvetiti izključno le poljedelski kolonizaciji, ampak s takšno, čim najbolj premišljeno in širokopotezno izpeljano kolonizacijsko akcijo se naj ustvari trdna podlaga in eksistenčni temelji za slovenstvo v tujini, na katerih naj bo zgrajena vsa ostala slovenska stavba v tujini in iz katerih naj črpa ogroženo slovenstvo novih moči v svojem stalnem boju z ogrožajočo ga tujino.

Možnosti za poljedelsko naseljevanje — v Južni Ameriki

Možnosti za poljedelsko kolonizacijo v tujini so seveda že precej omejene, ker smo pravi

v božični številki slovenskega mesečnika »Duhovno življenje« v Argentinu že l. 1937.

... Članek je pisan v španščini, da bi bil razumljiv tudi nekaterim krogom v argentinski politiki. Obravnava pa vprašanje, kako Slovence, ki so danes raztreseni po vsej prostrani Argentinu, naseliti kje strnjeno v primernem ozemlju. Clankar dokazuje, da bi bilo tako ozemlje Chaco in pravi, da ima izdelano že obsežno študijo o tem vprašanju.

je pisal »Slovenec« 6. januarja 1938, ko je mimogrede omenil ta načrt.

Možnosti v Braziliji

Možnosti agrarne kolonizacije — da se omejim samo na slovenske vire — v Južni Ameriki dokazuje tudi notica, ki jo je objavil »Večernik« 18. avgusta 1939, posnevi jo po agenciji »Stefanie« in ki se glasi:

»Brazilija sprejema koloniste. Odbor za vseljevanje in kolonizacijo se pogaja s portugalsko, švicarsko, nizozemsko, dansko in madžarsko vlado zaradi naselitve kmetkega prebivalstva iz teh držav v Brazilijo. Verjetno je, da se bo sklical odbor strokovnjakov vseh zainteresiranih držav, ki bo rešil vsa vprašanja naselitve in kolonizacije.«

V Braziliji je torej agrarna kolonizacija še nesporno možna. V južnoameriških mestih — tudi v Braziliji — pa živijo že mnogi tisoči slovenskih izseljencev. Zakaj se torej ne lotimo ustanavljanja slovenskih poljedelskih kolonij in naselbin v Južni Ameriki? Težav in zaprek seveda ne smemo podcenjevati, pa tudi ne preceenjati, ker niso tako velike, da bi se morali plašiti pred njimi. Dasi pa ne smemo izgubljati časa, če hočemo na ta način rešiti južnoameriško slovenstvo, pa tudi ne smemo delati na hitro roko, kar bi se prav tako lahko maščevalo. Vso akcijo bi morali voditi premišljeno in načrtno, in to po ljudeh, ki razmere v Južni Ameriki poznajo.

pod slovenskimi poljedelskimi kolonijami in naselbinami v Južni Ameriki — ali morda tudi v Kanadi — ne smemo predstavljati nekakega povečanja slovenskega narodnega prostora, kjer bi se moglo slovenstvo naših izseljencev uveljavljati tako, ali vsaj približno tako, kakor v Sloveniji na svojih narodnih tleh. Nasprotno, takšne slovenske kolonije in naselbine v tujini moramo smatrati — da se tako izrazim — le za nekakšne konzervne škatle, v katerih se bo moglo slovenstvo novega sveta najdlje in najboljše ohraniti, ne bo pa donalo zaradi vključitve v tuj državi, gospodarski in socialni organizem nobenih obresti ali okrepitev. Predstavljalo bo mrtev kapital, katerega smisel in naloga je samo v tem, da obstaja in se ohrani, a ne daje nikakih obresti.

Naseljevanje in slovenstvo

Toda kljub temu more postati slovenska poljedelska kolonizacija velikanskega pomena za ohranitev slovenstva na tujih tleh, ker je treba računati, da se velika večina sedanjih slovenskih izseljencev ne bo več vrnila v domovino ter bo izven takšnih izključno slovenskih poljedelskih kolonij in naselbin oziroma brez njih, prej ali slej utonila v valovih tujstva, najbrž že čez nekaj desetletij. Vpoštev pa naj bi prišla takšna kolonizacija le za one slovenske ljudi, ki so že v tujini, kvečjemu še za one, ki se bodo izselili, še preden bomo imeli priliko rešiti problem povečanja slovenskega narodnega prostora, tako da nam naših moči ne bo treba več trošiti z izseljevanjem, ki krepile druge, nas pa samo slabi in ovira v razvoju; torej v tuji smislu, da bo mogel slovenski narod v bodoče neovirano rasti in napredovati, ne samo v kulturnem, ampak tudi v gospodarskem, socialnem in političnem oziru, česar vsega slovenska poljedelska kolonizacija slovenskemu narodu kot celoti ne omogoča, kakor smo videli, ker bi se vršila še vedno na tuji zemlji, po tujih postavah in v prosep tuje narodne veličine in moči, ne pa slovenske. To je treba navzlic vsem prednostim, ki jih vsebuje takšna kolonizacija za obstoj slovenstva v tujini, še posebej poudariti.

F. Jeza

„DRAVA“

Zavarovalnica za malega človeka

MARIBOR, Aleksandrova cesta števil. 14/I

Zavaruje: za slučaj smrti, doživetja, dote in rente (penzije).
Zavarujte pri domači zavarovalni zadrugi!
Glavna podružnica:
SUBOTICA, Manojlovičeva števil. 5
(v lastni palači)

Lega in pomen slovenskega ozemlja v Evropi

Ljubljana, 23. decembra.

Kot zadnji predavatelj pred prazniki, ki jih bomo, hvala Bogu, mirno obhajali, je predaval na prostnem večeru prof. dr. Valter Bohinc o gornjem predmetu.

Najprej je predavatelj omenil, kako so nas Slovenci poznali pred sto leti in kako nas poznajo danes. Veliki narodi kažejo naravnost ganljivo nevednost in nas zamenjujejo vseprek. Poznavanje naše širše in ožje domovine pri nas samih ni tako ganljivo nemarno, vendar pa bi bil marsikdo v zadregi, če bi ga kdo vprašal to ali ono iz domačega zemljepisja. Pa tudi sicer malo vemo, kje prav za prav smo, kakšna je lega našega ozemlja, na katerem Slovenci živimo, delamo in umiramo, kako smo zrasli iz tega prostora in kakšen pomen ima ta prostor v sodobni Evropi. Nato je predavatelj orisal in s pomočjo skopičnih slik prikazal politično Slovenijo. Razdalja med širinskima skrajnima naša banočina znaša samo 163 km. Najsevernejša meja Slovenije je pri Budincih v Slov. Krajinah, najjužnejša je na Kolpi pri Kostelu, najzahodnejša točka je v grebenu severovzhodno od Jalovca, najzahodnejša točka pa stoji v ravninskem svetu ob izlivu Lendave v Muro.

Naša Slovenija je najmanjša banovina in predstavlja 26% našega državnega ozemlja in 0,14%, če jo primerjamo z vso Evropo. Ni čuda, če nas povprečen Evropejec pozna komaj po imenu. In vendar je prav naše ozemlje med najvažnejšimi in najzanimivejšimi evropskega kontinenta. Po zemljepisni širini je slovensko ozemlje del srednje Evrope. Skoraj ravno skozi sredino naše banovine gre poldnevnik 15°, ki določa vsej srednji Evropi pasovni čas. Na srednjo Evropo nas pa veže tudi dejstvo, da pripada večji del našega ozemlja k vzhodnim Alpam in ima tako pretežni del naše pokrajine srednjeevropski značaj. Pa tudi proti jugu se obrača po nujnosti zemljepisne lege Slovenije — proti morju.

Planina ob meji je od morja pri Trstu v značilni črti oddaljena 42 km, od njene najjužnejše točke na Kolpi pa le še 29 km. Ljubljana je oddaljena od morja 75 km, Celje 120 km, Maribor 167 km. Če primerjamo druga mesta, n. pr. Hamburg, vidimo, da je oddaljen od morske obale 120 km. Kraške planote nas ločijo od Jadrana, vendar nas tudi večje z njim in nas bodo še bolj, ko bo Slovenija dobila svoje tako zaželjene nove prometne zveze s Sušakom.

Vse naše reke tečejo proti jugovzhodu in nas preko hrvskega ozemlja usmerjajo proti jugoslovanskemu hidrografskemu središču vseh potov naše države, po dolinah Mure, Drave, Save in Kolpe pa drže naša pota v ravnice panonskega sveta.

Slovenija je ona edinstvena pokrajina v Evropi, kjer se srečujejo vplivi treh silno različnih zemljepisnih področij: Srednje Evrope, Sredozemlja in Panonije. Zanimivo je, da se to izraža v vseh njenih zemljepisnih komponentah, kar velja predvsem za njeno geološko zgradbo in tudi za vnanjo sliko njene pokrajine. Tu se stika alpski svet s kraškim, oba pa s panonskim. Bližina morja, pa tudi gorski svet ima obilno padavin, medtem ko jih je proti vzhodu vedno manj. Od njih je odvisna tudi razdelitev rastlinstva: čisto sredozemskemu pasu sledi ozemlje ilirskega rastlinstva

Najnovejši Patent aparati

za hitro ogrevanje prostorov in štednja goriva - Prihranite 70% - Zahtevajte ponuče

Branko Bešenic
proizvodnja patentiranih
Crikvenica

in se sreča s panonskim rastlinskim območjem srednjeevropsko-baltskim. Isto sliko nam nudi živalstvo.

Vsi ti fizikalno-biografski činitelji so končno vsilili svojo zapoved tudi človeku. Tako se je praslavščina naših prednikov razdelila v sedem glavnih narečij: koroško, primorsko, rovtarsko, gorenjsko, dolensko, štajersko in panonsko.

Tako razločujemo tudi tri različne tipe slovenskega človeka: alpski, kraški in vzhodno-jugovzhodni tip, ki bi ga lahko imenovali tudi dolensko-panonski ali ravninski tip. Zemlja, na kateri je živel, ga je oblikovala po svoje in dala značaj in temperament. Gorenjec je resen in redkobeseden, Kraševac ponosen in odporen, Dolenjec in Štajerc čustven. Zakoni zemljepisne lege in drugi zemljepisni činitelji so oblikovali dušo in srce slovenskih ljudi in uravnavali način njihovega gledanja na svet.

Verska karta nam pove, da so Slovenci skoraj vsi katoličani, karta poklicev pa, da je bilo leta 1931 zaposlenih v poljedelstvu, gozdarstvu in ribarstvu 62% poklicev, v industriji in obrti 21%, v trgovini in podobno 5%, v javni službi 4%, v drugih poklicih 8%.

Važen in zanimiv je količnik, s katerim sosedje pritiskajo na naše ozemlje. Dobimo ga, če seštejemo prebivalstvo sosedov in ga delimo s prebivalstvom naše države. Leta 1926 je znašal ta količnik 6,6, spomladi leta 1939 pa se je zaradi sprememb povečal na 11. In prav Slovenija je tista, ki mora vzdržati skoraj 75% tega pritiska, ker meji na močne soseske. Tako postane razumljivo posebno stališče in pomen, ki pripada Sloveniji kot tistemu delu, ki ima močne meje.

Ljubljana

Koledar

Danes, sobota, 23. decembra: Viktor.
Nedelja, 24. decembra: 4. ad. A. in E.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa 43, mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4, mr. Uštar, Šelenburgova ul. 7.

Mestno zdravniško dežurno službo bo opravljala: od sobote od 8. ure zvečer do ponedeljka do 8. ure zjutraj mestni zdravnik dr. Logar Ivan, Knezova 34, telefon št. 41-52. — V ponedeljek od 8. ure zjutraj do torka do 8. ure zjutraj mestni zdravstveni svetnik dr. Mis Franta, Poljanska cesta 15-11, telefon št. 32-84. — V torek od 8. ure zjutraj do srede do 8. ure zjutraj mestna zdravnišnica dr. Žitko Jožica, Pleteršnikova 13-1, telefon 47-64.

Zglasitev za nabor in vojaški vpis. Po razglasu mestnega poglavarstva se morajo januarja meseca zglasiti v mestnem vojaškem uradu na Ambroževem trgu št. 7-1 vsi mladeniči, rojeni leta 1920 in starejši, ki pridejo spomladi k rednemu naboru, prav tako pa tudi mladeniči, rojeni leta 1922, ki se vpišejo v vojaško razvidnico. Zglasiti se morajo tudi starejši obvezniki, ki imajo vojaški razpored, pa niso več sposobni za vojaško službo. Pregledani bodo ob rednem naboru.

Slovenski božič v frančiškanski dvorani. Na božični praznik dne 25. decembra in na Stefanovo dne 26. decembra, obakrat ob peti uri popoldne, uprizaro frančiškanska prosveta v frančiškanski dvorani Matija Tomca »Slovenski božič«, spevoigro v treh slikah. Vabimo na to prazniku primerno prireditelje. Cene znižane. Predprodaja vstopnic v trgovini I. Stilič, Frančiškanska ulica.

Slovenska kolesarska zveza. (Službeno.) Prva seja širšega odbora Slov. koles. zveze bo v četrtek, 28. t. m., ob pol 8 zvečer v prostorih gostilne »Pri Ivanu«, Aleksandrova cesta 6 (nasproti Daj-Dama). Ker bo dnevni red seje važen, se pozivajo vsi gg. odborniki novoustanovljene zveze, da se seje polnoštevilno in točno udeležijo — Predsednik. Potištice na strokovno nadaljevalnih solah se pričnejo v soboto, 23. decembra, in trajajo do vključno 9. januarja.

ŠKAD Zavednost v Prekmurju sporoča, da se bo članski sestanek vršil v sredo, 27. t. m. (na mesto v četrtek, 28. t. m.) ob isti uri in z istim sporedom. — Odbor.

Ljubljansko gledališče

Drama — Začetek ob 20:

23. decembra, sobota: »Velika skušnjava«. Izven. Znižane cene. Ljudska predstava.

24. decembra, nedelja ob 15: »Peterčkov poslednji sanjec. Izven. Znižane cene. Mladinska predstava.

25. decembra, ponedeljek ob 15: »Kozarec vode. Izven. Znižane cene. Ob 20: »Striček Vanja«. Izven. Znižane cene.

26. decembra, torek ob 15: »Snežulčica. Izven. Znižane cene. Mladinska predstava. Ob 20: »Tri komedije. Izven. Znižane cene.

Opera — Začetek ob 20:

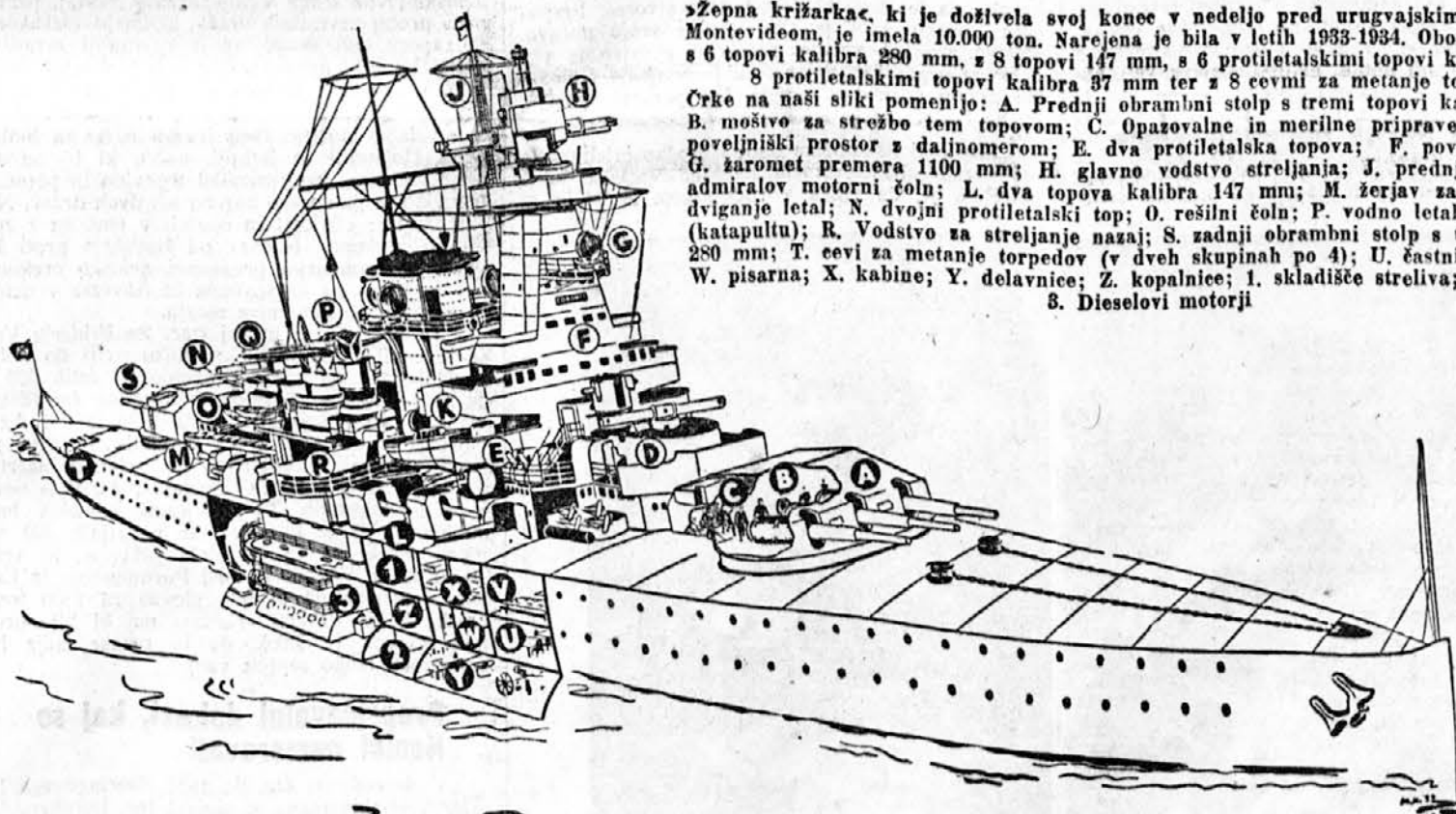
23. decembra, sobota: »Nižava«. Red B.

24. decembra, nedelja: Zaprt.

25. decembra, ponedeljek ob 15: »Glumač Matere božje. Izven. Znižane cene. Ob 20: »Sabska kraljica. Gostovanje Josipa Gostiča. Izven. Znižane cene.

26. decembra, torek ob 15: »Pri belem konjčiku. Izven. Znižane cene. Ob 20: »Figarova svatba. Izven. Znižane cene.

Taka je bila najmodernejša nemška križarka „Admiral von Spee“

»Zepna križarka, ki je doživela svoj konec v nedeljo pred urugvajskim pristaniščem Montevideo, je imela 10.000 ton. Narejena je bila v letih 1933-1934. Oborožena je bila s 6 topovi kalibra 280 mm, s 8 topovi 147 mm, s 6 protiletalskimi topovi kalibra 88 mm, s 8 protiletalskimi topovi kalibra 37 mm ter s 8 cevmi za metanje torpedov.

Orke na naši sliki pomenijo: A. Prednji obrambni stolp s tremi topovi kalibra 88 mm; B. moštvo za strežbo tem topovom; C. Opazovalne in merilne priprave; D. sprednji poveljniški prostor s daljnomerom; E. dva protiletalska topova; F. poveljniški most; G. zaromet premera 1100 mm; H. glavno vodstvo streljanja; I. prednji jambor; K. admiralov motorni stolp; L. dva topova kalibra 147 mm; M. žerjav za spuščanje in dvigovanje letal; N. dvojni protiletalski top; O. rešilni stolp; P. vodno letalo na zagonilu (katapult); R. Vodstvo za streljanje nazaj; S. zadnji obrambni stolp s topovi kalibra 280 mm; T. cevi za metanje torpedov (v dveh skupinah po 4); U. častniška jedilnica; W. pisarna; X. kabine; Y. delavnice; Z. kopalnice; 1. skladišče streliva; 2. skladišče; 3. Dieslovi motorji

A. G. Barrili

DVE BEATRICI

»Odšel!« je vzklila Izabela. »Kdaj?«
»Danes zjutraj je odšel v Cordovo. Od tam pojde v Palos, odkoder bo z otrokoma nadaljeval svojo pot preko Katalonije v Francijo.«

Kraljica je nekaj hipov molčala, nato pa je dejala:
»Odšel je, ne da bi nas obvestil; ne da bi se poslovil.«
»Prosite, Veličanstvo,« je odvrnil Santangel. »Poslovil se je takrat, ko ste mu poslednjič odklonili svojo pomoč.«
»Ne govorite samo o tasi; skupno s kraljem smo odklonili in ne brez poudarka. Mnogo smo storili zanj in zato imamo pravico, da njegovim prijateljem odkrito izjavimo, da so njegove zahteve bile pretirane.«

»Ali mi dovolite, Veličanstvo, da vam povem svoje mnenje?«
»Govorite odkrito... za čast Španije.«
»Zahvaljujem se vam, Veličanstvo, zase in za prijatelja Quintanilla. Dovolite torej, da vam kot dobri in zvesti služabniki govorimo odkritosrčno o zadevi za katero smo se zavzeli. Čudno se nam zdi, Veličanstvo, da, medtem ko ste vedno širokogrudno podpirali razsekovanje in neštete druge ljudi, ki so se trudili za mnogo manj pomembne načrte, kot je don Cristovalov, imate toliko pomislekov, za izpolnitev njegovih želj, la vendar bi z neznanostno žrtvijo pripomogli do velike slave Cerkev in vašemu kraljestvu. Don Cristoval Colon je odšel, da drugim vladarjem predloži svoje načrte, drugi kralji bodo uživali sadove njegovih odkritij in slavo, katero je Španija zavrgla. Oprostite, Veličanstvo, da si drznem tako govoriti, a zdi se nam, da bo tudi vam hudo, ko boste slišali, da vsa Evropa govori o don Cristovalu in njegovih odkritjih. Ali se ne bo vaš narod, žal po pravici, pritoževal, ker bodo drugi uživali bogastvo in slavo, ki bi pritekala njemu; in to samo zato, ker vladarja nista hotela priznati mornarju iz Genove majhnega dela dohodkov in naslov admiralja, kar je ta zahteval kot plačilo za svoj trud.«

»Napuh in pohlep!« je dejala Izabela. »Zdelo se mi je, da don Cristoval dobro poznam in nisem nikdar mislila, da je v oblasti teh dveh lastnosti. A zdaj moram pač drugače soditi o njem.«

»Drugi so tako govorili o njem,« jo je zavnil Santangel. »A pre-

41 pričam sem, da ga vi, Veličanstvo, ne sodite tako. Prav lahko se prepričate, da so obtožbe njegovih sovražnikov krivične, če le nekoliko pomislite, da njegove zahteve niso pretirane. Kaj prav za prav zahteva don Cristoval? Želi, da bi mu poplačali trud, če se posreči to, kar je obljubil. Obljublja pa Španiji otoke, kraljestva, morja, zaklade in nove narode. Če se njegov načrt posreči, ne pričakuje ničesar od tega, kar zahteva. Da pa dokaže, kako je uverjen o izvedljivosti svojih načrtov, hoče izpostaviti svoje življenje in poleg tega je pripravljen tudi prevzeti del stroškov. In kljub temu morete trditi, da so njegove zahteve pretirane!«

»Res je, kar pravite. Santangel,« je odvrnila kraljica. »Ne govorimo več o materialnih koristih; a kaj pravite o naslovih in privilegijih, katere zahteva?«

»Da nikakor niso tako visoki, da bi jih naša vladarja ne mogla podeliti tistemu, ki doprinese toliko slave in koristi njihovu kraljestvu. Saj bo kot zastopnik naših vladarjev moral občeovati s tujimi poglavarji in kralji. Ali ne bo don Cristoval, admiral ali krmar, zastopnik Izabele in Ferdinanda v tujih deželah? Pomislite tudi, da ta odklopanja, ki mu jih sedaj nočete podeliti, nikakor ne bodo zadostovala potem, ko se don Cristoval zmagovalno vrne; da pa ne bodo imela nikakega pomena, če se don Cristovalovi načrti posrečijo; izginila bodo z njim na dnu morja.«

»Grozna me navdaja ob vaših besedah,« je vzklila kraljica.

»Ubogi don Cristoval!«

»Sočutje je božanska lastnost; in tudi vaše besede, gospa, so božanske. O, da bi jih mogel slišati naš ubogi prijatelj! V veliko tolažbo bi mu bile; saj je moral preletati toliko ponižanja!«

»A ne po naši krivdi!« ga je prekinila Izabela.

»Vem, dobro vem, da so bili temu krivi drugi. Nešteto sovražnikov ima na dvoru, ki so se z vsemi ureditvi borili zoper njega in prvi med njimi je — don Fernando de Talavera.«

»Granadeški nadškof... in moj izpovednik. Ne pozabite tega.«

»Ker ste mi dovolili, da vam govorim odkritosrčno za slavo naše domovine, vam pač moram povedati vse, kar mislim,« ji je splojivo, a odločno odvrnil Santangel. »Ali ni don Talavera predsedoval zboru v Salamanci? In tudi, ko se je zbor drugič sestel in obsodil don Cristovalove trditve, ali ni tudi takrat odločil o? Ali ni prav on najbolj glasno obtoževal našega prijatelja lakomnosti in prevzetnosti? A ta slepar in pustolovec, kakor so običajno nazivali mornarja iz Genove, hoče žrtvovati svoje življenje za dvomljive koristi; poleg tega pa hoče prevzeti še del stroškov. Ušenkajki so govorili? Kakšni uče-

njaki? Edini med njimi, ki je res vreden tega imena, mu je naklonjen, in ta je poleg vsega tudi teolog.«

»Bodite pravični, Santangel,« ga je prekinila Izabela. »Saj tudi granadeški nadškof ne trdi, da bi don Cristovalovi predlogi na kakršenkoli način nasprotovali verekim rečnicam. Opira pa se na dozdene znanstvene dokaze in mu nasprotujejo na vse načine. A zdi se mi, da moramo v zemljepisju in naravoslovju bolj verjeti don Cristovalovim trditvam, ki je vse svoje življenje posvetil temu študiju. Poleg tega pa odobrujejo njegove načrte vsi naši najbolj izkušeni mornari. Prepričan sem tudi, da je popolnoma napačna don Talaveraova trditev, da bi v slučaju, da bi se don Cristovalovo potovanje posrečilo, to bilo sramotno za vas. Ravno nasprotno je res. Če so drugi vladarji postali slavni, ker so si upali le nekoliko milj od obale, koliko več slave čaka vas, ako bi si upali iztrgati Oceanu njegovo skrivnost. Tudi ne drži izgovor, da je ta načrt preveč negotov; gre tu za tako važno stvar, da ni prevelika nobena žrtve, da se le dospe do gotovosti. A to, kar don Cristoval zahteva, je tako malo, da bi marsikateri zasebnik mogel zadovoljiti njegove želje.«

»In zakaj tega nihče ni storil?«

»Ker se nihče ni hotel zameriti vam, Veličanstvo. Če pa dovolite, da sme kdo to nalogo prevzeti, je don Juan de Santangel prvi pripravljen pomagati prijatelju.«

»Vi?«

»Da, jaz; čeprav še zdaleka nisem med najbogatejšimi, sem vendarle pripravljen žrtvovati vse svoje imetje za uresničenje don Cristovalovih načrtov.«

»Lep dokaz zaupanja in prijateljstva!«

»A ne veči kot ta, da sem si drznil tako odkrito govoriti s svojo kraljico. Vem pa, da je kraljica velikodušna in da radevolje posluša besede poštenega in zvestega služabnika. Prepričan sem tudi, da je še mnogo bolj velikodušna ter da se ne bo ozirala na malenkostne ovire, ampak bo podprla tistega, ki ji hoče pridobiti toliko slave, kot je še noben vladar ni dosegel.«

Izabela nekaj trenutkov ni vedela, kako bi odgovorila; a kmalu je njena plemenitost premagala vse pomisleke.

»Santangel,« je rekla s slovesnim glasom, »naj nihče ne reče, da je kakšen španski podanik premagal kraljico v velikodušnosti. Odločila sem se; tudi če bi morala zaestviti židov vse svoje dragocenosti, don Cristovalov načrt se mora uresničiti v najkrajšem času. Pojdite in nemudoma privedite nazaj ubežnika. Naslov in privilegije, katere je zahteval, bo prejel kot kazen za svoji beg.«

Finska se brani in se bo branila

Sovjeti lahko porušijo naša mesta — postavili jih bomo znova

Hčerka slovitega finskega generala Mannerheima, po katerem se imenujejo obrambne finske utrbe in ki je tudi v sedanji vojni s Sovjetsko Rusijo vrhovni poveljnik vse finske vojske, živi zdaj v Parizu in je v nekem razgovoru s svojo staro prijateljico Ado Kofoed izpovedala svojo vročo ljubezen do trpečega finskega naroda v teh težkih dneh. To je Sonja Mannerheim, hčerka tako imenovanega »belega generala«. Ni zapustila svoje domovine v sedanji njeni nesreči ter zbežala v Pariz. Tega finske žene ne poznajo. V Parizu biva že od svoje nežne mladosti. Tu je bila vzgojena, tu živi in tu je tudi zanj druga nad vse ljubljena domovina, kakor za nešteto drugih tujcev. Svoji prijateljici je pripovedovala:

»Moj oče je ponosen na svojo hrabro vojsko, ki so njene vrline prekosile vsa pričakovanja. Vi razumete s kakšno zaskrbljenostjo spremljam uro za uro usodo svojega nesrečnega naroda. Poslušala sem radijska poročila iz Moskve in sem na lastno uho slišala ogabno sovražno sovjetsko propagando proti Finski. Rada bi videla, da bi te podle napade slišalo tudi sovjetsko ljudstvo, da bi se samo lahko prepričalo, če je res muha napadla medveda... Morda bi kdaj te množice le spoznale, da to ne more biti res. Finska pa se brani, in se bo branila do konca! Sovjeti lahko porušijo naša mesta — postavili jih bomo znova. Če nas je že po številu mnogo manj, je pa v nas zato silno zaupanje in samozavest. Mi vemo, da bo vojna kruta, zelo kruta.

Medtem, ko Sonja Mannerheim to pripoveduje, neprestano kadi. V svoji dolgi, elegantni in nekoliko tresoči se roki vrti dragoceni ustnik, ki ga ji je podaril oče, njene velike globoke oči pa se zdi, da gledajo skozi dim žalostne daljne slike...

Mannerheim — prvi na svojem mestu

»Kdaj ste videli zadnjikrat svojega očeta,« sem jo vprašala.

»Prišel me je obiskat v Pariz meseca avgusta. Kako srečna sem bila tisti dan! Odločil se je bil tedaj za potovanje v Švico in je imel namen nekaj tednov ostati tu. Toda moral je prekiniti svoje počitnice zaradi važnih dogodkov doma. Dejal mi je: »Potrebno je, da se nemudoma vrnem na svoje mesto, kajti ne bi mogel zahtevati od drugih, da store svojo dolžnost, če je jaz sam ne bi prvi!« Bil je pri svojih popolnih močeh, hudomušen in naravnost mladeniško razigran. Moj oče ima danes že 72 let, pa bi mu jih človek gotovo ne bil prišodil toliko! Kako sem srečna, da je pri teh svojih letih ostal krepak in zdrav, kajti prepričana sem, da ga moj narod res nad vse potrebuje!

Oče mi ni mogel poslati nobenih novic iz zadnjih dni, prejela pa sem pismo od svoje sestre, grofice Sparre, ki živi v Stockholmu in ki mi piše, da je oče več kot zadovoljen s svojimi četami ter srečen, da je mogel stopiti na čelu finske vojske. Moj oče je star vojak in ne sprašuje po ničemer drugem, kakor po tem, kako bi mogel služiti domovini.

Kako v Parizu podpirajo Fince

Osebnost — je nadaljevala Sonja Mannerheim se prizadevam noč in dan, kako bi našla sred-

stva, da bi z njimi mogla pomagati svojemu narodu. Težko dobi človek izdatno podporo. Upam, da bom mogla doseči vsaj to, da bo finski narod dobil v najkrajšem času dejansko pristno pomoč. Cutim tolikšno ljubezen do svojega naroda in do njegove stvari, da upam, da bom mogla ustanoviti podporni sklad, kajti v tem trenutku primanjkuje vsega, pred vsemi zdravili in tople obleke. Od vseh strani so mi ljudje zagotovili podporo, da mi bodo pomagali pri mojih prizadevanjih.

Ne nameravam vam pripovedovati, kako globoko me je pretresla žalostna usoda domovine. Celotno gledanje malenkostnih stvari čutim do plemenito pobudo do rodne grude. Poslušajte raje tole: Zadnjič bi bila morala plačati račun pri nekem dobavitelju. Odklonil je denar in mi dejal: »Prosim vas, da namenite to vsoto obrambi vaše domovine.« To pa je samo en primer med nešteti drugimi. Lahko ste prepričani, da sem v tem našla silno moralno oporo!

Pred enaindvajsetimi leti...

Gospodična Mannerheim je vstala. S svojo elegantno in vitko postavo, svojim športnim stasom in z aristokratskim vedenjem je predstavljala pravo zastopnico ponosnega nordijskega plemena, ki mu pripada njen oče. Po svoji materi, stari ruski plemkinji, pa je podedovala slovansko lepoto. Razen slike ruskega carja Nikolaja II. in neke krasne

Slovaški škofje svojemu narodu:

Moralni temelji naroda — važnejši od tvarnih

Pred kratkim so imeli slovaški škofje svojo konferenco v Zilini. Ob tej priliki so izdali pastirski list, ki med drugim pravi naslednje:

»Slovaški narod je v zadnjem letu doživel več, kot v vseh zadnjih tisoč letih. Letos je bilo mnogo zelo težkih in usodnih trenutkov. Nekajkrat se je zdelo, da bo svoboda, ki je slovaškemu narodu zasijala pred dvajsetimi leti, spet ugasnila in da bo ta svoboda tako zatrita kot še nikdar poprej. Slovaški narod je brez prelivanja krvi dosegel vrhunec svojih narodnih težej, državno samostojnost. Danes je dolžnost vsakega Slovaka, ne samo zahvaliti se Bogu za obstoj Slovaške republike in za njeno izpopolnitev, pač pa pri tem tudi z dejanjem pomagati. Bog je Slovaško obdaril z vsem, kar je potrebno za udobno človekovo življenje, in zato Slovaki lahko brez strahu gledajo v svojo bodočnost.

Razen tega pa je treba položiti tudi duhovni in moralni temelji, ki je za življenje vsakega naroda še važnejši in potrebnejši in potrebnejši kot tvorni temelji. Zgodovina kaže, da so mali in gospodarsko šibki narodi živeli srečno in dolgo, če so imeli moralno življenjsko silo, žalostno pa so propadli veliki in bogati narodi, če so izgubili vero in čisto moralo. Kratka preteklost slovaške države je dokazala, da je slovaški narod državotvoren. Prepričan samemu sebi je znal urediti svojo upravo, šolstvo, promet, vojsko, preskrbo, sodstvo in vso državno organizacijo tako, da se življenje v slovaški državi normalno razvija, kar pomeni jamstvo, da bo bodočnost še lepša.

Pastirski list poziva dalje slovaško inteligenco, naj zvesto služi svojemu narodu. Naglašja, kako potrebno je, da vlada v rodbinskem življenju in

starodavne svete podobe, mi je pokazala tudi nekaj fotografij svojega očeta iz dobe, ko je vodil svojo »belo vojsko« proti rdečim tolpam.

Ko sem gledala na sliki maršala Mannerheima, tako veličastnega in dostojanstvenega v svoji nekdanji sijajni beli uniformi, sem se spomnila na tisti dan pred enaindvajsetimi leti, ko sem videla »belega generala« iti v zmagovalnem sprevodu v Helsinkih, in mu je ljudstvo vzklikalo z svojim nepopisnim navdušenjem ter mu izkazovalo priznanje.

Če božja Previdnost hoče, bomo še živeli

»Danes,« je nadaljevala Sonja Mannerheim »danes pravijo Sovjeti, da prihajajo »osvoboditi« Finsko! Osvoboditi naj bi prišli deželo, kjer je najskromnejši dom tisočkrat srečnejši, kot so ljudje v Rusiji! Niso pa računali na krepak odpor slovaškega in domoljubnega naroda. Naši sovražniki razpolagajo s svojimi množicami, s svojim številom. Mi pa imamo krepko moralno silo, svoj ogenj in se zanašamo na vrednost naših ljudi in ne na število. Če božja Previdnost hoče, bomo še živeli!« Za trenutek je utihnila, nato pa nadaljevala s pritajenim, žalostnim glasom:

»Kar stresa me, ko pomislim, da je mnogo mojih finskih prijateljev zapustilo meseca septembra Francijo in se brez hude slutnje podalo v Helsinkih! Bog ve, če so še med živimi!«

Sonja Mannerheim je ostala v Parizu. V svoji vroči ljubezni do domovine ne misli na nič drugega, kakor na to, kako bi pomagala svojemu očetu v boju, ko že drugi rešuje iz največje nevarnosti nesrečno Finsko.

Sve-e-ta noč...

Kako je s filmi v sedanji vojni

Človek bi mislil, da so nemški, angleški in francoski filmi zaradi vojne izginili s svetovnega trga in da jih je izpodrinil ameriški film. Toda kljub vojni jih po nevtralnih državah še pridno vrtijo. Pri tem ima več uspehov francoski film, to pa zato, ker je tudi boljši. Priznati je treba, da so Francozi pravi mojstri, kar se filmov tiče.

Če pogledamo filmski spored po nevtralnih državah, vidimo, kakšno mesto zavzema ta ali oni film.

V Zürichu, kjer je občinstvo imelo vedno najraje nemške filme, so od 11. do 18. novembra letos vrteli štiri ameriške, tri francoske, dva nemška in en angleški film. V istem razdobju so v Ženevi vrteli osem ameriških, pet francoskih, enega nemškega in en angleški film. V Stocholmu tri ameriške, štiri francoske, dva angleška in enega nemškega. V Lisbonu tri ameriške, sedem francoskih in enega angleškega. V Kopenhagnu osem ameriških, tri francoske, dva angleška in enega nemškega. V Oslu štiri ameriške, pet francoskih, dva angleška. V Atenah sedem ameriških, sedem francoskih in enega nemškega. V Budapešti pet ameriških, štiri francoske, tri nemške in enega angleškega.

Kakor vidimo, ljudje najraje gledajo francoske in ameriške filme.

Zanimiv angleški odgovor Holandiji in Belgiji zaradi uvedbe zapore nad nemškim izvozom:

Nemški načrti — neprimerno hujši

Kakor je znano, je Velika Britanija 4. decembra razširila svojo pomorsko zaporo tudi na nemški izvoz blaga v tuje države. Nekaj, prav za prav precej nevtralnih držav, ki imajo vsekakor od te zapore tudi škodo, se je v Angliji zaradi nje pritožilo. Med njimi sta bili tudi Holandija in Belgija. V Londonu pa so ti dve nevtralni državi med drugim opozorili tudi na to, da je Nemčija nameravala v mirnem času izvesti načrt za blokado proti Holandiji in Belgiji, načrt, ki bi od 1945 dalje vsekakor zelo prizadel trgovino in pomorsko trgovino in pomorsko plostvo teh dveh držav. Nemški načrt je obstojal in obstoji v tem, da z zgraditvijo prekopa »Hansa« od Poruhra proti Bremenju in Hamburgu preusmeri nemško prekomorsko trgovino od Rotterdama in Amersva v nemška pristanišča ob Severnem morju.

Ta načrt je že precej star. Že Friderik Veliki se je bavil s to mislijo, politični oziri do Belgije in Holandije pa so le prevladovali celih 200 let. Ti obziri pa so z nastopom narodno socialistične vlade v Nemčiji izostali. Leta 1936 je dal maršal Göring ukaz, da je treba sprejeti zgraditev prekopa »Hansa« v štiriletni gospodarski načrt in da ga je treba dokončati do leta 1945. V ta namen je bilo določenih 280 milijonov nemških mark, odobrenih pa je bilo tudi še nadaljnjih 300 milijonov mark, da se obstoječa prekopa, ki vežeta reki Ems in Wesero in med Portmundom in Emso tako razširita, da bi bila plovnata za 1500 tonske renske ladje. Prekop »Hansa« naj bi bil spredaj tako globok in širok, da bi renske ladje brez nevarnosti lahko zaplule vanj.

Prepričevalni dokazi, kaj so Nemci nameravali

V decembrski številki 1937. Göringovega lista »Der Vierjahresplan« je zapisal Jos. Bernhard Lassalle, da je zaradi političnih obrambnih razlogov nujno treba zgraditi to vodno cesto. V listu »Der Deutsche Volkswirt« major Kende 25. novembra 1938 pravi, da je iz gospodarsko obrambnih razlogov zelo neljubla stvar, da mora nemško blago iti preko holandskega ozemlja. Dr. Kurt Giese, priznani nemški prometni strokovnjak je leta 1936 zapisal, da bi bilo mogoče na leto prihraniti 150 milijonov nemških mark, če bi vlogo pristanišč Rotterdama in Amersva prevzeli nemški luki Ham-

V zadnjih 7 letih je Hamburg padel s prvega na tretje mesto

V vsem tem vidijo v Londonu potrdilo svojim domnevam, da ima Nemčija razumevanje le za svoje lastne nacionalistične namene, obotavlja pa se, da bi priznala primitivne narodne interese svojih malih sosed. 8. novembra je berlinski tiskovni urad za gospodarski dvig razširil članek kapitana Walterja Rieda, v katerem obžaluje, da se je Hamburg s svojega prvega mesta med evropskimi obmorskimi pristanišči, ki ga je zavzemal še leta 1933., dal izpodrinuti od Rotterdama in Amersva na tretje mesto. Zagovarja zgraditev prekopa »Hansa«, uvedbo večjih ugodnosti glede tarif na nemških železnicah za prevoz blaga proti Hamburgu, dalje da del holandskega trgovskega flota na Renu prestopi v nemško službo in končno bojkotiranje prog, po katerih vozijo holandske ladje.

Angleži so nevtralnimi državam, kot sta Belgija in Holandija, odgovorili, da je Nemčija sistematično pripravljala položaj, ki bi bil s holandsko in belgijsko pomorsko trgovino neprimerno slabši, kakor pa je zdaj, ko je Velika Britanija skupno s Francijo uvedla pomorsko zaporo za ves nemški izvoz.

Po 21 letih prvi

remirni božič v Angliji

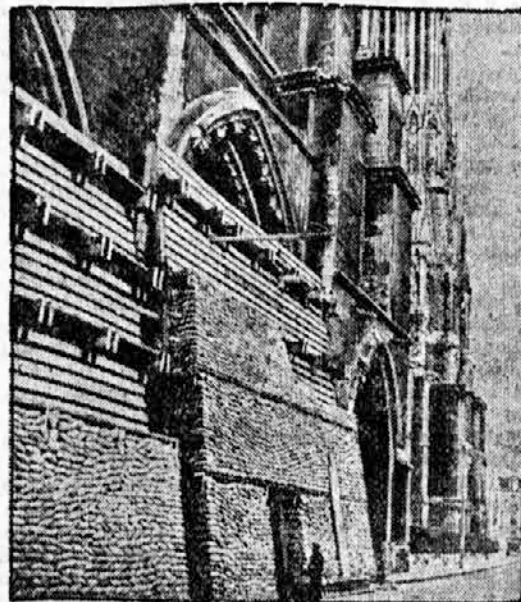
Enaindvajset božičev je že bilo od tedaj, ko je potihnil vihar svetovne vojne in enaindvajsetkrat so jih v Angliji praznovali v miru in v najlepšem razpoloženju ter tihi sreči. Letošnje praznovanje božiča v Angliji pa je spet čisto drugačno — praznovanje pač v znamenju vojne.

Se predno so se začele sovražnosti z Nemčijo, je angleška vlada poskrbela za to, da je pravčasno odšlo na varno na tisoče angleških družin, predvsem ženske in otroci, ki so vojno pač najmanj zakrivilji. Ti so zdaj na svojih novih, začasnih domovih in žive v neprestanem strahu, kdaj se bo razrešila nad njimi sovražna bomba in zahtevala nove nedolžne žrtve. Razumljivo je, da je njihova nesreča še hujša ob misli na tiste božične praznike, ki so jih v miru in zadovoljstvu preživeli prejšnja leta. Radi bi se vsaj za nekaj dni sestali s tistimi svojci, ki so ostali na svojih domovih in se niso preselili na varnejši kraj. Angleška vlada tudi nanje misli, čeprav ima v sedanjih časih toliko drugih skrbi.

Železniška uprava je uvedla z namenom, da bi ti begunci lahko v večjem številu obiskali svoje vsaj ob božičnih praznikih, več posebnih vlakov, priporočala pa je prebivalstvu, naj se teh vlakov poslužuje le podnevi, ker je ponoči treba izvajati predpise o zatezljivosti. V nekaj dneh bo začelo v Angliji voziti okoli 1500 posebnih vlakov.

Tudi večina vojakov bo dobila v Angliji za božič dopust, le tisti, ki so pri protiletalskih to-povih in strojnih ter pri balonski obrambi, bodo morali ostati tudi čez praznike na svojih mestih.

Trgovine so, kakor navadno v tem času, polne kupcev.

Slovito gotsko katedralo v Reimsu so Francozi v sedanji vojni dobro zavarovali pred sovražnimi bombami. Okoli nje so visoko naložili vreče, napolnjene s peskom. V tako zavarovani cerkvi bo prvič zadonela božična »...in mir ljudem na zemlji!«

Dvoje vrste sveč, ki jih prižigajo na letošnji božič...

Dr. Tuka o narodnem socializmu in komunizmu:

Poskusi, ki jih lahko tvegajo le velesile

Veliko pozornost je vzbudil zadnjič govor, ki ga je imel predsednik slovaške vlade dr. Tuka, in v katerem se je bavil s položajem Slovaške med dvema velesilama, Nemčijo in Sovjetsko Rusijo. V tem govoru se je precej časa ustavil pri razglabljanju o narodnem socializmu in ruskem bolševizmu in je med drugim dejal:

Slovaška leži med dvema ogromnima državama, v katerih vlada novi delavski in socialni red. Na eni strani je red nemškega narodnega socializma, na drugi pa komunizem. Mi pri nas ne moremo uvesti narodno-socialističnega reda, ker je ta red gospodarskega in družabnega življenja mogoč samo tam, kjer je še mnogo bogastva. Kar pa se tiče komunizma, mi ne smemo gledati samo na ona krvoprelitja v Rusiji. Nismo dobro obveščeni o tem, kaj se tam dogaja in ali bratski ruski narod res sam tako hoče, ali pa je samo orodje za zgraditev novega sistema družabnega človeškega življenja. Naš bratski ruski narod je naravnost mučenik vsega človeštva, tistega človeštva, ki stalno in neprenehoma išče novih poti k blagostanju in srečnemu življenju. Ne vemo, ali se bo to posrečilo, ali ne. Ta naš bratski slovanski narod uživa naše popolne simpatije, toda mi mu ne moremo slediti pri tem poskusu zato, ker ta novi način družabnega in državnega življenja še ni dovolj preskušeno.

Zato se moramo vzdržati vsakega podobnega poskusa, kajti ogromna Rusija lahko tvega morebitne neuspehe in žrtve. Pod pritiskom takšnih žrtve bi bila Slovaška uničena. Zaradi tega mo-

ramo kot temelj družabnega in gospodarskega življenja ohraniti zasebno lastnino. Toda, če je potrebna lastnina, potem je potrebno tudi bogastvo, potrebni so bogati ljudje, pa naj bodo domačini ali tujci. Zato se moramo pred vsem prizadevati, da dvignemo življenjsko raven našega kmeta in delavca. Naloga slovaškega ljudstva je, da postane bogato in sicer v vseh najširših slojih. Pojem siromašnega slovaškega naroda mora izginiti iz slovaškega političnega slovarja.

Kakor se iz tega govora vidi, je bil dr. Tuka izredno previden v svojem izražanju, posebno tam, kjer je bilo treba povedati, zakaj se Slovaška ne sme oprijeti narodnega socializma ali pa komunizma. Zakaj je bil tako previden, pač ne bo težko ugotoviti. Vsekakor pa je bil zelo pogumen, da si je v sedanjih razmerah upal po lastni pobudi oboje odločno odkloniti.

Božičnica za berlinske reveže

Nemški poročevalski urad je včeraj objavil, da je maršal Göring organiziral božičnico za berlinske revne rodbine, katerih očetje so padli v vojni. Okoli 600 mater in njihovih otrok je bilo, kakor poročajo Nemci, zbranih v občinskih domovih Berlina, Seneberga in Wedinga, kjer so bili maršalovi gostje. Dobili so veliko daril. Göring osebno ni prisostvoval božičnici, ker je bil zadržan zaradi važnih poslov. Enako božičnico je organiziral Göring za delavske otroke na svojem posestvu v Schorfheide.